

LA PARAULA CRISTIANA

Pòrtic: El principi de les nacionalitats

DOM MARCEL XIFRA	Els Diàlegs de Sant Gregori	6
FRA JOSEP M. COLL	Fra Antoni Ginebreda, Arquebisbe d'Atenes	17
ADOLPHE DE FALGAIROLLE	Optimisme 1936 - L'escorpió sim- bòlic - Louis Gillet	25

LLIBRES I REVISTES: Els Llibres: Evolució històrica de la liturgia (30); Las virtudes cristianas según Santa Teresa del Niño Jesús (30); Historia de la Iglesia (31); Kempis Agustiniiano (31); Evangélicas (31); La Virgen María (32); El Crist místic o la veu del Mestre (32); La Sagrada Bíblia (33); Les cirrosis hepàtiques (34); La lluita contra el càncer a Catalunya (35); Flors de jardí. Poemell de bons consells per a joves i donzelles (36); Temas sociales. Vol. I: El trabajo en la Epoca Romana. (La esclavitud).—Vol. II: El salario familiar (36); Preparació per a tenir una bona mort, o consideracions sobre les veritats eternes (37); Vida triomfal (37); Estudis literaris (38); El Beato Ramón Llull (Raimundo Lulio). Su época. Su vida. Sus obras. Sus empresas (40); La Nature. Conception et morale biologique (41). **Les Revistes:** Examen de consciència. Veritat i falsedat del pacifisme i del nacionalisme (42). **LES IDEES I ELS FETS:** Vida religiosa i moral: La Santa Seu davant les repercussions del conflicte italo-etiòpic (74); Actitud de l'Església anglicana enfront del mateix problema (75); El Cardenal Verdier mana fer pregàries per la pau (75); Un judici imparcial sobre la persecució de Mèxic (76); La situació religiosa d'Alemanya (77); Els catòlics francesos i la política (78); Un antic president del Consell de ministres xinès, sacerdot catòlic (79). **Cultura general:** Els 80 anys del gran historiador alemany Finke (80). **Moviment social:** El «Stachanovisme» a Rússia (83); La calamitat mundial de l'atur forçós (84); **Revista de premsa estrangera:** 1935, any d'eleccions (87); La posició dels partits polítics egipcis (88); La invasió del nord de Xina pels japonesos (89); Les informacions de la guerra etiòpica (91); El canvi d'actitud d'Anglaterra (92); Fa marxa endarrera, Itàlia? (93); El neopaganisme al tercer Reich (94); La divinitat del poder del Mikado (95); Una «Bíblia germànica» (96)

(Amb llicència eclesialística)

Any XII

Barcelona, Gener 1936

Núm. 133

Redacció i Administració: PLAÇA NOVA, n.º 5 - Telèfon 18833

BANC URQUIJO CATALA

Domicili social: DELAYO, 42 / BARCELONA

Adreça de Correus 845 - Telèfon 16460

Direcció telegràfica i telefònica: CATURQUIJO

Magatzems a la Barceloneta (Barcelona)

Operacions bancàries de totes classes

Agències i Delegacions: Banyoles,
La Bisbal, Calella, Girona, Manre-
sa, Mataró, Palamós, Reus, Sant
Feliu de Guíxols, Sitges, Torelló,
Vich i Vilanova i Geltrú

Corresponsal del Banc d'Espanya
a Mataró i Vilanova i Geltrú

J
a
u
m
e
S
a
n
s

*Camiseria
Corbateria
Articles de Punt*

*Especialitat
en les
camises a mida*

Boqueria, 32
Telèfon 16036
BARCELONA

"La Paraula Cristiana"

REVISTA CATOLICA DE CULTURA GENERAL

Redacció i Administració: PLAÇA NOVA, 5

LIBRERIA PUIG I ALFONSO

(EDITORIAL LITURGICA ESPANYOLA, S. A.)

PREUS

La revista sola 25 pts. l'any
Subscripció combinada
amb El Bon Pastor . 50 » »
Id. amb el diari El Matí
A Barcelona. 5'50 al mes
Fora de Barcelona . 5'75 » »
Número solt 2'50 pts.

Volums semestralis religats en
venda a l'Administració

OBRES DEL

Dr. Carles Cardó

El Diàleg Interior 3,50 pts.

Un dels grans èxits del llibre català
actual, l'edició del qual va en camí
d'exhaurir-se

La nit transparent 5 pts.

En venda a totes les llibreries
Dipòsit en aquesta Administració
Per «El Diàleg Interior», també a la
Impremta Camps i Calmet de Tàrraga

LA PARAULA CRISTIANA

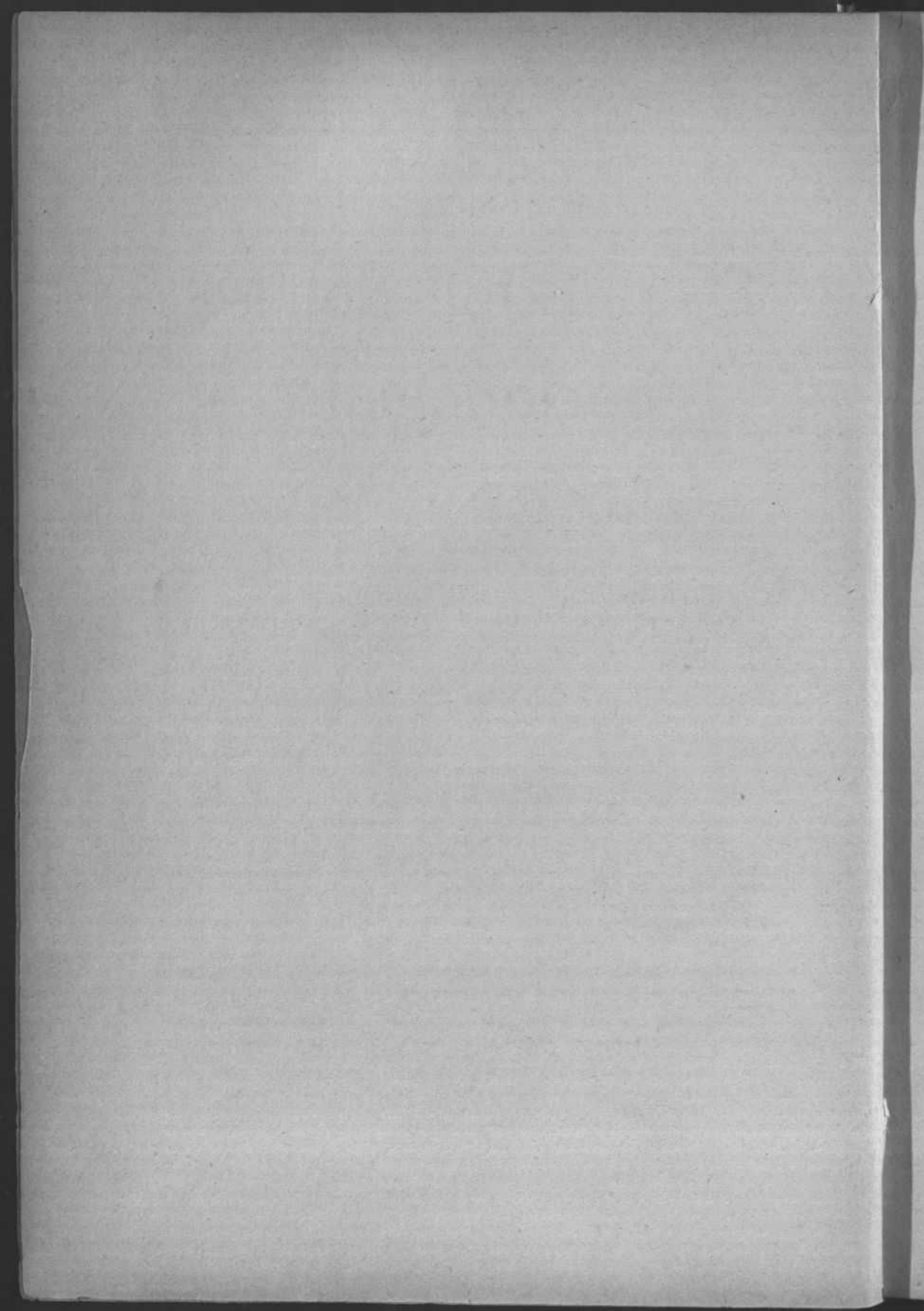
ANY DOTZÈ

GENER - JUNY 1936

VOLUM XXIII

BARCELONA

El principi de les nacionalitats

POTSER comença a ésser hora d'esvair una confusió que pertorba molts espanyols situats amb la més bona voluntat davant el problema català, tant a Catalunya com fora.

A Catalunya, creuen molts que el fet d'ésser una nacionalitat li dona un dret absolut a l'autodeterminació, sense excloure dels termes d'opció la solució independentista. A la resta d'Espanya, creuen molts altres que el fet d'ésser Espanya una nació li confeïx el dret a la unificació lingüística i cultural de tot el seu territori, tolerant només a contracor per a la vida familiar les llengües distintes de l'hegemònica. D'altres castellans, millor disposats, arriben a concebre un regionalisme descongestionador del centre, i fins uns drets històrics de les regions més caracteritzades, que els permetrien d'administrar part de llurs finances i fins i tot de conrear llurs llengües, conceptuades políticament com a dialectes. Però tot d'una que senten atribuir a algun tros de territori peninsular la categoria de nació, hi veuen de seguida al darrera la fantasma del separatisme, perquè, en fons, tenen la mateixa idea errònia d'aquells catalans primerament esmenats, que aguanten encara el principi de les nacionalitats en tota la seva puresa.

Creiem que tots estan equivocats i que la caiguda de tantes benes d'ulls que dificulten la solució del plet es qüestió de temps.

El principi de les nacionalitats: «a cada Nació, un Estat» està en franca bancarrota. Nascut a Alemanya, on ha presidit totes les abrivades d'independència, de centralisme prussià i d'imperia-

lisme, i on manté encara avui l'aspiració a l'absorció d'Austria i de tots els territoris de llengua alemanya pertanyents a d'altres Estats; traspassat a Itàlia (deixebila d'Alemanya des de fa tres quarts de segle), on ha presidit el Risorgimento, la unificació i, actualment, l'assimilació tirànica de territoris germànics i eslaus caiguts dintre la seva sobirania, i copiat per molts pobles de llengua (no sempre de cultura) distinta de l'oficial, ha pertorbat profundament Europa, i molt més la pertorbaria el dia que es volgués portar rigorosament a la pràctica. Els problemes més greus que afligeixen l'Europa d'avui provenen de l'aplicació més o menys honrada d'aquest principi en la confecció del Tractat de Versalles. Mentre no es desfaci el disbarat de l'esmicament de la conca danubiana, per exemple, Europa no tindrà la pau garantida.

L'aplicació ultrancera del principi de les nacionalitats reportaria disturbis horrorosos. Caldria desfer tots els Estats actuals, muntar Estats nous sense tradició, sense hàbits de govern propi, sense sentit de convivència entre llurs components, i moltes vegades sense harmonia econòmica interna. Això suposant encara —que no és poc suposar— que es pogués arribar a un acord en la definició de la nacionalitat i en la delimitació territorial de cadascuna d'elles.

L'error ve de confondre un fet d'ordre espiritual amb un fet d'ordre político-administratiu. La nació és un motllo d'esperits, és un territori que, a base d'una llengua pujada a dignitat literària, ha creat una cultura, no sols acadèmica, sinó també popular (costums, tradicions, modismes, proverbis, llegendes, història, etc.), que és com la matriu espiritual de les ànimes que hi vénen en aquesta vida. L'Estat no és res d'això. És una organització tècnica, manufactura burocràtica, que té per finalitat facilitar als ciutadans l'acompliment de llur missió en aquest món, posant a llur abast les condicions objectives de la conservació i millora de la vida, de l'ordre públic, de la coordinació de serveis, de la defensa contra els enemics interiors i exteriors, etc. Quant a la cultura, l'Estat no té a fer sinó facilitar-ne l'organització burocràtica, atenent a l'esperit nacional dels seus súbdits. Si aquest esperit és el mateix en tot l'abast territorial de l'Estat, el problema quedarà simplificat; però si és vari, vària haurà d'ésser també la cultura oficialment protegida per l'Estat. De la mateixa manera que l'Estat proporciona diferents mitjans de defensa i conservació als muntanyencs que als habitants de les ciutats, i distints mitjans de seguretat a les fronte-

res, a les platges o als països interiors, haurà d'organitzar també diferents muntatges culturals per a les distintes modalitats nacionals que presenti el país.

Cal tenir en compte que, la nació essent un fet exclusivament espiritual, la salvaguarda d'aquets interessos li és suficient, i que no li ha d'importar res que aquesta salvaguarda sigui fornida per un Estat uninacional o plurinacional. L'Estat, en canvi, necessita certes condicions objectives d'existència, que difícilment es donaran dintre l'àrea d'una sola nacionalitat natural. Penseu en les complicacions que presenten l'economia i la defensa militar: suficiència de producció, facilitat d'industrialització, accés al mar, fronteres estratègiques, harmonia econòmica interna... Els entesos podrien afegir-n'hi mols més. I digueu si no seria cruel, si no seria absurd, d'obligar els Estats a no tenir altres territoris que els compresos dintre una àrea nacional. El principi de les nacionalitats és profundament revolucionari.

No cal escatir si Catalunya és o no és una nacionalitat. No és la nostra feina. Però, si ho és, com tenim dret a creure, ni els nacionalistes catalans poden deduir-ne un dret a la independència, ni els regionalistes espanyols han de veure en aquesta proclamació una fórmula dissimulada de separatisme.

Pero el tema és tan fèril com interessant. Seguirem.

Els Diàlegs de Sant Gregori

Sant Gregori en escriure els seus Diàlegs intentà escriure un llibre decididament popular i no hi ha dubte que aquestes seves pàgines han aconseguit aquesta distintiva. Nosaltres, amb el fet d'aquesta popularitat volguda i aconseguida per l'autor, creiem que podem afrontar totes les dificultats o oposicions que comporta la seva obra i que veiem que ha desvetllat a través de les centúries de l'Edat Mitjana.

És clar que no han originat moltes qüestions difícils: el contingut és massa complex per suggerir moltes divisions. Resumint-les, podem englobar-les en una sola controvèrsia bilateral: la dels creients i no creients. És a dir: la d'aquells que donen fe a tot el contingut dels Diàlegs i la d'aquells altres que limiten, per una raó o altra, aquesta mateixa creença. En altres termes, s'ha establert un debat sobre la seva credibilitat.

Caldrà ara donar una petita ressenya sobre aquest debat i posar l'atenció sobre el contingut dels Diàlegs, o sia, fer un petit examen de l'obra, per tal de poder jutjar amb més coneixement de causa les afirmacions contràries d'uns i altres autors.

* * *

Sant Gregori escriví els quatre llibres dels seus Diàlegs durant el seu fecund, ocupadíssim i difícil pontificat. Devia ésser el quart any després de la seva consagració, o sigui el 593. Podem deduir-ho d'algunes de les seves lletres destinades a la recerca del material del llibre que ens interessa, datades d'aquest any esmentat i també d'algunes relacions i fets que al·ludeix en les mateixes pàgines dels Diàlegs, com són ara la inundació del Tíber, ocorreguda el novembre del 589 quan diu: *ante hoc fere quinquennium* (1), i algunes al·lusions, en termes semblants, a una pesta que desolà la ciutat de Roma, i altres dades memorables que consten en altres monuments històrics que acaben de confirmar-ho.

(1) Llib. III, c. 19.

Es decidí a escriure la seva obra per la demanda dels seus germans clergues o monjos que vivien en la seva companyia, els quals li pregaren que els contés la vida i miracles de molts sants que romanien ignorats. Una lletra del mes de juliol adreçada a Maximia, bisbe de Siracusa, dona testimoni del que diem: «els meus germans que viuen familiarment amb mi, em demanen de totes passades que els escrigui breument alguna cosa referent als miracles que sabem que han fet els Pares d'Itàlia. Per la qual cosa, necessito forçosament l'ajut de la vostra caritat i que em feu sabedor d'allò que d'ells recordeu i heu pogut conèixer. Recordo que em contàreu alguna cosa del senyor Nonnosus, Abat, que visqué amb el senyor Anastasi de Pentomis, però ja ho he oblidat. Això, doncs, i si sabeu alguna altra cosa, us prec que m'ho trameteu ben aviat per escrit, si és que no us decidiu a venir-me a trobar vós mateix.» (2)

Tot amb tot, per les seves mateixes pàgines, podem creure que Sant Gregori intentà al mateix temps de cercar un solaç enmig de les cures enutjoses del seu càrrec de responsabilitat, i no hi ha dubte que el seu esperit, profundament religiós, podia trobar-lo a bastament amb unes senzilles converses sobre la vida i miracles dels sants. Aquesta idea, ens la suggereixen aquelles paraules que ell mateix diu a les primeres pàgines de la seva obra, les més belles, gosariem dir, de totes, les quals ens revelen el fons transparent, ingenu i poètic de la seva ànima senzilla. «Un dia (ens diu ell), abatut per una multitud d'afers... vaig dirigir-me a un recer apte a la meua melangia, per tal de poder veure clarament el que del meu càrrec em desplaïa.» (3) Sant Gregori, doncs, lassat pel seu càrrec de màxima responsabilitat, cerca un recer quiet per afrontar la seva melangia espiritual; en aquest examen íntim, veu o recorda la benança de quan vivia en el seu monestir, lluny dels tràfecs terrenals, i ara que se'n troba allunyat, en sent una gran pena i aquesta pena esdevé més gran en veure la carrera d'aquells que han pogut seguir una vida de renúncia sense destorbs. «El que augmenta encara més la meua dolor, encara diu, és el record de la vida d'aquells que han renunciat completament al món. Quan veig llur perfecció, reconec l'abisme on ara romanc. La major part d'ells són agradables a Déu per la seva vida escondida; i perquè no perdin, amb els actes

(2) Llibre III de les epístoles. Epístola LI.

(3) Llib. I, Prefaci.

terrenals, la joventut d'esperit, Déu els ha alliberat del tràfec dels actes humans.» (4) És natural, doncs, que Gregori sentís un lícit plaer en la recensió de les vides d'aquests barons que excel·liren en llur santedat. Parlar de coses enyorades sempre ens proporciona una satisfacció, i sempre és agraïvol d'atènyer amb el record aquelles coses que hom no pot, però desitja, tenir a les mans.

Ell, per altra part, veu com són ignorades les vides d'aquells sants barons i per això desitja donar-les al públic, segur que proporcionarà un innegable motiu d'edificació amb llur coneixença. El seu diaca Pere, amic íntim i company en l'estudi de la paraula divina, que l'ha sobtat en aquest seu estat de meditació enyoradissa, és el qui li dóna el motiu immediat per a la seva narració, quan li diu: «No sabia que a Itàlia haguessin existit homes que hagin excel·lit en les seves virtuts; per això no sé a qui et refereixes. Certament, no dubto que hagin existit sants barons en aquesta terra, però em sembla que no han fet miracles i grans obres, o almenys, de tal faísó són escondides pel silenci, que em són del tot desconegudes.» (5) No hi ha dubte, doncs, que Sant Gregori sentia, igual que aquells que li demanaven la narració de la vida o gestes dels sants, un daler que aquestes vides passessin a la coneixença de tots.

El sistema que ha emprat és el dialogat. Batiffoll diu que la idea de posar la narració en forma dialogada, la hi deu haver suggerit la *Vida de Sant Martí*, de Sulpici Sever, o també les *Conferències* de Cassià, sistema que contribueix a donar molt més d'interès a l'obra. Tot amb tot, nosaltres creiem que no solament ho haurà fet per donar-li un interès més gran, sinó fins i tot i sobretot per poder trobar una facilitat major en prestar d'una manera interessada les ensenyances morals i religioses que ha intentat escampar ça i lla d'aquestes pàgines. Es l'esmentat diaca Pere, el seu dòcil interlocutor, qui li brinda aquestes ocasions intencionades amb les seves preguntes i sortides de vegades saturades d'una ingenuïtat exagerada, però que ell mateix excusa, quan ens diu que se'l dispensi si «a exemple de l'Ecclesiàstic, he parlat en persona dels febles per poder-los ésser útil, fent la pregunta en lloc d'ells.» (6) Aquest diaca Pere no és pas un personatge fictici, que Sant Gregori s'hagi forjat per poder obtenir

(4) Ibidem.

(5) Ibidem.

(6) Llib. IV, c. 4.

amb més claredat el seu propòsit. Ell mateix ens diu que és «un amic íntim de la seva joventut i company fidel en l'estudi de la paraula divina.» (7) I amb les lletres que li adreça, i prescindint de les ratlles de vegades fantàstiques de Joan diaca, tenim una gran munió de notícies sobre la seva vida, que ara, però, no podem entretenir-nos a esmentar.

L'estil del sant és, com en la resta de les seves obres, concís i sovint deixa veure la seva finor d'esperit. El seu llenguatge, naturalment, no és el de l'època clàssica. Ell, per altra part, sembla que no vol amagar l'avversió que sent a subjectar les coses del cel a una finor literària massa acurada. Per això no té por d'admetre barbarismes. De tota manera, no abandona el seu estil. Ja a les primeres pàgines ens diu aquestes paraules que revelen clarament les seves disposicions d'esperit: «De vegades donaré tan sols el sentit dels mots i de vegades el sentit i els mots mateixos. Car si volgués sempre conservar els mots de tots els testimonis, com que són d'un caire tan popular, seria difícil d'encaibir-los dins l'estil de l'escriptura.» (8)

Els llibres primer i tercer en llur totalitat estan destinats a contar d'una manera breu les vides dels Pares, gairebé sempre italians, exceptuats alguns poquíssims estrangers. Potser diríem millor que s'acontenta amb narrar alguns fets que més li interessaven de la vida dels sants, per poder donar determinades ensenyances, generalment compreses dins la mesura d'un capítol reduït que les més de les vegades esdevé una veritable moralia. I no hi ha dubte que és aquí, en el seguit simplicíssim de preguntes i respostes que manté amb el seu diaca fidelíssim, on s'estotja tota la importància de l'obra. Perquè és ben clar que l'exemple moltes vegades és l'única cosa que pot adoctrinar les mentalitats més obtuses i també és ben clar que la simplicitat de l'esperit, que ens fa creure allò que és necessari creure, és molt més prop de la santedat que no ho és la mateixa ciència. Però quan darrera de l'exemple ve l'alliçonament, aquest perd tota la duresa que comporta, puix que si bé generalment es presenta com quelcom que costa d'afrontar, arran de l'atracció del fet i la possibilitat que tots els fets tenen de repetir-se, l'esperança i la gràcia d'aquests, forma, amb l'eixutor de l'ensenyança i de la lletra, un alliçonament més suau, entenedor i assequible. En el curs d'aquests en-

(7) Llib. I, Prefaci.

(8) Llibre I, Prefaci.

senyaments, Sant Gregori no segueix un ordre cronològic determinat, sinó que procedeix d'una manera personal i arbitrària.

El quart llibre, potser el més interessant per la doctrina que hi desenvolupa, el destina a parlar de l'altra vida. Tracta de l'eternitat de les penes de l'infern, del purgatori, del lloc on es troba l'infern i de la naturalesa del foc. També parla del cel i sobretot de la mort, la qual és el tema principal de tot aquest llibre, i també dels mitjans d'alliberar les ànimes dels fidels difunts.

El segon llibre, en canvi, el consagra als fets de la vida del Patriarca dels monjos d'Occident, sant Benet. La deferència de l'autor dels *Diàlegs* per aquest sant Patriarca és, doncs, evident. Així com a les vides dels altres Pares italians dedica poc més que un sol capítol, a la de Sant Benet en canvi, en destina trenta-vuit. La fama d'aquest sant baró no podia deixar d'atreure l'atenció del sant Pontífex, sobretot ell que sentia un daler i una forta amor per la vida monàstica. Quan Sant Benet *Moria*, l'any 542, cap dels monjos no es decidia a escriure la seva vida. Els era suficient la seva Regla, perquè, com diu Sant Gregori mateix, aquest Patriarca no visqué altrament del que ensenyava. I quan ell escribia els *Diàlegs* el 593, només havien passat cinquanta anys de la mort del Patriarca.

Els monjos bandejats de Montecassino pels lombards el 589, que es refugiaren al monestir del Laterà sota el govern del Papa Pelagi II, prestaren a Gregori, les notícies de la vida de llur Patriarca i fundador. «No sé pas totes les seves gestes (ens diu el sant biògraf), però el poc que vaig a contar ho sé de quatre dels seus deixebles: Constantí, baró reverendíssim que el succeí en el govern del seu monestir; Valentinià, que governà durant molts anys el monestir del Laterà; Simplicí, que fou el tercer que el succeí en la seva comunitat, i finalment Honorat, el qual encara ara regeix el monestir on ell vivia.» (9) Cal dir, però, que si aquestes gestes del sant Patriarca, Gregori les canta en un cert ordre cronològic, no té l'intent de formar una vida de Sant Benet en el sentit estricte del mot, sinó edificar els lectors amb la grandesa dels seus miracles, tal com procedeix en els fets de les vides dels altres sants. Ell mateix ens diu que «si algú vol conèixer més a fons el caràcter i la vida de Benet llegeixi les pàgines de la seva Regla» (10). I això ho diu perquè considerava aquestes pàgines com

(9) Llib. II, Prefaci.

(10) Llib. II, c. 36.

la narració de la seva pròpia vida, més aviat que com un còdex de regularitat monàstica o legislació freda o inanimada.

Davant, doncs, del contingut simple i fins i tot de l'estil poc acurat de Sant Gregori en els seus *Diàlegs*, no han faltat autors ja en èpoques remotes, que l'hagin criticat severament. Els *Diàlegs* han estat l'obra més impugnada del sant Doctor. De tota manera, creiem que no és impossible de poder agermanar la major part d'aquesta diversitat de judicis, a primer cop d'ull contradictoris. I potser ja podríem pretendre la cosa com a resolta només de situar les dates i puntejar la finalitat de l'obra.

És veritat que Sant Gregori exposa fets i miracles que avui dia la ciència pot explicar com casos purament naturals; és veritat que exposa fets i miracles completament insòlits, que li han valgut que alguns el tractessin de simple i de fatu, com ell mateix diu en una lletra a Maurici August, on podem constatar la seva profunda humilitat: «sé prou bé, diu ell, que sóc anomenat fatu; i jo també confesso que sóc així i si vostra pietat no gosa confessar-ho, bé prou que ho diuen els fets. Puix que si jo no fos un fatu mai no hauria vingut a suportar el que suportó entremig de les amenaces dels Lombards.» Aquests epítets massa clars i molts altres, d'altres autors més agosarats, ja decauen per ells mateixos davant la figura prou autoritzada del sant Pontífex i no els hauríem esmentat, si ells no prenguessin fonament precisament damunt les pàgines de l'obra que ens interessa i no se n'haguessin ocupat autors posteriors prou respectables.

Per comprendre el procedir innegablement senzillíssim de Gregori en l'exposició de les pàgines dels seus *Diàlegs*, cal situar-se en l'època en què els componia. Per endavant, podem dir que Sant Gregori no és pas sol en aquesta mena de narracions, puix que tenim pàgines similars en Sant Ambrós, sant Agustí, sobretot en els llibres *De civitate Dei*, Sant Jeroni i Sulpici Sever entre els llatins, i en Teodoret, Sant Gregori Nissè i en el mateix Sant Atanasi, entre els orientals. Melcior Cano, referint-se a aquests autors mereixedors de tots els respectes, ens ha deixat unes ratlles que no han estat del tot ben rebudes pels qui han intentat defensar en tots els punts la persona de Sant Gregori. «Cal dir als teòlegs, escriu ell, que no s'han de persuadir de tot el que han dit els grans autors, ni tenir-ho com a perfecte. Perquè de vegades cauen, com ja s'acostuma dir, cedeixen al pes, es deixen emportar del més atractiu i, com ja hem dit, de vegades són indulgents amb el

que diu el vulgar; no sempre tenen l'esperit vigilant i altres vegades es troben lassats. Ciceró troba que Demòstenes s'equivoca, i Horaci que Homer algunes vegades també erra. Són grans homes, però homes al capdavant. I el mateix jo podria dir, amb dret i amb veritat, de Beda i Gregori. Aquell en la Història dels anglesos i aquest en els *Diàlegs*, descriuen alguns miracles fomentats i creguts pel vulgar que seran tinguts per incerts sobretot en aquest segle d'Aristarcus. I certament aquelles històries a mi em plaurien més, si llurs autors, seguint les normes ja definides, en elegir-les, haguessin procedit amb judici més sever.» Aquestes paraules, que són gairebé tot el que diu l'autor esmentat, no ens diuen res de nou i per tant res que pugui ofendre els qui volen salvaguardar l'autoritat de Gregori. I si algú hi ha trobat alguna hostilitat velada, és perquè els ha donat una interpretació equivocada i ha prescindit de les distincions necessàries, com veurem tot seguit.

Altres autors, però, no han parlat amb la finor desinteressada de Melcior Cano. Alguns han parlat amb un obert intent de rebaijar l'autoritat i la persona del Sant Doctor, han parlat amb apassionament i per això mateix ja cauen en un descrèdit personal i no mereixen, per tant, cap atenció.

Però totes aquestes assercions poc favorables, que es redueixen i es fonamenten damunt un suposat i en certa manera existent esperit massa simplista de Gregori, és a dir, que no atenyen cap punt doctrinal dels exposats en les pàgines dels *Diàlegs*, podem resoldre'ls o desfer-los establint una distinció breu i senzilla. Perquè totes aquestes assercions tindrien alguna importància, si Sant Gregori en els *Diàlegs* parlés com a polemista i basés les seves definicions damunt els fets que descriu. Però allí, Sant Gregori, sabem ben clar que no parla com a polemista, ni tan sols precisament com a historiador, sinó que parla com a asceta, amb la finalitat ben definida d'edificar els lectors en les seves conclusions morals, al mateix temps que amb l'intent de complaure els lectors amb les gestes curioses d'aquells sants massa oblidats. De fet, sabem que Sant Gregori trameté la seva obra a la reina Teodelinda, la qual, segons els historiadors, se'n servi per a la conversió dels Lombards. I aquí, això és, dins els límits d'un propòsit ascètic, o en l'exposició de la moral, és innegable que ell es troba en un camp molt més expedit i lliure de la crítica textual.

Aquesta obra que ha estat, com ja hem dit, la més censurada

pels moderns, d'entre totes les del sant Pontifex, és un mirall d'humilitat i candidesa totalment net d'esperit d'artifici mundà. Fleuri ha dit que el «seu esperit tendia més aviat a les reflexions morals i a l'endrecament dels negocis que a l'estudi de les ciències especulatives i les lletres humanes. D'aquí que hom no s'ha d'estranyar si ha seguit el gust del seu segle, prodigant la narració i col·lecció de fets meravellosos. Per altra part, no havia de combatre filòsofs que ataquessin la Religió amb el raonament. No existien, per la seva obra, altres pagans que els pagesos i els servents rústecs o soldats bàrbars que es persuadien més fàcilment amb els fets prodigiosos que amb els sil·logismes més contundents.»

I no dubtem que també avui, com en les dates més remotes, aquest llibre pot trobar-se i sens dubte es trobarà en mans que dubtaran o es malfiaran de moltes gestes contades en les seves pàgines i per tant dubtaran de l'actitud que cal prendre. Dom Morin, per citar un testimoni més autoritzat, referint-se als fets que llegim als *Diàlegs* diu aquestes paraules: «Estic ben lluny de pretendre que tots ells mereixin una creença igual. Però si hem de rebutjar tots els documents que parlen de les coses meravelloses, haurem de sacrificar desapiadadament un nombre de peces les més preades de la Història Eclesiàstica... Quant a la naturalesa de certs fets extraordinaris contats per Gregori, què tenen o no tenen de miracle, és una cosa que val més deixar-la en mans de Déu: Gregori ho creia de bona fe... i encara, per acabar amb aquest greuge principal formulat ja de tant de temps contra els *Diàlegs*, recordarem amb tot respecte, seguint els Mauristes, que en l'Evangeli es troben fets tan desconcertants com aquests.

Avui dia, cal confessar-ho, no sense un poc de pena, la mentalitat general de la humanitat està tan acostumada a limitar la seva fe als actes miraculosos, que tret els de l'Evangeli, els altres són mirats com suspectes i deixats de banda si no fins i tot desautoritzats, com aquell qui diu, abans de conèixer-los, o almenys, abans de conèixer-los d'una manera cabal. És veritat, l'Església no ens obliga a creure sinó els actes narrats en les santes Escriptures. Però, ¿per què aquesta promptitud a posar una fe limitada en aquella mena de fets? ¿Que potser l'Omnipotència divina es redueix segons el convencionalisme de circumstància? Evidentment que no, ja que, altrament, a la mateixa Omnipotència li mancaria un dels seus trets essencials, és a dir, tindriem una Omnipotència mermada i per tant inútilment l'anomenariem

Omnipotència. La raó, no la podem trobar en altre lloc que en la nostra intelligència recelosa i en la nostra voluntat sempre avara de la seva fe íntegra. Serà perquè tenim una fe mercenària, que no es fonamenta en l'amor sinó en l'obligació; només donem crèdit a allò que no ens és lícit de negar; l'altre ho creiem de correu, sense pensar-nos-hi massa, perquè el nostre amor propi no ens mossegui les fibres més interiors. I si no sentim les paraules del Salvador que executen els miracles, tot són coses de dubtes i sospites i ja no pensem en aquelles altres paraules que el mateix Salvador digué no pas debades: «El que creu en mi, farà les mateixes coses que jo faig i encara en farà de més grans.» (11)

Però, puntualitzant, direm que davant el fet dels miracles dels quals parlem, tothom ha de convenir que es tracta de narracions que estan en el mateix nivell que els altres casos històrics isolats. D'aquí que els hem d'examinar amb la mateixa rigorositat amb la qual garbellem aquests fets històrics abans de donar-los el nostre consentiment. Quan són suficientment provats, els hem d'admetre sense cap mena de dubte. No podem oblidar que «la crítica té les seves obligacions, com ja ha escrit algú, i la primera de totes és assegurar-se del principi, i per dir-ho així, de la filosofia en què ha d'inspirar-se. Una crítica sense filosofia i sense principi, o que procedís d'un principi fals, no podria menys de lliurar-se a la ventura.» (12)

Els doctors ens indiquen un sol criteri per discernir els miracles vertaders dels falsos. I és que els vertaders han de tenir aquestes característiques: **infreqüència**, ja que el caràcter propi de tot miracle és que sigui rar i ardu, com diu Sant Tomàs; **utilitat**, perquè el miracle té per objecte la manifestació de la santedat; i tercerament, **autoritat** en els testimonis.

D'aquestes dues últimes particularitats, ja n'hem parlat més amunt, i de la primera, això és, de la **infreqüència**, podríem dir que potser no cal exigir-la exageradament. Més aviat que **infreqüència**, potser hauríem de parlar de **fets extraordinaris**. És a dir, des del moment que són fets extraordinaris, que trenquen el curs ordinari de les coses, han d'ésser infreqüents. La infreqüència, doncs, és una conseqüència d'éssers extraordinaris.

Però cal no oblidar que els miracles, de si mateixos, no repugna que es repeteixin o sovintegin en determinades circumstàn-

(11) Joan, 14, 12.

(12) AUGUST NICOLÀS. *La Verge Maria*. Llib. III, c. VIII.

cies, des del moment que obeeixen a aquell estat de submissió espiritual de què Jesús parla en l'Evangelí quan diu que amb un petit gra de fe, som capaços de transportar muntanyes senceres. D'aquí que, com més abundem d'aquesta fe, abundaran o serem testimonis de més miracles.

En resum, doncs, hem de concloure que, si bé el miracle és infreqüent, no per això deixa d'ésser possible en l'ordre sobrenatural. I l'ha d'admetre tothom que cregui en aquest mateix ordre. «Sota aquest aspecte, diu August Nicolas, el miracle està evidentment en l'ordre. Està en l'ordre sobrenatural, està també en l'ordre natural, en tant que aquest ordre està **preordenat** per l'ordre sobrenatural i a ell es refereix.» (13)

Tot això no vol pas dir que hàgim d'admetre tots els miracles a cegues. Res d'això. Per aquesta raó parlem d'una crítica o d'un jutjament. Però tinguem per cert que en el cas d'admetre un miracle fals, errarem en el fet d'admetre els trets circumstancials d'allò que no és cap miracle, però no errarem en la possible eventualitat del mateix fet per la permissió de la Providència divina, **en el teixit de les coses humanes**, que és el que neguen Renan i els racionalistes. Mentre que negar el miracle, només perquè ens sembla inversemblant, és posar-nos en perill de negar una veritat possible.

Ozanam ha escrit unes ratlles que confirmen el que acabem de dir i s'ajusten perfectíssimament al nostre cas, parlant dels fets narrats per Sant Gregori en els seus **Diàlegs**. «Per nosaltres, diu ell, que creiem prou en la bonesa de Déu i de la dignitat de l'home per no creure impossibles les comunicacions freqüents entre el món invisible i el món visible; per nosaltres, que confiem en el bon sentit del poble cristià i respectem les seves conviccions, la llegenda no és una senzilla faula. Sabem que l'Església no exigeix el nostre consentiment en les relacions miraculoses que no estan consignades en les Sagrades Escripures, i moltes de les quals potser no sortirien airoses de la prova d'una crítica rigorosa; però si elles no subjuguen el nostre esperit, se n'apoderen i el captiven. Nosaltres les **admetem com a vertaderes, fins i tant que no hi hagi proves en contra**; i si llur veritat històrica i positiva s'esvaeix, trobem sempre en elles alguna veritat moral que dona un valor efectiu al símbol amb el qual s'havia revestit.» (14)

(13) Ibidem.

Aquells, doncs, que es malfiïn de tanta meravella que es recordin que els fets que Sant Gregori conta en els quatre llibres dels *Diàlegs* no són sinó una part de l'obra. L'altra, la més principal, és la doctrina ascètica, moral i escripturística que hi estotja i que és la seva finalitat primordial, corroborada pels miracles. Tothom, però, haurà de convenir en la veritat d'aquelles paraules de la mateixa obra que diuen: «N'hi ha molts que s'encimbellen a l'amor de la pàtria celestial més amb els exemples que amb les prèdiques.» (15) De fet, sabem, com ja hem dit més amunt, que Sant Gregori oferí aquesta seva obra a la reina Teodelinda la qual se'n serví per a la conversió dels lombards.

La importància de què sempre ha gaudit és innegable. Només cal recordar l'interès amb què fou rebuda, totjust apareguda en públic en temps de l'autor, i l'estima de què continuà gaudint durant nou-cents anys. El Papa Zacarias la traduí al grec al cap de cent cinquanta anys. El nom de l'autor esdevingué tan popular, que els mateixos grecs, després, l'anomenaven amb el nom de el *Diàleg*. A finals del segle vuitè foren traduïts fins i tot a l'àrab. Al segle novè, Alfred el gran, rei d'Anglaterra, en féu fer una versió per als del seu país.

A la nostra terra se li atorgà una rebuda no menys franca. Entre altres versions fragmentàries, tenim els *Diàlegs* vertits al català d'una manera arbitrària per un monjo del segle XIII-XIV, editats per primera volta per «Els nostres clàssics» el 1931. Modernament, podem citar una traducció fragmentària amb el títol: «Vida de St. Benet», sortida dels tallers del cenobi montserratí, corresponent al segon llibre, dels quatre que compta l'obra.

No hi ha dubte que això sol ja és prou parlador. Aquest tribut d'atenció o correspondència de segles i països ha envoltat l'obra d'una venerabilitat ben assenyalada. No podem creure, doncs, que aquesta obra hagi perdut el seu moment o tota la seva actualitat, si bé, en assaborir-la, cal parar compte a saber prescindir dels atavismes circumstancials, a tothom prou comprensibles, que ha de comportar necessàriament una obra plasmada a tants segles de distància, però saturada d'una gràcia i venerabilitat no menys distingides.

Dom Marcel XIFRA, O. S. S.

(14) Dos cancellers d'Anglaterra, p. 233, nota IV.

(15) Llib. I, Prefaci.

Fra Antoni Ginebreda, Arquebisbe d'Atenes

(Estudi crític)

El treball sobre «Fra Pere Saplana, autor de la traducció catalana del Llibre de la Consolació de Boeci», publicat en aquesta mateixa revista, en demanava un altre que fos com a complement d'aquell, per tal de precisar els encontorns d'ambdues figures literàries: Saplana i Ginebreda.

És tanmateix albiradora la figura de Fra Antoni Ginebreda en la història de la Literatura Catalana, i també en la història literària de Catalunya, perquè no resti com fins ara boirosa i esborradissa. No era sense fonament la fama de literat de què gaudí en el seu temps, a desgrat d'haver finat relativament jove, i d'ésser poc voluminosa la seva obra literària.

Altrament, pocs autors hi haurà hagut tan desafortunats en llur biografia com Antoni Ginebreda; no sols se li ha canviat sovint el cognom de Ginebreda en Genebreda, sinó que alguns autors, com Torres Amat en la seva obra «Memorias para un Diccionario de Escritores Catalanes», autor tanmateix qui-sap-lo ben informat en general, fan un desdoblament de la personalitat de Ginebreda, presentant-nos un Antoni Ginebreda i un Antoni Genebreda, com dos autors completament distints. En realitat, d'autor dominicà d'alguna fama en el segle XIV amb cognom de Ginebreda o Genebreda no n'hi ha d'altre que Fra Antoni Ginebreda, arquebisbe d'Atenes. Seria molt de plànyer que no s'esvaïssin per sempre més aquestes i altres llastimoses confusions en la biografia d'aquest eminent religiós.

Altres dels errors en què han vingut a raure alguns autors, especialment mallorquins, és el de fer Ginebreda natural de Mallor-

ca. Error provinent de la confusió de fer-lo autor únic de la traducció catalana de Boeci i especialment de l'adreça o dedicatòria a l'Infant Jaume de Mallorca que consta en el començament de l'esmentada traducció. En el treball que publicarem en aquesta mateixa revista ja precisarem la participació que Sapllana i Ginebreda tingueren en l'esmentada obra. Probablement, Ginebreda ni tan sols estigué mai a Mallorca, ni menys va conèixer personalment l'infant Jaume, puix que a l'any 1375, en què probablement va sortir l'esmentada traducció, és molt probable que Ginebreda no hagués acabat encara els seus estudis eclesiàstics al Convent de Santa Catarina.

Crec que definitivament se li ha de dir Ginebreda i no Genebreda, car així l'anomena sempre Fra Pere d'Arenys en la seva «Crònica» llatina (1), autor no sols del segle XIV, sinó rigorosament contemporani i fill d'hàbit del mateix Convent de Santa Catarina, i, ço que encara fa més fe, que visqué amb ell almenys una trentena d'anys; l'historiador P. Diago, que sempre consulta les Actes dels Capítols Provincials l'anomena també Ginebreda: el mateix fa el *Lumen Domus*; més encara, el mateix Ginebreda, en la introducció que escriví per a l'edició per ell augmentada i arranjada de la traducció Sapllana, es diu Ginebreda. Tan sols una vegada en el «*Liber Anniversariorum et Professionum*», manuscrit existent en la Biblioteca de la Universitat, provinent de Santa Catarina, com el «*Lumen Domus*», l'he trobat esmentat amb la variant Genebreda, ço que fa sospitar que sigui error d'algun copista.

Dades biogràfiques. — Fra Antoni Ginebreda va néixer, molt probablement, a Barcelona, devers mitjans de la XIV centúria. Cap document, però, no hem pogut trobar definitiu sobre aquest particular. Qetiff i Echart, en la magna obra «*Scriptores Ordinis Prædicatorum*» afirmen rodonament que és de «pàtria i professió barcelonina». Respecte de la seva professió al cèlebre Convent de Santa Catarina, consta quasi certament. Això mateix es desprèn de l'esmentat «*Lumen Domus*» d'aquella Casa. Per la Crònica de Fra Pere d'Arenys, contemporani, com hem dit, de Ginebreda i fill del mateix Convent de Santa Catarina, sabem algunes dades d'aquest il·lustre religiós. Ens diu que l'any 1380 intervingué

(1) Mss. existent en la Universitat; el publicà, per primera vegada, el dominic alemany P. Benedictus M. Reichert en 1904 a Roma en la col·lecció «*Monumenta ordinis Fratrum Prædicatorum Historica*», tom. VII, fasc. 1.

en un afer sense importància del seu Convent; indici, però, que aleshores havia acabat els seus estudis i que començava d'actuar, que devia tenir aleshores mica ençà, mica enllà, una trentena d'anys. Res més no torna a dir d'ell fins l'any 1390, en què fou elegit Prior de Santa Catarina i confirmat en el càrrec pel Capítol Provincial de Manresa de l'esmentat any; això consta, no sols per la Crònica de Fra Pere d'Arenys, sinó també pel ja esmentat *Liber Anniversariorum et Professionum*, d'indubtable interès històric. Dissortadament, no consta en aquest «Liber» l'acte de professió de Fra Antoni, com tampoc d'alguns altres religiosos; hi ha, però, l'acta i, per cert ben explícita, de Fra Feliu Fajadell al qual el nostre Ginebreda va donar l'hàbit essent prior de Santa Catarina.

En el Capítol Provincial de Saragossa del 1391 deixà d'ésser Prior d'aquella casa, ço que no té res de particular, puix que aleshores no hi havia per al càrrec de Prior temps determinat: els Capítols Provincials estatuïen cada any si els Priors havien de continuar en el càrrec o havien d'acabar, segons les necessitats de cada convent.

Ginebreda fou, per tant, Prior de Barcelona, un any. A darrers de l'any 1391, o a començaments de l'any següent, era Ginebreda Lectoral de la Seu de Barcelona. En el mateix any del 1392 — no sabem ben bé en quin mes — fou nomenat, i consagrat totseguit, arquebisbe d'Atenes.

En les Actes del Capítol provincial de Castelló d'Empúries del 1395 consta la seva mort la qual s'esdevingué probablement en la mateixa ciutat d'Atenes. Va ésser, per tant, arquebisbe d'aquella famosa ciutat uns tres anys. Calculo que devia tenir, més o menys, en morir, uns 50 anys.

Orador de fama. — Ginebreda, en acabant els estudis de la seva carrera, es lliurà de ple a la predicació, i esdevingué més tard un dels més destacats i famosos predicadors del seu temps. No oblidem que era contemporani i de la mateixa edat que Sant Vicenç Ferrer, el qual havia predicat, de molt jove i en temps del nostre autor, a la ciutat de Barcelona. Hi havia també aleshores a Santa Catarina, entre altres notables i fervents predicadors, Fra Antoni Fuster i el Beat Jofre de Blanes, ambdós deixebles, pocs anys després, de l'apòstol d'Europa Sant Vicenç Ferrer, especialment el segon, que imità el seu mestre en les seves curses apostòliques.

El ja esmentat Fra Feliu Fajadell — personatge enterament

negligit en la nostra història civil i eclesiàstica, a desgrat de la gran importància que tingué en el seu temps, essent conseller i confessor del Rei Magnànim i, després de la conquesta de Nàpols per l'esmentat Rei, Bisbe de Gaeta i de Castellamare, en l'acta de la seva professió, escrita per ell mateix, després d'alguns anys, diu referint-se al Prior que li havia vestit l'hàbit, ço és Ginebreda, que era «*valentissimus praedicator*», i el primer autor del *Lumen Domus* ens diu que era «*grandissim predicador i de fama*». Diago i altres historiadors que fan esment d'ell hi estan enterament d'acord.

Lectoral de la Seu de Barcelona. — L'Orde Dominicà, des de gairebé començaments de la XIV centúria, tenia en les Catedrals de Catalunya — arreu d'Europa passava el mateix — una Lliçó pública de Sagrada escriptura i teologia. Els bisbes l'havien confiada a l'Orde de Predicadors. Les Actes dels Capítols Provincials sovint esmenten la «*Lectio Sedis*» — Lliçó de la Seu — i el «*Lector Sedis*» — lector de la Seu —. Fra Antoni Ginebreda fou successor en l'esmentada Lliçó de Fra Pere Feliu, notable religiós de qui parla Fra Pere d'Arenys amb elogi, quan diu que fou Prior de Santa Catarina, Lector de la Seu i Mestre en Sagrada Teologia. Aquesta lliçó hom l'explicava generalment en llatí, i era per als eclesiàstics i gent de lletres.

Ens assabenta Diago en la seva «*Historia de la Provincia de Aragón*» (foli 141. B) que Ginebreda, essent Lector de la Seu de Barcelona, era ja Predicador general — títol que dona l'Orde Dominicà als seus predicadors de mèrit després d'alguns anys de ministeri — i Presentat en Teologia. Ginebreda, a desgrat de no haver exercit el professorat, almenys no consta, era religiós de molta cultura.

Ginebreda literat. — Des de l'any 1380 al 1390, hem de posar l'època d'activitat literària de Fra Antoni. Penso que pels volts del 1380 l'autor principal de l'esmentada traducció catalana del «*Llibre de la Consolació*», de Boeci, Fra Pere Sapllana, era ja mort; aleshores els lletraferits d'aquell temps, que tenien esment del bon gust literari de Ginebreda, entre ells, Donzell, ciutadà de València, que esmenta el nostre autor en la introducció de l'obra de Fra Pere Sapllana per ell arranjada, li pregaren amb molta insistència que volgués polir literàriament la traducció de Sapllana i que la completés amb els capítols que hi mancaven; en un mot, que la fes més saborosa als paladars literàriament engur-

mandits. Feta ja la seva comesa, amb la fama d'orador i d'home de lletres que tenia en el seu temps Ginebreda, la traducció per ell completada i arranjada va córrer extraordinàriament i eclipsà gairebé del tot el nom del principal traductor, Fra Pere Sapllana.

L'any 1386 va morir el notabilíssim historiador dominicà Fra Jaume Domènech — Fra Jacobus Dominici en les cròniques llatines — fill d'hàbit del Convent de Colliure (Rosselló) Provincial de la Provença i després d'Aragó, inquisidor de Mallorca, home de gran prestigi com a teòleg i com a historiador, que deixà un gros volum d'Història de l'Orde Dominicà en llatí, del qual volum parla amb molt d'elogi Diago, que el posà a contribució per escriure la seva **Historia de la Provincia de Aragón**. El Rei Pere IV, devers l'any 1360, li havia encomanat que escrivís en català un llibre d'història; ell començà aleshores el seu Compendi Historial. L'any 1386, com ja hem dit, en morir Fra Jaume Domènech, per ordre del mateix Rei continuà el Compendi Historial Fra Antoni Ginebreda.

Com que aquesta obra avui s'ha perdut hom no pot precisar la part que hi prengué el nostre autor.

Ultra aquestes activitats esmerçades per Ginebreda en les nostres lletres, conreà també les clàssiques, aconseguint fama de bon llatísta i també de coneixedor de l'idioma d'Homer: «varón, diu Diago, bastantemente instruido en las lenguas latina y griega» (*Historia de la Provincia de A.*, fol. 257 A). De la seva perícia en les llengües grega i llatina, no en resta més que la traducció d'uns versos o inscripcions en grec que hi havia en la urna o arqueta que contenia la famosa reliquia de Sant Joan Baptista, consistent en un braç del Sant Precursor que d'una manera misteriosa i miraculosa fou lliurada al Prior del convent de Predicadors de Perpinyà, Fra Pere d'Alenyà, l'any 1323 (2). El culte dominicà perpinyanès P. Miquel Llot va escriure, a finals de la XVI centúria, un tractat «Dels miracles obrats per intercessió de la Relíquia de Sant Joan Baptista que té el Convent de Predicadors de Perpinyà». Altres autors, com Diago, fan història de l'esmentada reliquia. El P. Llot, ultra la Història de la Relíquia de Sant Joan Baptista, escriví altres obres en llengua catalana i fou un dels més actius propulsors a Roma de la canonització de Sant Ramon de Penyafort.

(2) Encara avui en dia és sumament popular a Perpinyà el culte al gloriós Precursor de Crist, mercès a la arreleda devoció que hi plantaren els dominicans.

Els dominicans perpinyanesos, fins a darrers de la XIV centúria, no havien pogut treure l'entrellat de les inscripcions gregues que hi havia part de fora i al voltant de la urna o arqueta que contenia l'esmentada reliquia, almenys d'una manera que els satisfés.

Possessionat Ginebreda de l'Arquebisbat d'Atenes, probablement cap a l'any 1393 ó 94 els mancà temps als bons dominicans de Perpinyà per a trametre a Grècia un delegat de la Comunitat amb la comissió expressa que portés d'allà una traducció fidel i autèntica de les misterioses inscripcions o versos. ¿A qui amb més confiança podien anar que a un germà d'hàbit i compatrici seu, com era Fra Antoni Ginebreda? El comissionat per a aquesta missió va ésser Fra Guillem Albert el qual, en arribant a la cèlebre ciutat, d'on havia eixit tota la ciència i saviesa dels grecs», segons expressió de Pere IV, expressà a Fra Antoni el motiu de la seva vinguda a Grècia. Fra Antoni li va traduir les inscripcions gregues a la llengua llatina, i per tal que la traducció seva fos el més fidel possible, l'Arquebisbe es volgué assessorar d'alguns lletrats d'aquella ciutat; a més, un notari públic per part de l'Emperador de Constantinoble, de nom Julià, li féu un instrument públic o acta notarial de tot l'esdevingut, acta que Fra Guillem Albert portà al seu convent de Perpinyà.

Aquesta acta notarial, com una altra que hom en féu alguns anys després, també a Grècia, amb la traducció autèntica, va veure i llegir a finals de la XVI centúria el P. Diago visitant l'esmentat Convent de Perpinyà, quan va anar allà a documentar-se per escriure la seva tantes vegades esmentada «Historia de la Provincia de Aragón».

Alguns anys després, o sigui l'any 1407, quan ja havia mort Fra Antoni, havent sorgit alguns dubtes sobre la fidelitat de la traducció de Ginebreda, per esvair tals dubtes, la Comunitat Dominicana de Perpinyà va trametre novament a l'Orient un comissionat: aquesta vegada va ésser Fra Domènec Cardó, el qual no va adreçar-se a Atenes, sinó a la ciutat de Nicosia. ¿És que ja no hi havia arquebisbe català a Atenes, o fou per un altre motiu? Fixament, no ho sabem. L'any 1400, Fra Pere d'Arenys esmenta en la seva Crònica un «Archiepiscopus Athenarum» que s'esqueia aleshores a Barcelona, indubtablement català, baldament no ens digui el seu nom.

A Nicosia varen fer la traducció del grec al llatí Arsenios, bisbe grec, i un tal Guillinus vicari seu; la traducció resultà igual que la de Ginebreda, amb petites variants que en res no afecten la substància. El doctor Francesc, canonge de Nicosia, va fer aixecar acta al notari imperial d'aquella ciutat, de nom Lluís, milanès de nació. Des d'aleshores, restaren definitivament esvaïts tots els dubtes sobre la fidelitat de la traducció de les esmentades inscripcions gregues.

El P. Diago (foli 156 B) de la seva «Historia» reproduueix la versió de les esmentades inscripcions que contenia l'arqueta de la Reliquia del Baptista.

Com que són gairebé raríssims els exemplars de l'esmentada Història de Diago, em plau de posar aquí, per a goig dels erudits, l'esmentada traducció:

Clama, precursor verbi minister, paenitens ostendit.
naturam humanam.

Sanctus Joannes precursor, Sanctus Joannes precursor.
Quid te vocabimus? Prophetam, Angelum Apostolum aut Martyrem?

Deus descendit in omnium salvationem, veni tu, precursor,
declarare verbum.

Omnia tua miratu plena exstant. Dixit Gabriel nativitatem
tuam extraneae.

Patris renitentiam puniri vult, paenam autem muritiam
infert cito.

Supra apparuisti virtutes ter beatas, melior Prophetis,
aequalis Apostolis.

Martyrum apparuisti ornamentum plenum. Quid Beate non
gustans cibum qualiumcumque quae in natura sunt?

Genuflectens adjuva omnes ut mos est, praebens succursum
adjacentibus voto.

Honorabili tui positioni reliquiarium nagoriorum volutiones
et revolutiones vitae.

Sanitatem corporis cum laetitia ligans, benedicens autem
gubernans uti fas est.

Fers alas adequatus Angelis, materialis existens immaterialiter, ut Salvator dixit.

Ens diuen alguns historiadors que, essent Ginebreda arquebisbe, treballà amb molt de zel en aquella ciutat, orgull dels grecs,

i durant algunes dècades, també dels catalans, que si la conquistaren materialment, espiritualment no es feren indignes de posseir-la.

Ginebreda, orador teòleg, ànima d'artista, si no és aquell arquebisbe català de què ens parla la història, que es preocupava dels monuments de l'Acropolis, no es devia sentir estrany enmig dels records i belles manifestacions d'art que arreu l'envoltaven.

Fra Josep Maria COLL, o. p.

CRÒNIQUES DE L'ESTRANGER

DE FRANÇA

Optimisme 1936 - L'escorpí simbòlic - Louis Gillet

En aquest final d'any de 1935 ha estat a punt d'esclatar la guerra europea, així com la revolució a França. Si l'una i l'altra han estat evitades, ha vingut d'un veritable badall de griva. Però resta fora de dubte que ha estat donat un bon pas, si no vers l'amistat, almenys vers un apaivagament franco-alemany. No és solament l'entrevista de l'ambaixador francès, M. Poncet, amb Hitler que pot ésser gràvida de conseqüències, ans també un canvi en els esperits. Són força nombrosos els antics combatents que han comprès que no era pas indispensable que hi hagués sempre una guerra en gestació entre França i Alemanya. Un Comitè de l'Associació França-Alemanya aplega personalitats indiscutibles com l'antic ajudant de camp del mariscal Foch, el comandant L'Hopital, i sembla que la preparació de les olimpíades a Alemanya ha de crear nous lligams en el decurs de les converses personals d'home a home, al marge de les baixes i mesquines consideracions d'interès dels grans trusts mundials, els quals necessiten que, cada cinc anys, es desfermi una guerra d'envergadura en un indret o altre del món. L'horitzó, per aquest costat, s'és arrasat qui-sap-lo en aquest començament d'any nou.

Entre França i Itàlia, a desgrat que la França oficial s'ha solidaritzat amb l'actitud de la Societat de Nacions, és indubtable que una bona part de l'opinió s'ha pronunciat contra una lluita entre llatins. D'això, també, en quedarà alguna cosa en l'esdevenidor.

Del punt d'albir intern francès, hi ha motius per a ésser optimista, car la maniobra duta a terme al Parlament per tantíssims diputats que tot d'una es trobaren d'acord en el sentit de declarar que totes les Lligues desarmarien, prova el terror dels parlamentaris davant les Lligues. Han provat d'amorrallar-les bo i representant aqueixa comèdia d'un sacrifici voluntari general damunt l'altar de la pàtria, però ni per un moment no s'hi ha enganyat ningú. Hi ha qui afirma que la personalitat del coronel

de la Rocque n'ha sortit bona cosa disminuïda. En aquests moments, no és pas gens fàcil de comprovar-ho. És de preveure, tanmateix, que no pocs membres dels «Creu de Foc» es faran esborrar de l'Associació en veure que aquesta declara tan fàcilment la necessitat de desarmar, justament quan persisteix com mai un malestar general i no s'ha fet, davant una situació econòmica difícil, cap de les economies que s'imposen, sempre per la mateixa raó: no disgustar els grans electors. Al contrari, M. Taittinger, cap de les Joventuts Patriotes (que d'ara en avant, atès llur programa social, prenen el nom de «Moviment Nacional Popular»), planta cara coratjosament i refusa de representar la comèdia d'adorar de bocaterrosa el parlamentarisme, més que més que totes aquestes Lligues, nascudes de la indignació popular davant els horrors del 6 de febrer, van fundar-se per tal de reformar o suprimir el parlamentarisme. El Partit Francista, el cap del qual, Marcel Bucart, es troba empresonat, en veritat sense un motiu seriós, protesta també contra aquest abús de poder dels diputats.

Com sempre, cal treure la moralitat d'aquesta sessió a la Cambra amarada d'un optimisme tan falsificat com digestiu. En dues paraules, va ésser el Locarno de la guerra civil. Així com el difunt Briand declarà la guerra al llinatge humà quan aquest cuitava a rearmar-se arreu, així mateix els diputats s'han embasardit a les envistes — o si voleu, davant l'amenaça — d'una rebel·lió contra llurs tripijocs. Han obrat d'una guisa tan grotesca com el traspasat Briand, el qual raonava així: «jo vull la pau, jo tinc por de la guerra, doncs jo declaro la pau». Ni un segon tan sols no han pensat els diputats que, per a evitar l'amenaça que el poble els demani comptes, calia abans que res suprimir els motius dels múltiples despagaments que han fet sortir de foc els pacífics francesos, tan amics de l'ordre i de la tranquil·litat. I, a tall de Briand, uns quants diputats han dit: «el problema ja no existeix; nosaltres l'hem suprimit; en nom del parlamentarisme tot poderós, declarem que els mateixos interessats no volen que existeixi més». Han agreujat llur posició briandística de la pau social, perquè, a l'inrevés d'aquell, ells han mentit — puix que han estat desaprovat —, i, per tant, han afegit a llur desprestigi, ja tan gran, el de passar per ficar-se en allò que no els importa, i àdhuc de voler fer ús de la paraula quan ningú no els ho ha demanat. El benefici palpable d'aquesta vetllada teatral destinada a un públic ingenu i badoc és que el parlamentarisme en resultarà encara un xic més malparat. Pertocant les Lligues, els passa el mateix que ha passat a les nacions. Mentre hom afirmava, parlant en llur nom, que renunciaven a la guerra, elles multiplicaven els preparatius amb tot el delit que els dóna saber que hom pretén posar-los impediments i tenir esment que hom asseguere que es confessen vençudes. Però en les Lligues es produeix un fenomen invers al de les ntcions. Crec haver demostrat, en un article precedent, que la repugnància que sent el poble francès en el seu conjunt a fer la guerra era evident, i que era el producte de molts anys d'antimilitarisme oficial. Però, en tant que aquests mateixos governs successius feien el poble quiti de tot entusiasme per l'heroisme i el sacrifici a la pàtria, continuaven enfestijant-lo amb el servei militar obligatori. Aquests governs

parlaven del desarmament general, però no han sabut substituir un exèrcit compost de civils per exèrcits professionals i voluntaris. I encara més, la conseqüència de tants anys d'antimilitarisme és la perspectiva d'una mobilització general de totes les persones d'un i altre sexe que es troben entre els 17 i 60 anys, cosa que val tant com dir que aquest poble, al punt mateix que l'han deixat orfe d'heroisme, va a veure's en l'obligació de consagrar-se completament i únicament a una pàtria en armes. És així com s'ha produït en els cors i en les intelligències el fenomen ben conegut dels psicòlegs que anomenen la transposició del desig. El pobre ciutadà, a còpia dels afadics i punxades que li causen tothora tants preparatius militars, tantes profecies de bombardeigs aeris i de calamitats de tota espècie i proporció, ha comprès que ell era un cap de caça, i, en sentir-se víctima, s'ha afanyat a esmolar-se les dents i a cercar el seu botí. ¿Per què faria una altra guerra, si sap massa bé, avui, que aquesta llei d'exercicis violents estan destinats a enriquir uns quants individus que es mouen entre bastidors? Si de la darrera guerra n'hagués resultat un xic més de justícia, un millor equilibri, almenys el reconeixement dels drets del combatent, és a dir, si el soldat hagués aconseguit la seva part legítima i secular del botí, hauria trobat que els seus sofriments eren ben pagats. Però ja he dit en aquest mateix lloc que hom va privar-lo del seu benefici moral: van riure's d'ell als seus propis nassos quan pretenia el ben guanyat títol d'heroi. Va afalconar, després, una compensació material, i venia tot seguit la crisi a denegar-la-hi. Finalment, vist que, fet i fet, el seu paper no és altre que el de soldat, s'armava pel seu propi compte personal i s'unia a d'altres companys també fastiguejats i legítimament ambiciosos: així naixien les Lligues. Briand i tot el seu pacifisme per a reunions electorals s'ha desplomat davant els armaments mundials. ¿Com volem que els armaments particulars, aquells que el ciutadà ha adquirit amb més joia, amb més il·lusió, perquè els considerava una mena de legítima defensa, com volem, repetixo, que la perspectiva d'un combat lucratiu pugui desaparèixer de cervells aguerriats per quatre anys de lluita, amb el vague pretext que uns senyors parlamentaris han provat, una vegada més, d'escamotejar el problema? Per aquest costat, optimisme: les Lligues no desarmaran. Però, ai! pessimisme, si els parlamentaris no comprenen llur deure, perquè com sol dir-se a França, farà mal temps.

* * *

Roma ens ha donat un gran motiu d'optimisme moral. L'elevació a la púrpura cardenalícia de Monsenyor Baudrillart i de Monsenyor Suhard, arquebisbe de Reims, ha curullat de gaubança les ànimes de tots els catòlics francesos que coneixen d'anys ençà els mèrits socials de l'arquebisbe de la ciutat màrtir on tantes de raons havien fet que hom consagrés els reis de França en aqueixa catedral maltractada tan injustament per l'enemic durant l'última guerra. Quant al cardenal Baudrillart, nét del gran orientalista Silvestre de Sacy, brillant deixeble de l'Escola Normal, on va seguir els cursos de Jean Jaurès, fóra debades dir la glòria que dugué a l'Església. Ho ha palesat amb prou eloqüència l'homenatge que suara ha estat dedicat en la seva persona a l'Institut Catòlic

de París amb motiu del seu seixantè aniversari. Sota el rectorat de Monsenyor Baudrillart, la Universitat Catòlica ha esdevingut en ple París no solament una llar de Fe, ans també d'ensenyament, en la qual, en deu anys, multitud d'alumnes, ultra rebre la tradició religiosa, han obtingut 3.141 certificats de llicenciatures d'Estat, doctorats, agregacions, etc. L'Institut Catòlic esdevingué, gràcies a l'ajut de Raimond Poincaré, propietari de l'importantíssim terreny que ocupa al cor de París. La seva instal·lació és de les més modernes, i per això pot competir amb èxit amb l'ensenyança oficial, ben sovint antireligiosa. L'estimació i el respecte que hom sent a París pel cardenal Baudrillart són tan grans i tan sincers que la cerimònia de l'Institut Catòlic reuní Paul Claudel, el famós poeta que l'Acadèmia Francesa acollirà abans de gaire; Georges Goyau, el filòsof; Henry Bordeaux, el novel·lista ensems tan balzacià i tan contrari a la desmoralització contemporània; Joseph Bédier, el renovador de la Cançó de Roland; André Chaumeix, qui realitza, des del *Journal des Débats*, el més noble dels combats a favor de la renovació dels enteniments i de les ànimes; Georges Lecomte, membres tots de l'Acadèmia Francesa. El catolicisme, en tant que valor social i potència de la intel·ligència i de la cultura, fou objecte, aquell dia, d'una festa de ressò mundial.

* * *

Altrament, l'Acadèmia Francesa ha fet molt bé les coses, aquests dies, puix que ha elegit Louis Gillet, l'autor de *Sur les pas de Saint François*. La posició d'aquest escriptor ens obliga a representar-nos-el com un hagiògraf encarregat alhora, en una Cartoixa, de les relacions amb el segle. Cal conèixer les exigències de l'estètica laica, el moviment de la vida, la vida mateixa, per haver escrit un *Delacroix* o un *Watteau*. Però cal haver penetrat l'esperit religiós a través de l'ànima de l'exaltació mística per haver pogut escriure, sense trair-la, la *Histoire Artistique des Ordres Mendiants*.

No essent altre el do de síntesi que el poder d'enlairar-se, ¿serviria de res tenir ales si l'ocell fos cec? Ara bé, Louis Gillet ha sabut veure-hi. Documentat, és a dir coneixent les dades relatives a la inspiració religiosa, mai no ha deixat de mirar amb ulls de pintor. Aquests tres elements: freqüentació de la vida, penetració religiosa i un sentit crític purament pictòric, han fet d'ell el constructor sensible, però no gens sistemàtic, de conjunts de vista que poden servir de guia a moltes generacions.

Internacionalment, i laicament, les seves *Lectures Etrangères* i el seu *Shakespeare* són autoritat i norma per llur do de comprensió i de vida.

* * *

Aquest mes, l'actualitat pertany, sense discussió, als llibres religiosos — els profans que s'esperin —, dels quals parlarem més tard, per tal de deixar lloc al *Scorpion*, *symbole du peuple juif* (de Bocard). Marcel Bulard havia estat colpit per la presència d'escorpins en quatre pintures murals de la Capella de Sant Sebastià a Lanslevillard de Savoia. Antic membre de l'Escola Francesa d'Atenes, el professor d'història de l'art

de la Universitat de Nancy ha aplicat un mètode de recerca d'altres tipus d'escorpi en l'art religiós dels segles XIV, XV i XVI verament savi. De les seves indagacions resulta que l'escorpi és el símbol del poble jueu. Es tracta d'un llibre completament lliure de passió, limitat gairebé a França, Itàlia i Suïssa, però que deixa ben demostrat, des d'ara, que l'escorpi simbolitza el poble jueu. Cal esperar que una obra tan important decidirà els crítics d'altres països a cercar la presència de l'escorpi en les pintures indígenes. D'Espanya, Marcel Bulard serva en la memòria el color groc, que era el dels «San Benitos» i «el sobreafegit, més generalment, al vestit dels jueus». L'estendard de l'escorpi és també pintat en groc, i ho és així mateix Judas, bell punt ha esdevingut traïdor. Però si era sabut el valor simbòlic antisemita del groc, ningú no havia posat encara en clar el sentit de l'emblema de l'escorpi. El crític, després d'un estudi apassionant sobre les diverses concepcions de la Sinagoga personificada a l'Edat Mitjana i sobre les disputes entre la Sinagoga i l'Església, basat en l'examen artístic i històric de les miniatures de nombrosos reculls de faules i de poemes de l'Edat Mitjana, ens mostra l'escorpi com a emblema comú de la Sinagoga i de la Dialèctica personificades. Idea segona de la dialèctica, els cristians de l'Edat Mitjana veien en els jueus uns hàbils dialèctics, la «falsedat d'Israel». Molts d'altres animals (ase, bou, cadell de lleó, ós, hiena, òliba) serviren per a designar els jueus. A l'escorpi fou adjudicat el privilegi de simbolitzar la falsedat. Gràcies a les recerques de Marcel Bulard, hom troba aquest animaló en d'altres pintures murals: a San Gimignano, Subiaco, Urbino, Renverso, etc., fins en el sostre d'una de les Llotges de Rafael al Vaticà. I també en una obra de Fra Angèlic, al Tirol, a Friburg-en-Brisgau, i en una pintura de Gèrome Bosch, actualment a Filadèlfia. Per la banda del Sud, l'escorpi apareix a Saint Maximin du Ver i a Grandblois en el Vancluse. ¿Es trobarà també en la pintura espanyola, en un país on la lluita contra els jueus fou tan acarnissada? L'obra decisiva de què parlo desbrossa el camí. És ja curiós que l'autor subratlli que «la imatgeria popular d'inspiració religiosa no separa... les figures allegòriques que personifiquen Israel i l'Islam». L'associació, per l'opinió cristiana a Itàlia, del poble d'Israel i de la ciència dels astròlegs també podrà servir de guia. En fi, el fet que d'altres representacions s'hagin tingut per equivalents a la de l'escorpi, per exemple el camaleó, o el basilisc, podrà incitar tal vegada els investigadors a retrobar la figuració animal del poble jueu en d'altres països.

A part de tota consideració simbòlica o artística, el lector catòlic trobarà en aqueixes pàgines una àmplia matèria de reflexió, capaç d'il·lustrar-lo sobre la moral de la seva fe i les seves lluites.

ADOLPHE DE FALGAIROLLE

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar.

EVOLUCION HISTORICA DE LA LITURGIA, por P. Agustín Rojo del Pozo, O. S. B. — Manuales Studium de cultura religiosa. — Luis Gili, editor. Córcega, 415, Barcelona.

En aquestes pàgines hom descriu les evolucions i diversos matisos del culte litúrgic a través dels temps. L'estil que hi emprà l'autor, persuasiu i ple d'unció benedictina, és el més a propòsit per a afecionar el lector a les pràctiques del culte catòlic, bo i inculcant-li la necessitat d'amarar-se del contingut de les fórmules i de cercar, dintre la meravellosa varietat del desplegament dels ritus, aquella unitat transcendent que constitueix una de les notes de la vertadera Església. L'autor adreça el llibre als catòlics de pietat il·lustrada i, en primer lloc, als qui viuen en monestirs, seminaris, pensionats i altres centres de formació, on el foment de l'esperit d'oració individual i col·lectiva és quelcom més que una pura denominació extrínseca. — C. MONTSERRAT.

LAS VIRTUDES CRISTIANAS SEGUN SANTA TERESA DEL NIÑO JESUS, por P. Javier, O. F. M. — Traducción de Carlos Guillermo Plaza. — Editorial Litúrgica Española, S. A. — Cortes, 581, Barcelona.

El P. Javier, O. F. M., pren com a temes dels capítols que integren aquest llibre sengles dites o frases escrites de Santa Teresina, i les glossa d'una manera adient a l'esperit de la Verge de Lisieux, copsat a través de la seva vida i dels seus escrits. Entra, per tant, de ple en l'escola de la Santa carmelita, i enriqueix la portentosa producció entorn als mètodes de santificació ensenyats per Santa Teresina amb una aportació de positiva vàlua. Podríem dir que l'objecte de l'autor d'aquestes pàgines és el de desgranar les indústries espirituals de la Santa, reunint-les en un conjunt sistemàtic i fent-les entenedores als lectors de bona voluntat. Seguint les petjades dels millors escoliastes de la Santa de Lisieux, es guarda de presentar-la com un model de santes bien i d'estalviar el calfred que en les ànimes superficials i badoques produeix l'acarament amb la més autèntica de les heroïcitats. — C. MONTSERRAT.

HISTORIA DE LA IGLESIA, per A. Boulanger. — Traducida y completada por el P. A. García de la Fuente, O. S. A. — Editorial Litúrgica Española, S. A. Cortes, 581, Barcelona.

La claredat mai enterbolida i aquella força dialèctica albirables en les obres de Boulanger, sobretot en l'Apologètica, caracteritzen aquest manual d'història eclesiàstica amb notable avantatge per a les seves condicions didàctiques. La història de l'Església, des de la seva constitució fins als nostres dies, hi és explicada amb aquella naturalitat que només donen un gran domini de la matèria i la ferma decisió de cercar la màxima objectivitat en tots i cada un dels punts estudiats. No trobarà aquí, el lector, digressions balderes ni tampoc les notes erudites que més aviat s'adiuen amb extensos treballs d'investigació. Boulanger els aprofita, aquests treballs, però no en pateixen gens l'agilitat de la seva ploma ni el tremp sintètic del seu esperit. Per això no és d'estranyar que aquest llibre hagi assolit una difusió vertaderament envejable. Nosaltres la hi augurem igual entre els lectors de parla castellana, majorment tenint en compte les adicions amb què l'ha enriquit el traductor, prou conegut pels seus treballs de caràcter històric. — C. MONTSERRAT.

KEMPIS AGUSTINIANO, per P. A. Tonna-Barthet, O. S. A. — Traducción del P. Francisco Mier, O. S. A. — Editorial Litúrgica Española, S. A. — Cortes, número 581, Barcelona.

L'autor d'aquestes pàgines s'ha abeurat en la magna producció literària del sant Bisbe d'Hipona, i així n'ha pogut extreure un enfilall de pensaments que constitueixen com la medulla de la doctrina cristiana de St. Agustí. Tal com apareix estructurada, aquesta, en el llibre de Tonna-Barthet, ofereix una estimable visió de conjunt, molt orientadora per emprendre i recórrer la senda de la virtut que St. Agustí ens assenyala amb la doctrina i amb l'exemple. Un gran sentit d'humanisme, harmonitzat amb l'element sobrenatural de la gràcia i, més en concret, amb l'operació del Paràclit en les ànimes que se li mostren dòcils, heus ací el contingut d'aquest llibre, curull de saludables ensenyaments i de colpidores suggerències, que els devots del Sant i els amants de la sòlida pietat assaboriran amb vertadera fruïció. — C. MONTSERRAT.

EVANGELICAS, per P. P. Brandot, S. J. — Editorial Litúrgica Española, S. A. Cortes, 581, Barcelona.

Un llibre més de meditacions? Sí, un llibre més, però que, com pocs, contribueix a familiaritzar el piadós lector amb la inefable persona del bon Jesús. A base d'una acabada concòrdia evangèlica, el lector segueix pas a pas el Mestre, sense perdre cap dels detalls registrats en el text sagrat. Escolta els seus discursos, s'abeura en els seus ensenyaments, assisteix als seus miracles, es barreja amb les multituds que l'aclamen i forma en el seguici dels qui

resten fidels al Salvador fins a la mort. El llenguatge d'*Evangelicas* és assequible a tothom, a desgrat dels alts conceptes que emmarca; la unció, que el traductor ha sabut copsar, es fa encomanadissa i volem suposar que en cada cas es traduirà en millorament d'ordre espiritual. És un llibre ideal per a aquells qui, *a priori*, o després de molts assaigs, troben que no hi ha res com l'Evangeli, sota un guiatge ben segur com ho és, per exemple, el de l'autor del llibre que tenim el goig de presentar als lectors d'aquesta revista. — C. MONTSERRAT.

LA VIRGEN MARIA, por el P. Luis Colomer, O. F. M. — Librería Casulleras. Claris, 15, Barcelona.

Aquest títol, aparentment tan modest, ens introdueix en un tractat profundament teològic sobre les prerrogatives de la Mare de Déu. És una veritable teologia mariana que el seu autor procura posar a l'abast de les intel·ligències mitjanament conreades. I ho aconsegueix, no perquè la matèria sigui fàcil, sinó perquè el domini que té d'ella li permet de moure's amb gran agilitat, fent entenedors els conceptes de gran volada que tant perillen de romandre hermètics per al lector no familiaritzat amb el tecnicisme escolàstic i teològic. Confiam que aquest llibre obtindrà la difusió que es mereix i produirà els fruits saludables que n'espera el seu docte i piadós autor. — C. MONTSERRAT.

EL CRIST MÍSTIC O LA VEU DEL MESTRE, per Josep Colom, prev. — Foment de Pietat, Duran i Bas, 9 i 11, Barcelona.

Aquestes pàgines, denses de doctrina, contenen un glossari dels principals títols que la teologia catòlica i la pietat cristiana adjudiquen al Verb de Déu fet home considerat en la seva altíssima missió de Redemptor de l'humà llinatge. Jesús parla al cor de tot aquell que vulgui escoltar-lo un llenguatge entenedor, perquè és el llenguatge de l'amor, i un llenguatge persuasiu, perquè és la mateixa Veritat per excel·lència la que es digna emprar-lo.

El doctor Colom es fa intèrpret d'aqueixa veu de Jesús, i posa en llavis del Mestre diví uns accents que tenen adés el caràcter d'una crida apremiant, adés el d'una exhortació amigable, i sempre el d'una lliçó que no deu restar desoïda. Parla, Jesús, com a exemplar acabadíssim de cada una de les virtuts cristianes i de cada un dels oficis que acomplí o compleix encara en favor dels homes. Parla el «primogènit de tota criatura», per tal que ens encoratgem a seguir-lo els qui ens gloriegem del títol de germans seus.

Un reviscolament de la vida interior, una major intensitat de vida cristiana que trenqui el rutinisme enterc i alliberi dels formulismes enervadors, veus ací la finalitat d'aquest llibre, que serà paladejat amb fruïció per les ànimes enamorades del bon Jesús i àvides de seguir les seves petjades sota l'excels guiatge de la nostra santa Mare l'Església. — C. MONTSERRAT.

LA SAGRADA BÍBLIA.—Vol. V de F. B. C.—*Esdras i Nehemias. Tobias. Judit. Ester. I i II dels Macabeus.*—Barcelona. Editorial Alpha, 1935.

Aquest bell volum, el V.è de l'edició completa de F. B. C., té una importància especial, tant per la varietat dels llibres sants que conté, com per la diversitat d'autors que han treballat en llur versió i anotació. Quant als llibres, cal dir que són els últims llibres històrics que ens han estat conservats de l'Antic Testament i tots ells presenten caires ben interessants de la història d'aquell poble elegit per Déu per tal de preparar l'adveniment del Messies i amb Ell la nova Llei de gràcia.

Els llibres d'Esdras i Nehemias contenen els fets principals de la restauració del poble hebreu després del retorn de l'exili babilònic. Els de Tobias, Judit i Ester són episodis de gran exemplaritat i transcendència, puix que manifesten l'especial protecció de Déu sobre els seus fidels, tant individualment com socialment considerats. Els dos llibres dels Macabeus, que en la versió Vulgata llatina clouen tota la col·lecció de llibres de l'Antic Testament, i en aquesta edició de F. B. C. n'acaben la sèrie dels llibres històrics, són també ben remarcables per l'entusiasme religiós i patriòtic que suposen i descriuen, i àdhuc per la relació que importen amb la història política dels inicis del Nou Testament.

Tan amenosa varietat d'argument acaba de fer-se més vistosa per la diversitat d'autors que col·laboren en la presentació d'aquests llibres. Al costat d'il·lustrats Pares Escolapis, que donen mostres d'ésser bons germans del famós Escolapi Pare Scio, hi veiem Pares Caputxins de ben reconeguda solvència en treballs escripturístics, i també benemèrits sacerdots diocesans que frueixen, temps ha, de ben merescuda estimació per treballs literaris anteriors. No em detindré pas a exposar aquí la part de mèrit que a cadascú pertoca en el conjunt d'aquest volum. N'hi haurà prou amb dir que tots han fet feina de la bona, dintre el marc, imposat per ells mateixos, de fer obra d'indole preferentment literària.

Precisament aquest caire és el que excusa el retret que, d'altra manera, podria fer-se a aquest volum, de contenir algunes frases poc clares, l'obscuritat de les quals podria provenir del baix nivell d'alguns lectors sota aquest aspecte literari. Així i tot, fóra preferible que s'evités l'ús de paraules massa desconegudes, com «averia» (p. 38, v. 12), «Meridarca» (p. 247), «un helepol» (p. 260), «hetaires» (p. 286), i tantes altres, que almenys, en cas d'usar-se, exigirien alguna nota aclaridora.

L'excessiva escassetat de notes, sobretot en Esdras i Nehemias, Judit i Macabeus, és potser el retret més greu que gosaria fer a aquesta, d'altra banda, encisadora versió. Comprenc que una versió com aquesta no ha de donar totes les explicacions que caldrien per a la completa intelligència del text íntegre; però d'això a no dir res, per exemple, de les dificultats geogràfiques del capítol II de Judit, ni de l'equivalència del mes Xàntic (p. 302), ni de tantes altres paraules i frases que demanen explicació, hi va molta diferència, i fóra certament preferible guardar un just mitjà.

Alguna nota, com per exemple la del v. 14 a la pàgina 38, pot prestar-se a una confusió; la piscina de Siloè no és la mateixa que l'anomenada d'Ezequias, com podria semblar que diu la nota. Cal dir, però, que tant les notes, com la Versió, com la Notícia preliminar de cada llibre, estan bé; només que, així en

aquestes com en aquelles, hi ha gran diferència en la quantitat, i àdhuc en la qualitat, segons la vena dels autors, que sol ésser més abundosa en els llibres d'Ester, Tobias i Macabeus.

Sovint pot suplir-se un xic la falta de notes per la claredat i oportunitat dels títols i subtítols. Indubtablement, però, ço que més encisa en aquest volum, com ja és característic de les versions de F. B. C., és la dicció tan escaient que fa semblar al lector com si sentís l'autor original expressar-se en la nostra mateixa llengua, i per cert, d'una manera bella i exquisida.

En la manera de citar els textos bíblics seria més lloable una major uniformitat, puix qualche volta en una mateixa pàgina (veg. p. ex. p. 68 al final) el mateix text és citat com I Reg., XI, 4 i com III, Reg., XI, 4, seguint en el primer lloc el text hebreu i en l'altre la Vulgata. Són, però, menuderies tan petites que no cal insistir-hi, ni fan minvar gens el mèrit de tota l'obra.

Felicitant, doncs, de cor els autors d'aquest volum tan ben escrit i ben presentat, desitgem poder fruir aviat de la lectura dels pocs, però importantíssims, que encara resten a publicar, i als quals augurem el mateix bon èxit que a tots els precedents. — P. Pous. C. Lect.

LES CIRROSIS HEPATIQUES (II volum), pels Drs. Jacint Vilardell i Francesc X. Cortada, a «Monografies Mèdiques». — Any X, núm. 89.

Aqueix volum, junt amb el dedicat a l'estudi anàtomo-patològic, constitueixen un compendi d'una gran vàlua científica, d'un dels problemes més discutits de la Patologia mèdica. Els autors estudien la part clínica de la malaltia d'una manera molt objectiva que els acredita de bons internistes i de bons mestres i fa que l'esmentada monografia tingui un doble interès científic i pedagògic.

No estem acostumat a treballs d'aquesta naturalesa. No sovintegen les publicacions en les quals la clínica ocupi el lloc d'honor que es mereix. S'abusa excessivament d'investigacions de laboratori que en determinades circumstàncies arriben a dificultar l'actuació del metge pràctic. I sense que nosaltres volguem negar a les dades de laboratori la importància que tenen, trobem a mancar aquells punts de vista clínics, fruit d'un estudi i una observació perseverants i metòdics realitzats a la capçalera del malalt, que en el segle passat foren el fonament de les escoles d'on sorgiren els més eminents clínics. El metge jove fia massa de les investigacions complementàries i negligeix en canvi el desenvolupament d'aquella virtut que fa al metge, metge: la sagacitat clínica.

Felicitem els autors perquè contribueixen a fer reviuire amb el seu treball aquell sentit clínic que en la nostra terra ha tingut conreadors tan exemplars.

Acompanyen l'esmentat volum un esperonador comentari, per J. Aiguader i Miró, sobre una de les institucions científiques més selectes de Catalunya: l'Institut de Fisiologia de Barcelona. És certament per la nostra Pàtria un motiu d'orgull. El renom científic del mentat Institut ha passat les fronteres i el mestratge dels seus fundadors i en tots moments impulsors, els il·lustres mestres August Pi Sunyer i Jesús M. Bellido, ha creat una escola de la qual han sobresortit valors destacadíssims en el camp de la Medicina experimental internacional.

Acollidor de les joves promocions, l'Institut de Fisiologia, constitueix un dels pocs llumenars conreuadors de vocacions científiques que posen en evidència l'alta espiritualitat de Catalunya.

Completen el volum un estudi sobre «Balzac i la Medicina»; un altre sobre «Les qualitats i coneixements que es requereixen en un bon cirurgià»; i la continuació de l'estudi de Montaigne sobre Ramon de Sibiuda. — P. TARRÉS I CLARET.

LA LLUITA CONTRA EL CANCER A CATALUNYA, pel Dr. L. G. Guílera, a Monografies Mèdiques. — Any X, núm. 90.

El documentat treball del doctor Guílera constitueix un crit d'alerta als Poders públics davant l'enorme augment de mortalitat per càncer. Estudiant les estadístiques, hom constata la terrible realitat, en veure com la xifra en els darrers vint-i-cinc anys ha sofert un augment de més del doble.

Després d'estudiar l'autor les organitzacions estrangeres de lluita anticancerosa, senyala l'escassetat de mitjans amb què aqueixa s'ha vingut desenvolupant a la nostra terra. Hom es dona compte de l'esforç realitzat pels homes de Catalunya, els quals mancats de la protecció estatal han fet de Barcelona un gran centre de lluita prometedora dels més òptims resultats.

Pot dir-se que ha estat el poble català, ell tot sol, el que, mercès al seu esforç, ajudat de les emissions de Ràdio-beneficència, la col·laboració dels infants amb les seves guardioles, els donatius d'homes de cor com el senyor Compte i Viladomat i d'aquells «dos germans fills de Barcelona»; i no cal dir de l'entusiasme caritatiu i científic de metges eminents, entre altres els doctors Pujol i Brull, Ribas i Ribas, Petit i Freixa i l'autor de la monografia, que el miracle s'ha produït.

Caldria que el treball del doctor Guílera fos llegit i comentat degudament en tots els medis socials. Creiem del tot necessari que la Generalitat, i d'una manera particular el Conseller de Sanitat, fes seves les suggestions de l'autor en tot quant fa referència a l'excel·lent pla de lluita anticancerosa a la nostra Pàtria, pla ja iniciat, però al qual falta l'ajut decidit i entusiasta dels homes que des dels llocs del nostre Govern el podrien donar.

Són sobretot els rics, als quals voldríem que arribés l'esmentada monografia. Entre tots els diferents serveis hospitalaris de Catalunya es disposa actualment d'un gram i mig de radi-element. Els aparells de radioteràpia i electro-coagulació necessiten multiplicar-se... Aqueixos problemes sols poden solucionar-se gràcies a l'aportació desinteressada dels homes de cor que Déu ha fet dipositaris de grans riqueses, homes dels quals no en manquen pas a Catalunya. Sota la direcció tècnica de personalitats com el doctor Guílera, els fruits que s'obtidrien foren meravellosos.

Completen aqueix volum un article de J. Aiguader i Miró sobre «Els estudiants de l'Acadèmia i Laboratori», en què posa en evidència l'empenta de les joves promocions; i la continuació de l'Assaig de Montaigne en la seva Apologia de Ramon de Sibiuda. — P. TARRÉS I CLARET.

FLORS DE JARDÍ. POMELL DE BONS CONSELLS PER A JOVES I DONZELLES, pel Rvnd. Dr. Josep Colom, Pvre. «Foment de Pietats».

Són dos volums d'un centenar de pàgines que es venen al preu d'una peseta cadascun, en els quals el seu autor, veritable «apis argumentosa», ha anat dipositant la mel que ha destriat de les moltes flors que ha tocat en els molts llibres que ha llegit.

Hom diu que la ciència de molts llibres es pot compendiar en un sol llibre, que la ciència d'un sol llibre es pot compendiar en un sol capítol i que la ciència d'un sol capítol es pot sintetitzar en una màxima o pensament profund. Quan se sap fer això com ho fa el Dr. Colom, s'aconsegueix el que és més gran, més notable i més útil, que és tenir molt en poc lloc, *multum in parvo*, com deien els antics.

Retenint una frase, recordar moltes idees és l'avantatge dels grans homes, dels homes de profit. El gran consell de no llegir mai un llibre nou sense un llaipis a la mà per tal d'anar subratllant les frases principals, no té altra finalitat que aquesta, i el que ho sap fer en toca avantatges enormes.

Després de recomanar aquests delicats i seleccionats reculls del Dr. Colom, hem de restar agraïts de tan bon present com ha fet als estudiosos, fent-li, però, retret que no hagi posat al final de cadascun un índex alfabètic de matèries, com ho féu en *Espigando*, altra obra seva i del mateix caire. — JOAQUIM MANYÀ.

TEMAS SOCIALES. Vol I: EL TRABAJO EN LA EPOCA ROMANA. (La esclavitud). — Vol. II: EL SALARIO FAMILIAR. (Teoria y práctica), per Bartomeu Quetglas, Pvre.

Aquests dos volums tenen un centenar de pàgines cadascun i es venen a 1'50 pessetes. Són els dos primers d'una sèrie que es proposa editar l'autor en la Biblioteca *Temas Sociales* de Palma de Mallorca. Són els cursets que l'autor ha explicat respectivament als obrers del Centre d'Acció Obrera de Palma, als sacerdots en l'Assemblea sacerdotal de Lluch i als patrons en la Unió Diocesana d'Homes d'Acció Catòlica.

Aquests cursets han estat explicats amb l'aprovació del Sr. Bisbe i animats per D. Angel Herrera, el P. Aspiazú i el P. Gafo. El públic que els ha escoltats ha demanat a l'autor que siguin publicats.

Són treballs de vulgarització, com indica el seu autor, i no van dirigits als especialitzats en matèries socials; malgrat això, podem afirmar que els han de comprar tots aquells qui vulguin tenir un coneixement ample de les relacions entre els factors de la producció des del començament de l'era cristiana fins avui.

El Dr. Quetglas és un perfecte especialitzat en aquestes matèries i des de fa anys estudia en les fonts d'origen tot el que s'escriu i es realitza en el camp econòmic i social.

Felicitem el Dr. Quetglas i, després de regradar-li l'ofrena, fem vots perquè continuï bastint la Biblioteca de *Temas Sociales* de Palma de Mallorca, convençuts del gran bé que realitza. — JOAQUIM MANYÀ.

PREPARACIÓ PER A TENIR UNA BONA MORT, O CONSIDERACIONS SOBRE LES VERITATS ETERNES, de St. Alfons M.ª de Liguori. — Traducció catalana de l'original italià pel Dr. Francesc de Dou, Pvre. «Foment de Pietat».

Per més terrible que es presenti a l'orgull humà, la mort és una cosa necessària. I l'única idea que la pot suavitzar és la idea cristiana, segons la qual no és la fi de totes les coses, sinó un canvi, el començament d'una altra vida definitivament feliç o definitivament desgraciada, i per tant, el cristià que s'ha sabut preparar la primera la sabrà esperar confiadament i sense la desesperació de l'incrèdul, qui creu que amb la mort s'acaba tot.

Els qui en el recés mensual de la nostra vida de Seminari fèiem l'exercici de preparació per a la mort en el llibre de St. Alfons M.ª de Liguori sabem com impressiona la seva lectura i com obligava a preocupar-se d'un negoci tan important com és el d'assegurar la darrera jugada de la vida, que és la mort. Fer espiritualment cada mes la mort bona per tal que se'ns deslliuri de la dolenta era la finalitat de l'exercici del llibre. Els qui el facin cada mes no s'esfereiran tant de la mort.

Avui el Dr. Dou ens en dona una acurada traducció catalana que el «Foment de Pietat» presenta impecablement impresa i enquadernada. Segurament, no hi haurà parròquia catalana ni persona de pietat sòlida que no la compri. — JOAQUIM MANYÀ.

VIDA TRIOMFAL, de Joan Duch i Agulló. Edicions Proa. 1935.

«Vida triomfal» és la tercera novel·la de Joan Duch. En aquesta obra, l'autor demostra una gran millora en l'estil. El tema també és més ambiciós. Ens mostra, amb una gràcia i empena narrativa poc corrents en els novel·listes de casa nostra, els inicis de la vida d'Aureli — el personatge de la novel·la —, jove que, enmig d'un ambient monòton, de fàbrica, sembla que vulgui aixecar els ulls envers les regions de l'art. Encara que apar que l'Aureli sigui un home que la fortuna i la sort l'embolcallin, en el fons no deixa d'ésser un feble, un dels molts Tantals que pullulen pel món.

Joan Duch vol fer-nos veure que, de vegades, en la vida no tot són triomfs. Així veiem que, en aparença, la vida d'Aureli s'escola triomfant. Diríem que no hi ha res que s'oposi a la seva fuga d'home de grans orientacions, d'esplèndids negocis. Adhuc les coses que, a primera vista, podrien semblar contraproductes per a la millor realització dels seus projectes, resulten — oh paradoxa! — d'una eficàcia corprenedora. En cada ascensió econòmica i social, però, el nostre protagonista rep una fuetada que el trastorna i que, a despit de la vida opulenta, no el deixa arribar a ésser feliç. Es casa i amb la muller no troba pas la seva gran il·lusió: no pot donar-li ni un fill. En canvi, d'una aventura poca-solta, es veu pare sense creure-s'ho ni voler-ho. És a dir, tota una tragèdia tenyeix la vida interiorment grisa d'aquell portentós personatge de Grisalla.

Joan Duch palesa força traça a saber lligar les escenes i, a més, sap manipular el nus de la narració sense que apareguin difusos ni l'ambient ni els

personatges. Hi ha uns capítols reeixits. Especialment aquell en què Aureli medita, després d'haver pres mal l'Eduarda, en els tallers de la fàbrica del seu pare. Els pensaments d'Aureli són exposats amb una causticitat formidable. Duch es veu que és un home que coneix a fons el formigueig de les fàbriques i sap plasmar tot aquell engranatge amb un verisme emocionant.

Una de les qualitats del novel·lista ha d'ésser la concisió. Ha de saber descriure amb breus paràgrafs un ambient, un personatge. Duch ho palesa a basament. Heus ací una mostra: «Es a Pinastrell que el trobem ficat a vint-i-cinc anys, fresc, amb vagues indicis d'obesitat, rient-se de la pintura i sense voler pensar en cap cosa transcendental». També ens fa veure les intrigues de la Colònia estiuenca de Pinastrell amb uns trets d'humor fi i de sàtira.

En «Vida triomfal» hi ha una pàgina, aquella en la qual Duch explica per boca de Jepet — l'enamorat de les abelles —, tota la vida plena de sentit i de singularitat de les volves de llum, que per ella sola situa el novel·lista terrassenc com un observador perspicaç i alhora com un narrador que no va pas a les palpentes en el seu *métier*. Són unes pàgines que es fan simpàtiques i atractives, a despit d'alguns incisos de conversa crua deixats anar per aquella Sara, prototipus de la dona frívola i renouera, però amb un pic de simpatia epidèrmica característica d'aquelles dones.

Els moments d'ombra de «Vida triomfal» són escassos. Duch, tanmateix, narra alguns assumptes amb la punta de l'estilogràfica impregnada d'un sensualisme que, sense arribar a ésser enllotassat, fibla degut a la força expressiva del seu llenguatge fort i plàstic. El nostre autor és un realista sense proposar-s'ho. Nosaltres sincerament creiem que allà on és més original és en les descripcions en què diversos elements entren en joc, puix que domina la tècnica, tan difícil, de saber moure-ho tot amb vivacitat. L'entrada de Delangle al Panteó Nacional és emocionant per la realitat que pren la descripció. I la vida heroica d'aquell aviador, contada pel diputat francès, té una gràcia singular i una puixança poètica remarcables. Tota la part dedicada a l'aviador Delangle és substanciosa: amb la tragèdia de la mort d'Eduard el Beau; la tragèdia, més punyent encara, de veure's el propi Delangle immortalitzat al Panteó Nacional, i, alhora, contemplar-se com un ninot desmanyotat.

Duch i Agulló palesa, en l'obra que comentem, un guany remarcable d'estil, i els seus personatges prenen més relleu i qualitat humana que en la seva segona novel·la «Amor i banderes». Tot amb tot, convençuts de la valor innegable del nostre autor, preferiríem que prescindís d'algunes anècdotes i que treballés una mica més l'ànima dels seus personatges. L'obra del novel·lista Duch, com deia encertadament el gran líric López-Picó, «recorda la decisió rectilínia, una mica cruel i una mica desencisada, dels joves escriptors anglesos». — LEANDRE AMIGÓ.

ESTUDIS LITERARIS, per Mn. Pere Verdager.

A Catalunya es publiquen pocs llibres sobre crítica literària. No obstant, nosaltres creiem que seria convenient publicar-ne, puix que ells donen a conèixer les produccions dels homes representatius de la literatura i serveixen perquè el

dia de demà hom pugui capacitar-se de la vàlua de les obres d'aquells intel·lectuals que han deixat a casa nostra una producció digna de valorar-se. A França, continuament es publiquen assaigs gairebé tan interessants com les obres de les quals es parla. Aquests estudis demostren, certament, el grau de maduresa d'una llengua. Són l'exponent més característic de la cultura d'un poble. A casa nostra tenim la sort de posseir aquells breviaris crítics del nostre mai prou lloat Manuel de Montoliu. Octavi Saltor i Maurici Serrahima, entre altres, han publicat, també, uns assaigs dignes de tenir-se en consideració.

Ara, Mn. Pere Verdaguer, ens ofereix uns estudis sobre quatre personalitats per ell estimades: Joaquim Salarich i Verdaguer, honorable publicista vigatà; Antoni Busquets i Punset, l'home de múltiples facetes, per damunt de tot catalanista insubornable; Mn. Camil Geis, el poeta inoblidable de les «Balades i Cançons», i l'infatigable propagador dels cants xops de tradició i de bellesa; i, finalment, Joan Costa i Déu, l'excel·lent periodista i el President estimat de tots els adscrits a l'Associació de Periodistes de Barcelona.

En aquests «Estudis Literaris», Mn. Verdaguer fa gala d'una notable erudició i demostra conèixer a bastament la personalitat dels seus biografiats. Amic fidelíssim i comprensiu, sap ponderar les qualitats intrínseques d'aquells homes que han laborat i laboren estrènuament per la cultura pàtria.

Del primer biografiat, el benemèrit vigatà Joaquim Salarich, ens mostra els trets més excel·lents: la seva aptesa com a pedagog, periodista, historiador i novel·lista. Salarich fou d'aquells homes — com el Canonge Collell i Verdaguer i Callís — que visqueren una vida posada al servei de les grans idealitats. El seu amor a Catalunya el feia treballar amb delit, amb constància. No hi havia obstacle per a la realització dels seus anhels, encaminats a «flagejar la ignorància del seu temps» i a jerarquitzar el ver concepte de la sana sociologia.

Del segon — el polígraf Antoni Busquets —, ens narra la seva joventut apassionada i forta. La seva tasca de pedagog lluitador i sincer. Com a literat, ens diu la seva amor per les lletres, per la poesia que no abandonà fins l'hora de la mort. Hem de reconèixer que Busquets i Punset fou un escriptor notable, però el seu valor es demostrà en el domini del folk-lore i amb el ple coneixement que, d'una manera innegable, posseïa de les contrades camperoles. La seva prosa traïa la rudesia dels penyalars que tant estimava. Altrament, és rica d'un lèxic vigorós i noble, absent d'artifici.

El nostre autor fa un estudi aprofundit del jove poeta Mn. Camil Geis. Al nostre entendre és el millor treball del volum. Pere Verdaguer ens fa veure tota la valor lírica de l'afortunat cantor de «Maria de Magdala» — un poema que colpeix profundament. I fixa d'una faïso admirable la gràcia substantiva dels seus poemes, dient-nos aquests mots d'una gran justesa: «La característica general de la poesia de Mn. Geis és l'elegància sòbria amb impressionants llambregades de color, adesiara, i un emplaçament feliç i moderat de relleus ornamentals de tall moderníssim».

Finalment, dedica un estudi a l'inlassable periodista Joan Costa i Déu. Les tasques múltiples de l'animador de la «Biblioteca Sabadellenca», ens són mostrades amb acuitat. Les virtuts admirables del periodista català es poden, certament, sintetitzar amb aquestes paraules tan significatives: «Joan Costa i Déu, home tan equànime en allò que es refereix al proïsme i tan sobri en allò que fa referència a ell mateix, és un conreador insuperable de la tenacitat».

Amb aquests «Estudis Literaris» podem veure les ponderades qualitats de crític que posseeix Mn. Pere Verdaguer. Els treballs que s'apleguen en l'alludit volum, densos de doctrina i ben estructurats, són prometedors d'altres estudis que no hi ha dubte que pot dur a terme el nostre estimable poeta, car el creiem suficientment dotat per a una labor crítica, especialment si es dedica a la poesia. L'estudi sobre la personalitat poètica de Mossèn Geis, ho palesa a bastament.

La prosa de Mn. Pere Verdaguer reuneix, encara, les condicions necessàries que requereixen els estudis literaris: claredat, senzillesa i frescor. Uns estudis literaris sense una prosa llisquent i gràcil es fan pesats i insípidos. El nostre autor ho ha tingut present. — LEANDRE AMIGÓ.

EL BEATO RAMÓN LULL (RAIMUNDO LULIO). SU ÉPOCA. SU VIDA. SUS OBRAS. SUS EMPRESAS, per Francesc Sureda Blanes. Madrid, Espasa-Calpe, 1934. Un volum en quart menor de 392 pàgines, amb 45 fotocòpies.

El setè centenari de la naixença de Ramon Llull ha passat gairebé desapercbut pel gros públic, mancada com ha estat la seva commemoració d'actes espectaculars i de literatura divulgadora. Només uns pocs cenacles d'erudits i literats n'han aprofitat l'avinentesa per a publicar sengles aplecs d'estudis; i han estat tres revistes nostrades, encara que de significació cultural ben distinta — «La Nostra Terra», de Mallorca, «Estudis Franciscans» i LA PARAULA CRISTIANA —, les que han reeixit a donar en els seus extraordinaris una impressió justa de l'intens moviment lul·lià de casa nostra i de l'estranger. Consignem, però, tot seguit, com una excepció al que acabem de dir, la recent aparició en estampa madrilenya del llibre que ressenyem, degut a l'entusiasme del doctor Francesc Sureda Blanes, un mallorquí de soca arrel, convers fa uns anys al lul·lisme, qui ha compost amb destí a les masses de lectors espanyols una obra de divulgació de la prodigiosa vida, escrits i empreses del Beat de Mallorca. Cal sentir grat al seu autor d'aquest esforç nobilíssim per a fixar l'atenció del públic castellà sobre la figura del nostre màxim pensador, que li fou un temps tan coneguda i de la qual es troba avui enterament distret.

En vint-i-cinc capítols ha teixit el Dr. Sureda Blanes la narració ordenada de les diverses fases i els abundosos episodis en què es destria la vida del seu biografiat, enquadrant-la alhora dins l'ambient europeu de l'època. A mida que la narració avança, l'autor ens informa de la seva copiosa producció escrita, i àdhuc ens conta l'assumpte i argument de les obres cabdals. Lligades així la vida i l'obra del pensador i home d'acció que fou Ramon Llull, ens és presentada aquesta gran figura en la seva veritable dimensió històrica.

Els materials per a la composició d'aquest assaig són presos de les millors fonts informatives, des de les obres setcentistes dels PP. Custurer i Pasqual fins als volums lul·lians publicats per la Comissió editora de Mallorca i les investigacions històrico-crítiques dels erudits mallorquins, catalans i estrangers contemporanis. El Dr. Sureda Blanes, que és un expert coneixedor d'aquesta literatura, ha elaborat una síntesi històrica ben acceptable i ha tingut, a més, l'encert de despullar-la d'elements fantasiosos o llegendaris per atènyer-se, només, a les dades avui admeses comunament com a certes. No volem dir que la seva mono-

grafia estigui lliure d'objecció; per la nostra banda, hauriem desitjat un major rigor en l'admissió de certes dades, com són les aprovacions oficials que suposa obtingudes per R. Lull en vida a favor de la seva doctrina (cap. XXII), o una menor fantasia en la disposició d'alguns fets, com és el llarg periple lullà que ens descriu en el capítol XIII, o un major rigor en la cronologia d'altres, com és la visita de R. Lull a la reina de França Joana de Navarra, que és impossible referir al temps de la seva primera estada a París (cap. XV). Aquests són, però, detalls negligibles en gràcia a la bona orientació general de la biografia. En canvi, no sabríem perdonar al seu autor el to massa accentuat d'apologia que el porta en multitud de llocs a exageracions verbals i, de retop, a consideracions inesperades sobre fets i tendències d'ara. L'obra, expurgada d'aquests passatges i alleugerida d'unes quantes digressions poc oportunes, guanyaria alhora en brevetat i en fermesa de línies. La biografia modèlica d'Allisson Peers, que justament el Dr. Sureda Blanes es disposa a traduir, assenyala una norma d'objectivitat crítica en els estudis lullians que cal no abandonar.

Precedeix a la monografia del Dr. Sureda Blanes un pròleg del Dr. Eijo Garay, Bisbe de Madrid-Alcalà i acadèmic de l'Espanyola, que conceptuem així mateix massa llarg i més propi per article de revista pel tema especial — els orígens occidentals o aràbigs de la teologia i filosofia lullianes — que es proposa d'escatir. — J. C. A.

LA NATURE. CONCEPTION ET MORALE BIOLOGIQUE, per Charles Nicolle. París Alcan, 1934.

Acostumats com estem, tot el que va de segle xx, a una forta reacció espiritualista en tots els dominis de les ciències filosòfiques, se'ns fa difícil de comprendre l'aparició de llibres com el que recensionem, escrit per un membre de l'Institut i professor al *Collège de France*. Positivisme barat, fóra l'etiqueta que hom podria afegir-hi com a subtítol i així s'estalviaria el pobre lector d'empassar-se unes quantes pàgines de prosa vulgaríssima i carrinclona. «La natura no és ni bella ni lletja, ni bona ni dolenta. No coneix ni la raó ni l'il·lògisme. La natura és. Què és?» Així planteja el seu problema i per a resoldre'l creu haver de precisar d'antuvi l'essència de la raó i de la intuïció, instruments cognoscitius de l'home. Això sembla natural. No convenç, però, ni el recorregut històric que ens presenta per a resoldre la valor de la raó i de la intuïció, ni el psicologisme de les primeres ratlles que converteix en mers estats de consciència tot fenomen de valoració ètica, estètica o religiosa.

La resta de l'obra pot resumir-se així: evolucionisme de les espècies sense norma reductible a una lògica conceptual i conforme només a un equilibri de simbiosi; associacionisme i escepticisme en la represa que fa a la pàgina 52 dels problemes del coneixement; materialisme quant a l'essència de l'esperit; antifinalisme o mecanicisme vulgar en l'explicació dels fenòmens còsmics; sensualisme en moral; ateisme en religió. En la pàgina 67 hom pot llegir: «És precís que hi hagi retorn, eternitat de moviment; del contrari s'imposa el rel·lotger (és a dir, Déu)». Davant d'aquest relat de ridícula sinceritat, sobra tot comentari.

L'obra del senyor Nicolle no farà pas avançar el nivell cultural de França, preocupada més que mai a enaltir l'espiritualitat. — R. ROQUER, prev.

LES REVISTES

Les reproduccions d'articles d'altr. fetes en aquesta secció tenen només caràcter documental: la inserció d'elles no implica, doncs, conformitat plena amb llur contingut.

EXAMEN DE CONSCIÈNCIA

VERITAT I FALSEDAT DEL PACIFISME I DEL NACIONALISME, de Gaston Fessard a la revista «Etudes» de París, 5 i 20 juny, 1935. Trad. J. de M.

Ve la guerra! És imminent!... Aquest és el crit que ressona avui pertot arreu. Des del 1918, cap hora no havia estat encara tan fosca, tan amenaçadora per a la pau. El 26 de març darrer, Hitler proclama el servei militar obligatori, fent cas omís d'una important estipulació del Tractat de Versalles i amb les aclamacions d'un poble orgullós sens dubte d'haver retrobat el sentiment de la seva independència, però també, d'una part, fanatitzat i ubriac de poder... Davant d'aquest espectacle, el poble francès comprenia que el Tractat a l'abric del qual vivia des de feia quinze anys s'esfilagarçava fil per fil com una teranyina, i amb el sentiment amarg que els seus desigs de pau i els seus esforços envers el desarmament eren vans, acceptava de bastant mala gana de tornar als mètodes d'avant-guerra: reforç del poder militar carrera d'armaments.

Des de llavors, febre i angúnia. Què passa a l'altra banda de la frontera? No ho sabem gaire, ja que tota una part de l'opinió alemanya, la més sana i la més enraonada, ja no té el dret d'alçar la veu. Ens sembla solament que els partits extrems s'han unit en una mena de bolxeviquisme nacionalista. Durant aquest temps, en l'opinió francesa els parers més contradictoris es topen sol·licitant l'adhesió de la massa a les resolucions més extremes, en raó dels mateixos fets interpretats de manera diametralment oposada.

D'una banda, els partidaris de la pau costí el que costí. A llurs ulls, la guerra de 1914 va néixer d'una tensió diplomàtica recolzada sobre oposicions nacionals

curosament fomentades. Durant els anys que precediren el conflicte, dirigents egoistes jugaren aquest joc perillós. Alguns, en lloc de guanyar, perderen; però tots els pobles, vencedors i vençuts, foren, finalment, les veritables víctimes. Aquests, menys dòcils, més conscients de llurs interessos en realitat comuns, haurien forçat, pensen ells, els governants a menors exigències, permès més comprensió mútua, evitat tal volta, la tramesa dels ultimàtums. I es recorden que la guerra, un cop desencadenada, fou l'ocasió d'escandalosos lucre, i que comerciants sense consciència anaren fins a fornir a l'enemic les armes mateixes que donaren mort a llurs compatriotes... Prova de l'existència d'una internacional de la finança i dels armaments que, per damunt les fronteres i sense consideració per als pobles no veu en la guerra sinó un negoci, un bon negoci!

Fora, doncs, el nacionalisme que, pagat per ella, secunda el pla d'aquesta internacional del diner, i pas a la sola Internacional dels proletaris! Totes les forces que barren el camí d'aquest ideal de pau i de felicitat universals, hom les condemna a la mateixa reprovació. A baix l'amor de la pàtria que els comerciants de màscares i de canons prediquen per a encegar les ànimes i fer-ne les esclaves del capitalisme! A baix l'exèrcit, instrument de carnatge i de dominació en mans de capitosos inhumans. A baix en fi i sobretot els poders morals, l'Església en particular, aliada a la reacció, protectora de les caixes de cabals i opi del poble!

Per a conjurar la tempesta, un remei únic, però radical. En cas de guerra, el refús pur i senzill de combatre. Des d'ara, abstenir-se de tota preparació a la guerra, de tota participació a la defensa d'una pàtria fantasma. En fi, el més aviat possible la revolució social que realitzarà l'ideal de fraternitat universal.

Despresa de les seves exageracions i de les seves quimeres, un mot resumeix el millor de tota aquesta part de l'opinió francesa que s'alça a favor del pacifisme contra la guerra: *El que ha estat ja no ha d'ésser.*

El que ha estat, és el que serà, responen de llur costat els qui miren també cap a 1913 i 1914 per treure'n les lliçons d'una experiència que, fatalment, declaren, es renovarà. Els mals de la guerra i els escandalosos lucre, aquests els volen tan poc com els altres. Però ¿com oblidar que en 1914 la França va estar a punt de sucumbir, per haver estat sorpresa per un adversari perfectament preparat que la invadí, menyspreant tots els tractats, per la Bèlgica? Davant d'una França més forta, el seu agressor no hauria tingut tanta seguretat d'èxit, la guerra hauria potser estat evitada... I oposem la moderació de la França fins en la victòria a l'esperit de violència de l'adversari. Abatut per la desfeta, aquest ha tornat a aixecar el cap en la mida mateixa que s'afuixava els lligams. No sols això, sinó que la febre que s'ha apoderat de l'Alemanya des de fa tres anys la fa més perillosa encara que en 1914, i la recent decisió d'Hitler no fa més que llençar la careta. Del mateix cop, aquest gest descobreix també, diuen ells, la ingenuïtat, l'estupidesa, si no la perfídia de tots els qui prediquen la pau... Davant la violència i la injustícia no hi ha sinó la força. Davant el perill, l'antic adagi és l'única veritat: *Salus populi suprema lex esto*, perquè el poble, la pàtria és el suprem valor.

Sols un remei immediat pot conjurar aquesta situació tràgica: la presa del poder per una autoritat de ferro que redreci totes les forces de la nació contra l'enemic i escanyi tota veu discordant. Des d'ara, el qui parla d'ordre internacional és un neci que edifica sobre núvols. El qui denuncia els armaments, un

traïdor i un furrier de la revolució. El sol fet de recomanar la moderació és atacar la «moral» del país privant-lo d'elevat-se a la tensió volguda. Pel contrari, els poders espirituals han d'ocupar-se únicament, perfectament disciplinats, a enfortir aquesta «moral», a posar-la al nivell dels més durs sacrificis. I si l'Església no es consagra únicament al culte de la pàtria, sota pretext de romandre imparcial per damunt dels seus fills enemics, està, també, venuda a l'enemic.

Pacifisme, nacionalisme, conflicte agut que no sols divideix la premsa on es reflexa el conjunt de l'opinió francesa, sinó que esbocina també les famílies i les associacions petites o grans que componen la nació. La mateixa consciència individual, des que s'interroga amb calma i sinceritat no escapa a aquesta tensió. Quant a mí, almenys, en la mida que tinc compte de no tancar-me a cap veritat vingui d'on vingui, abans de prendre una decisió, i fins i tot després d'haver pres una decisió, pel mateix que procuro quedar encara obert a més veritat i justícia, no puc deixar d'experimentar el mateix esquinçament... D'una i altra part, en l'origen, un sentiment profund que dóna l'impuls, que es recolza en raons serioses i s'expandeix en mires igualment elevades. D'una i altra part també una mateixa absència de sang freda, i en la controvèrsia, exageracions manifestes i ofensives.

Davant d'aquesta situació, què cal fer? ¿Com retrobar l'equilibri, aquest mig on ha de mantenir-se la virtut? ¿Com definir la direcció on les bones voluntats han de reunir-se o, almenys, tendir a unir-se? Callar? Esperar?... És una dimissió. Fins i tot si hom no ha d'ésser ni seguit ni comprès, cal almenys assumir les seves responsabilitats. Però què cal dir? Repetir els grans principis? Sobre ells tothom està d'acord un instant per a retrobar-se de seguida dividit. Fixar llur aplicació concreta referent als problemes internacionals? Hom pot predir a l'avançada la sort i la inutilitat d'aquest assaig... Altrament jo no sóc ni diplomàtic ni home polític... Sense mandat, sense influència, sense competència política, ¿què en trec d'elaborar pactes i tractats, quan les combinacions dels tècnics i dels governants duren el temps de redactar-los? Però sóc cristià, catòlic, «clergue», que té per funció buscar i dir les regles que han de dirigir, en tals i tals casos determinats, la nostra acció, sota pena de deixar d'estar d'acord amb l'ideal religiós de la humanitat...

Aquest ideal, aquest Crist vers el qual hom m'ha ensenyat de girar-me en totes les meves dificultats, Ell que és Camí, Veritat, Vida, què em diu en semblants circumstàncies? Hom em diu a cau d'orella: «Els problemes socials, més encara internacionals, són massa complexos per a la seva simplicitat i de massa ampla envergadura per a la seva humilitat! Romandrà silencis! Vegeu el seu Vicari! La vaguetat de les seves declaracions...» Si almenys provés d'interrogar-lo. Si comencés per recollir-me dins la meua consciència d'home ficat en les lluites actuals, destroçat per elles, ferit pels altres o ferint-los, per a provar de copsar en llur puresa i d'apropiar-me plenament primer la veritat i la justícia de les dues tendències oposades: pacifisme, nacionalisme tot desprenent-les de llur impuresa i de llurs negacions. Després d'aquest esforç, per a purificar i fer meu el millor d'aquests dos contraris, potser també es desprendria als meus ulls l'ideal que busco. No, certament, amb la fesomia d'una Europa, d'una Terra tal com la poden imaginar els nostres somnis — és tan fàcil en aquest cas d'anomenar Regne de Déu un simple regne d'Utopia! — sinó més aviat com els

lineaments de l'actitud d'ànima ideal que, única, permetria de realitzar poc a poc i concretament la societat humana, no la dels nostres somnis, sinó la que Déu vol. Si fos així, jo podria fàcilment provar en fi de posar la meva conducta d'acord amb aquestes directives ideals...

En finalitzar aquest examen de consciència, pòtser comprovaria llavors, una vegada més, que el Crist parla sempre i que hom no es queixa del seu silenci més que per falta de saber interrogar-lo o de voler-lo escoltar. No depèn de mi que l'ordre i la justícia regnin entre les nacions..., però depèn de mi que no hi posi cap obstacle i que ajudi els altres a apartar també aquests mateixos obstacles presents dins de nosaltres. No sabem en quina mida l'esdevenidor depèn de les nostres decisions. El millor pot produir-se sense nosaltres. ¿Però com suportar el pensament que per manca tal volta del nostre esforç es realitzarà el pitjor? Si la tempesta ha d'esclatar i emportar-se'm, que jo pugui almenys donar-me testimoni que no he regatejat el meu concurs i que, en la meua petita zona d'influència, cap peresa, cap covardia no m'han impedit de dir o de fer allò que creia la veritat.

Pacifisme i nacionalisme: en veure de vegades la violència de les oposicions que, a l'interior mateix d'una nació, posa en discòrdia persones que tot, altrament, hauria d'ajuntar, hom podria preguntar-se si el seccionament entre aquests dos extrems no és més radical que el que separa dues nacions enemigues. Tot amb tot, així com les pitjors enemistats entre races no suprimeixen la comunitat d'origen i de fi que deuen a llur humanitat, així aquestes dues tendències conserven encara en llur oposició això de comú: pretenen cadascuna sorgir del més profund de la naturalesa i tendir al més sublim. Estimar la pau per damunt de tot, ¿no és el sol mitjà d'ésser veritablement humans i de procurar als seus germans el primer dels béns? Estimar la seva pàtria més que tot, ¿no és el més sagrat dels deures i l'únic medi de fer beneficiar tots els homes de la seva irradiació pacífica? En aquestes dues tendències oposades, hi ha, doncs, un mateix impuls vers el bé i la felicitat, un mateix desig de fer-hi participar el món enter. Gosem dir-ho: llur ànima és una idèntica caritat.

Sens dubte, cadascun dels dos denega a l'altre el dret d'atribuir-se un nom tan diví i no tem per la seva banda d'emprar-lo per a condemnar l'altre. Per a ell sol tot el que és bell, ver, just i bo; a l'altre no li queda més que la lletjor, la mentida, la injustícia, l'odi! Sens dubte, seria una il·lusió de creure que els qui són partidaris fins a tal punt puguin escoltar mai les raons de l'adversari. Però aquells que s'han tornat absolutament impermeables a la veritat són men escassos del que hom s'imagina. I, després de tot, no és l'èxit el que importa!

L'essencial, per a mi, és de fer tots els meus esforços a fi que en mi, almenys, aquests dos adversaris es reconciliïn. Si jo aconseguís de percebre i mostrar com aquests enemics, més enemics, més enemics que l'enemic que els fa afrontar-se, poden i deuen abraçar-se i unir-se, per què desesperar de la resta?

Necessàriament reflexiu, el meu examen de consciència considerarà aquestes dues tendències menys com a essències formals, eternes, que hauria de jutjar immediatament, que com a actituds en esdeveniment justes en llurs principis però, a partir d'un punt crític que s'ha de definir, injustes en llurs conseqüències. Per a determinar aquest punt crític, provem, doncs, de copsar en cadascuna el procés en virtut del qual un impuls nascut de la pura caritat s'altera, es corromp, fins al punt de transformar-se aviat en el seu contrari en tanta

de manera que un amor de la pau exclusiu es transforma en un pacifisme enemic de la pau, mentre que l'amor de la pàtria, no menys exclusiu, es transforma en un nacionalisme enemic de la seva pròpia nació (1).

I.—EL PACIFISME ENEMIC DE LA PAU

L'amor de la pau que professa el Pacifisme té el seu origen en un acte de fe en una fraternitat universal.

Creença que roman fruit de la revelació cristiana, fins i tot allà on aquesta revelació és ignorada o renegada. Que qualsevol humà sigui el meu germà i un altre jo (per estranger que em sigui per la raça, la llengua, la cultura), és aquesta una idea quasi insospitada abans del Crist. No té fonament sinó en la fe en una identitat d'origen i de fi, i progressa o declina en la mateixa mida que la llum cristiana resplendeix o s'eclipsa, que aquesta llum conservi tot el seu esplendor o estigui cernuda per un racionalisme ignorant dels seus orígens.

Però l'amor de la pau, alhora innat i infós en el cor de tots, s'ha desenrotllat fins a l'extrem després de l'experiència de l'última guerra: la meitat de la humanitat en lluita a mort durant quatre anys i deu milions d'homes que es maten els uns als altres voluntàriament, és un «fenomen humà» de prou calibre, capaç de provocar la reflexió en l'ànima més despreocupada. Més encara que aquests resultats numèrics és remarcable el mode que ha revestit aquest «fenomen»: durant quatre anys, ha drenat les riqueses materials, acaparat els enginyers de la intel·ligència, absorbit fins i tot les energies morals de la major part del món. Tot ha estat posat en pràctica per a afinar, perfeccionar, mantenir fins al final aquesta experiència. Una immensa folia d'auto-destrucció!

El més tràgic és de constatar enfront d'aquest deliri la impotència dels poders espirituals. Al cristianisme—religió de pau—pertanyien la immensa majoria dels bel·ligerants. Quin observador de Siri ho haguera sospitat? Encara que hom no pensi a clamar contra la «traïció dels clergues», com no estranyar-se'n? Tant més que sembla cert—i és el pitjor!—que fins i tot ara, feta aquesta experiència i comprovats els seus resultats, la impotència sigui radical i que les forces espirituals siguin incapaces de prevenir una guerra que no podran deturar un cop desencadenada. Per a no parlar més que del catolicisme, la guerra de les nacions està assimilada en la seva moral a la legítima defensa entre individus. En teoria, la guerra hauria, doncs, d'ésser sempre, d'algun costat, injustícia, i el cristià curós de la salvació de la seva ànima hauria d'estar obligat a no prendre part en aquesta injustícia. La pràctica, però, ha revelat la quasi impossibilitat per a l'individu de formar-se una opinió respecte d'aquest

(1) El punt de vista més objectiu que preval habitualment en aquestes discussions d'idees es preocupa menys d'evidenciar aquest procés i es contenta amb discernir les essències decorant-les d'un epítet. És així com el P. de La Brière, en els *Etudes* del 5 de febrer del 1933 (pp. 343-358) va donar una definició d'un «just nacionalisme» de cap manera enemic de la pàtria. Hom podria així mateix definir un «just pacifisme» de cap manera enemic de la pau. Un «examen de consciència» sempre orientat vers la conducta de la vida ha d'ésser més l'anàlisi d'una actitud «existencial», cosa que no exclou el punt de vista de l'essència, sinó que, al contrari, l'inclou. Així, hem intitulat aquest capítol «Veritat i Falsedat»... simple observació de mètode, però que evitarà sens dubte alguns errors.

punt, i els teòlegs moralistes no reclamen ja del soldat cristià més que una creença subjectiva en la justícia de la seva causa.

Reflexionant sobre l'experiència recent més que sobre els vells llibres, i persuadits que la guerra moderna estaria fatalment preparada per una «mobilització de les consciències» que la faria sempre subjectivament justa d'ambdós costats, alguns teòlegs no han pogut resignar-se a registrar semblant dimissió de la moral. Han observat primerament que la paraula legítima defensa quasi també s'estenia fatalment, però cada vegada menys legítimament, a situacions que no importen, pròpiament parlant, cap agressió material, i han estat portats a insistir sobre la necessitat del recurs a l'arbitratge i sobre la il·legimitat que hi ha a emprar un mitjà que causava mals sense proporció amb el mal que s'havia de reparar. Era constatar que la guerra moderna, en raó del desenrotllament de les institucions internacionals i de les catàstrofes de tot gènere que porta amb ella, té cada vegada menys probabilitat d'ésser objectivament justa (2). Aquesta coratjosa reflexió d'alguns teòlegs traduïa almenys en termes mesurats la repulsió de la consciència catòlica davant d'un mal d'aquesta envergadura. Quant a la consciència simplement humana que no observa aquesta mesura exigeix més: que els poders espirituals utilitzin tots els seus anatemes per a excomunicar la guerra: mal radical al qual res no excusaria de prendre part. És el menys que poden fer! diuen aquests.

Nascut d'un sentiment espontani, fortificat per la reflexió dels teòlegs i dels moralistes, aquest amor de la pau es nodreix, en fi, d'un element místic que no és de negligir i que el porta a la sublimitat i a la perfecció del sacrifici total.

Hom digué als soldats de l'última guerra que combatien pel dret i la justícia, i que seria l'última... l'última guerra de les últimes! No es cregué que el «pollus» en la sexa trinxera hagi comprès malament la grandesa de les paraules invocades o que, com un infant gran, no hagi parat esment sinó a la recompensa promesa. Ben lluny d'això. L'home més limitat accepta el sacrifici, com a tal, més fàcilment que hom no s'ho imagina, però el que avorreix per damunt de tot és que hom trafiquegi amb la seva abnegació i si creu adonar-se que hom l'enganya, potser no renunciarà per això a sacrificar-se, però ja no serà, ben segur, a benefici del mateix ideal. Si el dret i la justícia que féu triomfar li ofereixen la coent decepció que quinze anys després pot preparar-se a començar de bell nou, denuncia l'engany. I si consent encara a combatre i a deixar-se matar, ja no serà per un ideal nacional, sinó, llavors, per algun ideal internacional. Ja que les pàtries no són capaces de deturar, al contrari, provoquen semblants follies, més val que desapareguin, per a deixar el camp lliure a... Aquí fineix l'acord entre aquests amants de la pau; però arriba fins aquí! I en les ànimes més elevades, aquell element místic que sostingué el valor dels combatents, especialment en 1917 i 1918, es troba transformat en la consciència de tal o tal pacifista i li fa acceptar un sacrifici que pren la forma religiosa d'un martiri. No contem que els combats de gladiadors finiren el dia que un cristià va tenir el valor de llençar-se entre els combatents i de morir sota llurs cops? ¿Per què el mateix gest reproduït avui per un grapat de màrtirs, si no del Crist, almenys de la Pau i de la Humanitat, no tindria la mateixa eficàcia?

(2) Cf. *Pau i Guerra. La Guerra davant la Consciència. Documents de La Vie Intellectuelle*. Febrer, 1932. Editions du Cerf, Juvisy.

Un bri del sentiment religiós que anima aquesta actitud és prou a fer comprendre fins a quin punt els retrets fets sovint des d'un punt de vista oposat poden ésser injustos i, a més a més, incapaços d'impressionar l'adversari. — Covard, l'objector de consciència? — Al contrari. En l'estat actual, almenys, cal ben altre valor per a acceptar una mort certa, ignominiosa, per fidelitat a un ideal declarat il·lusió per la majoria, que per a marxar ben acompanyat cap a una mort que resta, malgrat tot, sovint problemàtica i amb la sensació d'estar sostingut per l'impuls de tot un poble. — I l'humilitat? — Potser sí. Però fou el destí de tots els iniciadors l'arriscar llur vida i perdre-la al servei d'una veritat i d'una justícia encara desconegudes de llurs contemporanis i que llur mort mateixa contribueix a revelar.

¿Com jo, que haig de tenir sempre davant els ulls el Crist, la seva mort infamant en mig de la negació dels seus compatriotes, però seguit d'un tan triomfant despertar, podria romandre insensible al que hi ha de generositat, de grandesa veritable en semblant actitud? ¿D'on prové, amb tot, que no puc, que no haig de seguir — així ho sento — l'exemple o els consells d'aquests homes? No és que llurs sentiments em siguin suspectes, ni tan sols que llur ideal em sembli il·lusori o indigne d'ésser perseguit. L'única raó que pugui deturar-me és que em pregunto si aquesta actitud generosa, però irreflexiva, és veritablement fidel a l'ideal d'on el seu impuls treu la força i, si de fet, no ve a produir, per manca d'equilibri, la inversa d'allò que desitja, negant-se a si mateixa.

En efecte, la generositat i la caritat, per grans que siguin, no m'han d'impedir la clara visió del món que em rodeja. Doncs bé, ho haig de reconèixer amb tota sinceritat per poc que reflexioni i àdhuc sentint-me capaç d'un sacrifici total i en certa manera disposat a un acte de caritat perfecta, no puc raonablement esperar — sí, almenys, em queda encara una mica d'humilitat — que el meu sacrifici per si sol canviï tot d'una la faç del món i que damunt del meu cadàver, els bel·ligerants s'abracin. El meu gest no haurà produït més que un remolí imperceptible en el tifó gegantí. La grandesa del gest redemptor importa poc, ho sé. Infim va ésser el renou produït en els jocs del circ per aquell cristià que intentà de separar els gladiadors; amb tot, d'aquest germen va néixer llur pau. La mort mateixa del Crist passà desapercebuda en el món romà. No és, doncs, la petitesa exterior del sacrifici en funció de la finalitat que es persegueix el que ofereix dificultats; és, ans bé, la seva sola veritat interior, la seva pura rectitud d'intenció de les quals depenen en definitiva el seu valor d'exemple i la seva força conqueridora.

Ara bé, objector de consciència, jo em trobaria des d'aquest punt de vista en una situació completament diferent de la d'aquell cristià heroic. Els dos gladiadors eren els seus germans en el mateix grau, pròisme tan pròxim l'un com l'altre. Un constrenyiment bàrbar, exterior a ells, els obligava a lluitar per al plaer del poble. Seria tot altre el cas d'una guerra amb el meu país: dels dos bel·ligerants, l'un és el meu compatriota, pròisme més pròxim, per consegüent, que l'altre; endemés, per hipòtesi, el meu país fa una guerra justa: atacat, es defensa... Per tant, el meu gest generós ja no té una relació idèntica amb els dos enemics: afebleix aquells que tenen dret de comptar amb la meua ajuda; sembla la torbació en llurs cors i llurs files. Pel contrari, afavoreix l'injust agressor, fa el seu joc... Tot volent evitar el carnatge de tots, no faria de fet

més que facilitar el dels més innocents. Hauria de defensar-los i ja em teniu còmplice dels qui els ataquen.

I en reflexionar així, em col·loco en la perspectiva més favorable a la meua objecció de consciència: em veig negant-me a combatre, afusellat pels meus compatriotes... havent portat fins a l'extrem la meua generositat. Però resulta que aquest martiri heroic no arriba a ésser sinó un martiri en imaginació. En conseqüència, convé guardar-se de tota il·lusió.

En efecte, si el martiri real és un testimoni poderós a favor de la veritat d'una fe, no es pot dir el mateix del martiri en imaginació. Ara bé, és un fet, mentre la guerra no es declara i el meu imaginat intent no esdevé realitat, quedo reduït a proclamar simplement el que desitjo fer, sense estar segur d'anar gaire més lluny en el camí dels sacrificis, sense poder prometre'm, en tot cas, que, el moment arribat, aniré fins a la fi. I aquesta actitud d'ànima, per generós que sigui el seu origen, no em dispensa de tendir al mateix temps vers una més gran sinceritat; no em dona el dret de tancar els ulls sobre les conseqüències del meu gest i de les meves paraules. Jo no sóc un isolat: el que dic, el que faig fructifica al meu voltant. De quin gènere són aquests fruits?

Si la meua actitud està inspirada per una certa caritat envers la humanitat universal, ¿no deixa, per cas, de manifestar un desinterès cert respecte del meu proïsme immediat? Essent així, si la meua sinceritat, condició d'una veritable caritat, vol mantenir-se, se'm planteja una pregunta: ¿puc pretendre exercir la caritat envers tots començant per faltar a la caritat envers alguns? Puc arribar al cim de la perfecció evitant deliberadament els primers graons?

Si la guerra estigués declarada i estigués en el moment de prendre una determinació, potser podria elludir aquesta pregunta per manca de temps per a respondre-hi... En aquest cas, la generositat podria excusar la irreflexió. Però aquí, en aquest moment, en la meua cambra ben pacífica, em cal respondre.

No es tracta—en tota hipòtesi—de renunciar a l'ideal de pau universal que m'ha fet concebre un moviment de veritable caritat; però la urgència de l'acció i la seva determinació necessària en el terreny del concret em forcen a escollir: o bé, adquirint consciència que aquesta caritat ideal no pot ni conservar en mi la seva puresa, ni realitzar-se en el món per mitjà d'un acte que és idènticament una falta de caritat envers el meu proïsme més pròxim, acceptaré de començar actuant en el sentit i en la mida mateixa que és necessari per a no negar de cop l'ideal perseguit i, en conseqüència, deixaré provisionalment per a més tard la realització de l'ideal tal com jo l'imagino; o bé, pel contrari, refusant tot retard, em dedicaré exclusivament, cegament, a la consecució d'aquest ideal imaginat, sense preocupar-me de remuntar a cada instant vers la seva deu. Llavors, menyspreant aquella sinceritat inicial que li donava tot el seu valor, em persuadiré que l'únic mitjà de realitzar aquest ideal és de començar per sacrificar el bé del meu proïsme immediat... Des del moment que em decideixo per aquest últim partit, l'amor de la pau, impuls generós, es corromp; l'actitud pacífica es canvia en *Pacifisme* i ja no és a un ideal que em sacrifico, és a un ídol que començo per sacrificar el meu proïsme més pròxim, havent-hi tot lloc a creure que inclús la meua acceptació del martiri en imaginació no està neta de tot orgull.

En el fons, al pacifista conscient li manca per començar *realisme* moral, cosa que és una falta contra si mateix i contra el seu ideal. Hom no té el dret

d'imaginar-se que l'ideal sol importa, siguin quins siguin els mitjans adoptats per a realitzar-lo. «El fi justifica els mitjans», tal és en el fons la seva divisa. Essent així que el fi no pot isolar-se dels mitjans i que si el mitjà suposa un fi intermedi contrari al fi últim, aquest és, en realitat, negat i no subsisteix més que en estat d'una il·lusió de la qual pot sols accontentar-se una imaginació orgullosa.

Aquesta manca de realisme moral ve acompanyada d'una manca de realisme social i polític, i aquest defecte que, en la vida quotidiana de l'individu, pot no ésser més que un defecte d'intel·ligència, esdevé una falta greu contra el proïsme, per aquell que dona la seva actitud com un exemple, quan es tracta de qüestions que interessin la Humanitat tota. Hom no té el dret d'oblidar que entre nacions com entre individus, regna en primer lloc la llei de la lluita per la vida. Indubtablement cal tendir amb totes les forces a superar el fet, a transformar la naturalesa. Però hom no subjuga la matèria i la naturalesa més que obeint-la. Llei absoluta. En matèria internacional com en física corpuscular. Deplorar-ho és temps perdut: negar el fet del pecat no el suprimeix. El somni més sublim de redempció ha de començar sempre per una humilíssima encarnació.

Aquesta doble manca de realisme moral i polític condueix fatalment i immediatament el pacifista a ésser infidel al seu propi ideal, fins al punt que no solament en el seu fur intern en renega, sinó que les necessitats de l'acció política el transformen en enemic de la pau universal que pretén instaurar.

Posem les coses sota l'aspecte més favorable a aquesta actitud pacifista. El meu amor de la pau—ho suposo—resta absolutament pur, dins d'aquesta tendència a l'acte de caritat perfecta i al desig del martiri, cim de la perfecció en el qual els sants mateixos es mantenen difícilment. Ací em teniu obligat a negar immediatament tota col·laboració a l'armament, a la defensa de la pàtria. Es presenta un primer problema: com separar netament el que es col·laboració a la vida dels meus conciutadans, cosa a la qual haig de participar, i col·laboració a la defensa de la vida d'una pàtria, cosa a la qual haig de negar-me? La guerra moderna acapara fins a tal extrem totes les forces vives d'una nació que tota distinció entre civil i militar queda de fet abolida. I això s'aplica idènticament a aquest període que és preparació a la guerra, és a dir ara, per no dir sempre. Executar el treball que sigui, ultra el necessari per al meu manteniment personal, produir sigui el que sigui per als altres tindrà sempre una incidència qualsevol sobre la vida de la nació i redundarà a profit seu... En temps de guerra, el que exerceix un empleu civil allibera en raó del mateix fet, un soldat i en temps de preparació a la guerra, el que fabrica l'objecte més pacífic permet a un altre de fabricar l'objecte menys pacífic. Em veig, doncs, constret a viure en cèl·lula closa, única, bastant-me a mi mateix, obligat a una actitud de perfecte egoisme en nom d'una pretesa perfecta caritat!

Però fins en la suposició que la meua lògica no s'engavanyi amb tan primes distincions i que consideri que puc col·laborar a la vida del món sense participar ni de lluny ni de prop a cap defensa activa o passiva, sempre queda que, no estant isolat, aquesta negativa a participar en res a la vida de la meua nació, com a tal, té com a resultat immediat el crear un desequilibri que, en definitiva, serà favorable a l'injust i al violent. Puc, certament, desitjar que la força de la

meva nació i, per començar, la mateixa que jo li aporto després d'haver-la rebut d'ella, no serveix ni a la injustícia ni a la violència, haig inclús de procurar ho. Però aquí ultrapasso el fi proposat. Per la meva negativa pura i simple de servir-la i de contribuir a la seva força, no la desarmo solament *per a* la injustícia, la desarmo també *contra* la injustícia i la violència. Gest generós, però que oblidia que la generositat més sublim està sotmesa a ineluctables condicions per a no semblar estultícia ni feblesa. Això no em preocupa. I sense tenir en compte, del fet que en el cor de les nacions com en el cor de tot home dorm al costat dels millors desigs, la brutalitat de la bèstia que la força manté a ratlla i la feblesa excita, jo crec en la mida dels meus mitjans un desequilibri favorable en tota hipòtesi a l'injust i al violent. Refuso en absolut la meva força a la pàtria; augmento relativament la dels seus veïns. Podria ésser que el poder de la meva nació fos capaç, inspirant-los un cert temor, de deturar-los en llurs mals intents. Doncs, bé, en virtut del meu pacifisme sublim, no és cosa meva que aquest poder s'esfumi i que caigui tota barrera davant la violència. Per aquest fet mateix, esdevinc el seu còmplice; tempto indirectament la brutalitat adormida; parlant en tot rigor, la crido.

Tot presumint de treballar purament per la pau, treballo, de fet, contra ella; en afavorir l'esperit de guerra en els altres, esdevinc l'enemic de la pau universal. És més. He suposat fins aquí que el meu amor de la pau universal podria mantenir-se en aquestes altures de desinterès veïnes de la perfecció de la caritat... Siguem més sincers. La vida concreta m'ensenya que no estic habitualment en aquestes altures. Per tant, en tant que voldré ésser fidel a la meva opció pacifista i realitzar el meu ideal, vindré a treballar ja no tan sols negativament i indirectament, sinó positivament, contra la força mateixa del meu país, contra el seu voler viure físic i moral, contra les institucions on aquest voler viure pren cos i ànima, contra les persones que el dirigeixen. Atacs contra institucions legítimes en si, inspiracions contra persones les intencions de les quals no puc jutjar, provocacions als desordres i a la desobediència, són les menors faltes contra la caritat a les quals pot conduir-me el meu desig d'una caritat universal.

I cal ésser sincer fins al final. Com que jo no sóc sol en el món i sóc ben poca cosa en la meva nació, em trobaré que, naturalment, faré aliança amb tots aquells qui, amb mires menys elevades que les meves, treballen contra el país. Un cop sobre el terreny concret i pràctic, i encara que faci tots els meus esforços per a distingir-me d'ells, hauré de reconèixer que el meu ideal de caritat cristiana ha de doblegar-se a estranys compromisos, perquè, automàticament, esdevinc de fet l'aliat i el còmplice de tots aquells qui, en nom d'un ideal anticristià, preparen la revolució universal, de tots aquells qui no dubten d'armar-se per a fer propaganda a favor del desarmament, estan disposats a instaurar una dictadura per a instaurar el regne de la llibertat i no dubtaran a declarar una guerra civil per les armes, sota pretext de matar la guerra.

Per elevat i noble que hagi estat l'impuls de la meva caritat vers la pau universal, per prudent i tot que hagi estat el meu pas a l'acció, cal reconèixer-ho, la meva elecció a favor de la realització immediata d'aquest ideal em condueix de fet a portar rles armes o, almenys, a fer-me còmplice d'aquells que comencen per

fer violència a llurs compatriotes, doncs, a faltar a la caritat envers el meu proïsme més pròxim, sota pretext d'amor envers el més allunyat.

En la realitat espiritual i política, l'actitud pacifista està constreta a renegar del seu ideal i a produir el contrari mateix d'allò que promet. Està condemnada a ésser per a si com per als altres enemiga de la pau.

II. — EL NACIONALISME ENEMIC DE LA NACIÓ

Així com hi ha un amor no ordenat de la pau que esdevé causa de guerra, hi ha un amor exclusiu de la pàtria o de la nació que, en virtut d'una dialèctica semblant, es transforma igualment en enemic de la pàtria.

Si el pacifisme s'origina en la revelació cristiana, l'amor del país pot encara remuntar-se a major altura. No és per això menys diví ni menys nascut de la caritat, ja que hi ha una paternitat a la seva arrel. Però mentre que els ulls del pacífic es giren vers una fita en certa manera escatològica, els del patriota remunten, pel contrari, als orígens, vers una gènesi. La generació, la família, aquesta és la base sòlida de la pàtria, i mentre els pacifistes no hagin aconseguit fabricar homes ja fets si fa no fa com s'encunyen peces de moneda, els diversos individus, adquirint consciència de si mateixos i de llurs vincles familiars, s'agruparan en formacions distintes i oposades.

Per bé que la pàtria roman sempre l'extensió de la família, la idea que ens en formem ha evolucionat amb la història, de tal manera que l'amor de la pàtria ha pres en els nostres dies una coloració especial. Indiquem, en línies esquemàtiques i sense remuntar gaire lluny, l'essencial.

Duos classes de vincles lliguen l'individu a la seva família i per ella a la seva pàtria: els de la carn i els de l'esperit. Però si, en altre temps, la solidaritat fisiològica, carnal, semblava preponderant, no essent la de la cultura més que corollari d'una situació de fet, l'evolució dels dos darrers segles ha invertit cada vegada més aquesta relació i fet aparèixer com a element de valor la comunitat psicològica i cultural.

A aquest nou estat de consciència, a aquest predomini de l'element espiritual correspon la formació de les nacionalitats modernes. En efecte, el racionalisme del segle XVIII ha actuat com un dissolvent sobre el principi de cohesió a base familiar, per dir-ho així carnal, de la pàtria, substituïnt-li un principi d'unitat lliure i representativa. La Revolució francesa tragué les conseqüències d'aquest racionalisme i el difongué per Europa. El resultat en va ésser de fer sorgir una sèrie nova d'unitats: les nacionalitats, el principi de cohesió de les quals és completament diferent del dels antics països. Així com el cap de l'Estat ja no és el monarca de dret diví, pare del poble i propietari del regne per dret d'herència, l'individu pertany menys a la seva pàtria per dret de naixença que per una espècie de lliure consentiment que arriba fins al dret d'elecció.

L'Alemanya és el més bell exemple del canvi que s'operà llavors. En 1784, Schiller donava aquest consell als seus compatriotes: «Escriu com un ciutadà del món... Alemanys, no procureu fer una nació, contenteu-vos d'ésser homes!...» Uns quaranta anys més tard, Hegel feia de l'Estat prussià l'encarnació de l'esperit en el món, i conclouia la seva filosofia de la història mostrant l'apoteosi del món germànic. Per altra part, arreu d'Europa, el principi de les nacionalitats era pres, en el segle XIX, com a màxima directriu de la política interna-

cional. El Tractat de Versalles, finalment, el consagrava i s'esforçava a traure'l-lo en fets.

És en funció d'aquesta idea recent de la nacionalitat que estimem les nostres pàtries i que aquestes s'oposen entre elles. Hom ha predicat la identitat de la naturalesa humana, la unitat de la raó, i heus aquí que, de les desferres del passat, neixen unitats nacionals infinitament més concretes sobre si mateixes, infinitament més erigides les unes contra les altres. Tots per a cada u i cada u per a tots a dintre, però, a fora, cada u per a si i contra tots. Una província separada ja no és solament un bé alienat; és un membre amputat que deixa una ferida sempre sagnant, i un infant robat que crida incessantment vers la mare pàtria. I el gressol on es forja aquesta unitat nacional és l'exèrcit. No ja el glavi en la mà del sobirà, sinó, per identitat, la força viva de la nació. Tant, que la guerra adquireix un caràcter infinitament més implacable que en altre temps: en lloc d'ésser la lluita de dues potències que intenten modificar l'esfera de llur dominació, sense proposar-se la destrucció dels béns desitjats, és d'ara endavant i ineluctablement el combat a mort en què el vencedor arrisca sempre de no ésser sinó el morent l'agonia del qual dura un quart d'hora més!

És el tràgic d'aquesta guerra que ha tingut per conseqüència, ho hem vist, l'elevat l'amor de la pau a l'altura d'una religió; però havia primerament contribuït a magnificar de la mateixa manera l'amor de la pàtria. És fàcil de copsar-ne les raons. Mentre que la lluita a mort entre individus exacerba únicament la bestialitat i l'egoisme en cadascun d'ells — la inversa de l'ideal religiós — la lluita per la nació en la guerra moderna pren, en tots els qui hi participen de lluny o de prop, un caràcter d'abnegació total i de sacrifici voluntari.

Ja la guerra a les ordres d'un príncep tenia l'aspecte d'un deure, d'un servei. Però quan la nació, pres el lloc del príncep, esdevingué l'ideal a la vegada temporal i etern, del qual l'individu ha rebut el millor de si mateix i que simbolitza als seus ulls tot el que hi ha de bell, de gran i de noble en el món, morir per ella s'aureola amb la glòria del martiri. L'individu es representa la història passada de la seva pàtria en la humanitat com un seguit de gestes magnífiques al servei del dret, de la cultura, de la humanitat, de Déu. I accepta per a ella en l'avenir una missió, una «vocació», penyora d'eternitat. ¿Com la guerra contra un país que és país de tots, com el seu ideal propi és ideal universal, no es convertiria per aquest fet en una empresa del poder del Mal? En conseqüència, si l'individu va al combat, ja no és per necessitat vital ni tan sols per deure, sinó per un amor molt pur que ho accepta tot, fins al sacrifici total a l'ideal.

Per a refermar aquest aspecte religiós de la mort per la pàtria hi ha inclús la modalitat mateixa de la guerra moderna. Escàndol per als pacifistes, que tants sacerdots i religiosos catòlics hagin pogut, com a combatents, prendre part sense angúnies de consciència a l'última guerra. Però l'escàndol s'atenuaria força si consideraven que la guerra moderna, fins vista per un combatent, consisteix molt menys a matar que a ésser mort! Simple conseqüència de la ciència al servei de l'exèrcit. El combat individual a l'arma blanca, esdevé l'excepció. Hom mata, doncs, a distància! Hom no veu tan sols si hom mata!... I el que és veritat del soldat d'infanteria ho és molt més encara de les altres armes. Tant és així que matar consisteix molt sovint a fer funcionar un instrument la precisió del qual exigeix primerament la calma, la despreocupació del perill, el domini de si mateix... En tot això, l'odi brutal i egoista de l'enemic s'esborra i

en primer pla apareixen, com a virtuts pròpies del soldat modern, les mateixes del religiós, el valor fred, la paciència, l'obediència, el sacrifici total de si mateix al resultat que es proposa la superioritat.

Al pacifista que invoca el sacrifici de la Creu com a tipus de tota redempció, el nacionalista li respon mostrant el calvari que han pujat els milions de morts de la guerra. I no cal negar que, agafada en la seva puresa, la seva actitud no sigui tan noble, tan pura, tan inspirada de caritat com la del seu contradictor.

Representar el patriota com un brut ubriac de sang i de destrucció és una calúnnia igual a la que fa de l'objector de consciència un covard. Montherlant ha respost amb veritat: «Hom voldria que de la guerra no en sortís més que mal. Molts problemes en quedarien simplificats. Mes aquest arquet fregat de sang arrenca de l'home accents profunds que ell sol pot fer-li donar... Algú del meu temps ha pogut escriure que la guerra era «la més tendra experiència humana» que havia viscut. Ho sentiu bé?: tendra. Hi ha éssers que porten llurs ànimes com un vas ple i clos. Si una mà els brutalitza, els trenca, exhaleu una onada de caritat... Perquè antics combatents gosin pronunciar, imprimir el nom de «nostàlgia» de la guerra, cal que es sentin meravellosament sostinguts per llur consciència. ¿I com no, si llur nostalgia és la nostàlgia de la generositat?... Que fàcilment poden néixer les raons que ens fan desitjar sofrir!

«Era aquest desig el que us permetia d'anar-vos-en. No el desig de matar, oh, no! El desig de sofrir, d'estimar, de servir. Els qui us tracten de bèstia amb casc d'equivoquen del tot. No comprenen que el que enyoren de la guerra és l'amor. És el sol lloc on heu pogut estimar poderosament els homes» (3).

¿Com, per part meua, podria oblidar les hores viscudes «allà dalt», renegar al mateix temps del sacrifici de tots aquells que he conegut i estimat, i que, animats dels més nobles sentiments, han donat llur vida per la pàtria? ¿D'on ve, amb tot, que si demà calia tornar a anar a «allà dalt», no podria retrobar les mateixes disposicions que en 1914 em feien témer que la guerra s'acabés sense que hagués tingut temps de prendre-hi part? ¿Estic disposat potser al mateix sacrifici, però menys segur que aquest sacrifici hagi de produir els seus fruits? Tot amb tot, he identificat, jo també, la meua pàtria amb tot el que hi ha de gran i de bell en el món, sé per experiència l'elevació moral que produeix la guerra, he gustat la seva tendresa i he conservat la nostàlgia de la seva generositat... I amb tot, ho sento, no puc, no haig de concedir purament i simplement el meu concurs a aquells qui no veuen res per damunt d'aquesta grandesa de la pàtria, i que tendeixen a encegar els homes sobre les raons les més profundes de la guerra.

No és que recrimini llurs sentiments o llurs intencions, ni que l'amor de la meua pàtria s'hagi refredat en mi, però em pregunto ara si aquesta actitud generosa encara, però també irreflexiva, és plenament fidel a la font d'on neix l'amor del meu país i si, a la seva vegada, no arriba al punt de renegar de si mateixa i de produir de fet el contrari del que desitja.

En efecte, per gran que sigui el meu amor per la meua pàtria, per íntima i

(3) *Chant funèbre pour les Morts de Verdun*, p. 109-115. No seria difícil de demostrar que la guerra, ja no per la pàtria, sinó per l'ideal de la revolució social universal, pot també arrencar dels homes els mateixos accents. Hom en trobaria la prova en les novel·les de Malraux.

fundada que sigui la meva persuasió que li és assignada una «missió» en el món, jo també, tot amb tot, haig d'obrir els ulls. La meva pàtria no és sola en el món. Hi ha altres pobles a la terra—alguns inclús de civilització més antiga que el meu—on viuen homes enterament semblants a mi. ¿Amb quin dret els negaria d'estimar llur pàtria amb un amor igual al meu? Abans de la vinguda dels europeus, els xinesos, diuen, representaven llur país—l'Imperi del Mig—al centre d'un gran planisferi del qual els altres països eren mínuscles dependències. Però ¿qui d'entre nosaltres no porta en ell més o menys conscientment un món del mateix model on el seu país és l'imperi del mig?

Si el món de la realitat s'afaiçonés tan fàcilment com el de la imaginació, tots els pobles que volten el meu estarien aviat disciplinats per al millor bé del meu poble, i com que no és un sentiment vil que m'impulsa, aquest millor bé del meu poble, imagino que seria també el de tots aquests pobles satèl·lits!... Sols que la realitat és diferent. El que jo anomeno el millor bé d'aquests pobles els sembla de fet servitud, i amb igual bona fe, pretenen a la seva vegada aplicar al meu país un tracte idèntic... Sóc jo aquesta vegada el que protesto de la barbàrie i de l'esclavatge!

Si aquesta és la realitat, el meu amor de la pàtria es trobarà encara enfront d'una opció: o bé acceptarà l'existència de les altres pàtries al costat de la meva i, concebant el bé de la meva com a solidari del de les altres estaré disposat a sacrificar el bé de la meva nació en la mesura que el bé comú de les nacions ho exigirà; o bé em negaré a sacrificar res per semblar-me aquest bé comú de les nacions com una quimera i un enganyabodocs i alimentant els somnis de grandesa i de supremacia espontàniament concebuts per al meu país, faré de la meva pàtria el fi últim de la meva vida política, i del seu bé particular, el sol criteri de tota qüestió internacional.

Opció enterament semblant a la que m'ha imposat el meu amor de la pau, però en sentit invers: aquest, per a restar sincer amb si mateix, m'obligava a tenir en compte la realitat immediata per a aconseguir el meu fi, el meu ideal de pau universal. Ara tampoc no es tracta de renunciar al meu amor, a la meva pàtria, ni tan sols als somnis que he format per a ella, sinó de saber si voldré tenir en compte un ideal de bé universal per a jutjar d'allò que és finalment el bé del meu país.

En la mesura que jo em nego a traspasar veritablement l'horitzó de la meva pàtria, a sotmetre l'apreciació del seu bé particular a la norma del bé comú de les nacions, en la mateixa mesura la meva actitud patriòtica, l'amor de la meva nació es canviarà en *nacionalisme*, i ja no serà a un Ideal que em sacrificaré, sinó a un ídol que demanaré als altres de sacrificar-se, havent-hi tot lloc a creure que el meu impuls de caritat no és tan pur com me l'imagino i s'afeixuga d'un bastant espès egoisme.

Si l'actitud del pacifista fa pensar per més d'un tret a la de l'infant que, pels volts de l'adolescència, es figura que els seus somnis es tornaran demà realitat, l'actitud nacionalista, pel contrari, recorda bastant exactament la de l'infant que pel mateix temps no arriba a traspasar l'horitzó del niu familiar i més que mirar a l'ample enllà amaga el seu cap en les faldilles de la seva mare. És gràcia de l'infant que cap home no sigui per a ell tan valent i fort com el seu pare, cap dona tan amorosa i bella com la seva mare. Però no entra en l'adolescència sense adquirir consciència que d'altres famílies al costat de la seva han

enclos el mateix misteri d'amor i no arriba a l'edat adulta més que quan comprèn que el paper que li pertoca és de llançar-se — malgrat que sigui al preu de veritables sacrificis imposats a la seva sensibilitat i a la dels seus pares — en una societat més vasta que la seva família i de viure-hi la seva vida d'home. Negar-s'hi seria finalment fer la desgràcia d'aquesta família que no subsisteix en altre medi que aquesta societat. I acceptar-ne la necessitat no disminueix en res l'amor del seu cor que en l'edat viril conserva sempre per als seus pares la predilecció del petit infant.

En el fons, el nacionalista està mancat d'aquella dosi ínfima però indispensable d'*idealisme* que eleva per damunt de l'afectivitat natural i és essencial a la virilitat i a la intel·ligència. Sens dubte, pot ésser periodista, diplomàtic, historiador, home polític, si voleu, membre de l'Institut!... Pot fins i tot comprendre molt intel·ligentment el joc de la lluita per la vida, llei fonamental entre nacions com entre individus. Però si es limita a això, enginyant-se únicament en la mesura dels seus mitjans a fer jugar aquesta llei en favor només de la seva pàtria, continua essent un infant a la faç de l'univers humà i de la comunitat de les nacions que, poc a poc, es construeix sota els seus ulls sense que ell ho vegi i que s'instaurarà tard o aviat sòlidament, no sense batzegades, sens dubte, però infaliblement, si, almenys, l'ideal que des de fa més de dos mil anys informa la nostra civilització no ha de desaparèixer. El nacionalista pot inclús ésser cristià, catòlic fervent, identificant en el seu cor el seu país i la seva fe i creient que la ruïna d'un dels dos ocasionaria la de l'altre..., la seva religió no és menys la d'un infant, ja que ni tan sols li fa reconèixer el sentit de l'avenir.

A aquest nacionalista, lligat a la seva pàtria per les fibres més superficials del seu cor, però mancat de virilitat i d'intel·ligència, li succeirà una aventura anàloga a la del seu germà pacifista. Refusant conscientment de deixar desbordar la seva caritat més enllà de la seva pàtria vers totes les altres, el seu amor per ella es canviarà en egoisme que el transformarà a ell mateix en enemic de la seva pàtria.

Posem una altra vegada el cas millor: el meu amor de la pàtria queda absolutament després de tota mira personal, dirigit vers la perfecció de la caritat; no hi entra ni tan sols un àtom d'odi, de ressentiment o de gelosia envers les altres nacions. No estimo més que el meu país i vull purament que sigui fort, poderós i bell.

Un primer problema se'm presenta: ¿com saber on acaba la justícia i on comença la injustícia en les pretensions que formo per al meu país? La vida de les nacions modernes és una madeixa tan embullada d'intercanvis econòmics i d'influències espirituals, que és difícil de distingir allò que en nosaltres és purament nostre i allò que en els altres és purament llur. ¿S'escriu una història de França sense tenir en compte les seves relacions amb els altres països? ¿Es pot imaginar cap mesura econòmica que no tingui la seva repercussió enllà de les nostres fronteres? ¿Quin diari es pot llegir on no es trobin notícies de l'estranger? Jo no vull sinó la grandesa del meu país. Però aquesta grandesa mateixa és relativa a la dels altres països. I el mateix la seva noblesa. En semblant matèria, menys que en qualsevol altra, no trobaré l'ideal en si, de norma establerta. El més petit judici que em formi dels afers nacionals suposa un nombre considerable de «judicis» més o menys conscientment formats respecte de les altres nacions. A quin criteri recórrer en semblant cas? Per molt que faci,

si vull limitar les meves mires a la meva nació, els meus propis sentiments seran fatalment els únics jutges, i en última instància, del just i de l'injust en les qüestions més delicades i més complexes. Ben enutjosa necessitat per al qui tendeix a una caritat perfecta!

Però suposant que no experimenti tants escrúpols i que el meu nacionalisme es persuadeixi de poder treballar en bé del meu país, no demanant als altres pobles sinó que em deixin en pau a casa meva com jo els deixo a la llur, hi ha encara que, malgrat tot, la meva pàtria no està isolada com ho imagino. Quin vot de grandesa i de força podria formular per a ella que no sigui idènticament desig de feblesa i d'abaixament per a les nacions veïnes? Ben segur, tinc raó de voler que el meu país visqui i desenvolupi la seva vida. Però pel sol fet que limiti ací voluntàriament les meves intencions i que treballi a aquest objecte sense preocupar-me gens dels altres països, res no pot impedir que la meva acció prengui respecte d'ells alguna aparença malvolent. Tot al menys, els dono l'exemple de l'egoisme, i en la mesura mateixa que la meva acció i l'ideal que l'anima no poden ésser ignorats dels altres, els incito, vulgui-ho o no, a adoptar respecte del meu país una actitud semblant. En limitar la meva caritat a la meva sola pàtria, rigorosament parlant, faig néixer en totes les altres un egoisme igual i oposat. La meva intenció, sens dubte, era de treballar únicament per la meva pàtria... en realitat, començo per fer-ho de tal manera que es retreuen sobre si mateixos tots aquells que poden contribuir al seu bé, tots aquells el bé propi dels quals no pot separar-se del del meu país.

Però aquesta actitud completament negativa en les seves intencions és tan quimèrica i irreal com la del pacifista que creia suara poder participar a la vida del món sense col·laborar a la defensa de la seva pàtria. Si és actiu, el meu amor al meu país haurà igualment de baixar del pedestal on fins ara l'he imaginat.

No podent contentar-se de tendir a un sacrifici sublim, el pacifista havia de treballar positivament per la pau i contra la seva pàtria. De la mateixa manera, el nacionalista no podrà de fet buscar la sola grandesa del seu país sense ésser conduït a empreses directes contra el bé de les altres nacions. Estimar la seva pàtria serà d'ara més voler que els seus veïns siguin afeblits, disminuïts, impotents. Per tant, desapareix la puresa de les meves intencions. El meu nacionalisme judicarà el valor dels mitjans emprats per llurs resultats: és bo, just i legítim allò que acreix el poder de la meva nació i que disminueix el de les altres. I importa poc que aquesta força no sigui obtinguda més que per mitjans il·legítims o afavorint egoismes voràçs. Si puc dubtar sovint que les mires pacifistes siguin tan pures i elevades com sembla, ¿qui m'assegura que les mires nacionalistes siguin tan desinteressades i sinceres com ho proclamen? Allí l'idealisme era massa bell per a ésser veritable, però aquí ¿no hi ha sovint un realisme massa veritable per a ésser bell, és a dir, massa brutal perquè jo l'accepti com a ideal de la meva acció?

¿Qui m'assegura que aquestes campanyes per a la defensa del país o contra tal altre país no han nascut d'una massa fàcil i massa seductora identificació del bé de tal individu, de tal agrupació econòmica, financera o política, amb el de la nació? No és gaire difícil d'acaparar la bandera nacional, i la veneració natural que inspira és un vel bastant favorable als egoismes. He volgut que el meu amor es limités a la meva nació: això el fa tornar incapaç de distingir-se

d'aquests egoismes individuals; àdhuc fatalment s'associarà amb ells i es confondrà amb ells. Però en aquest moment precis esdevinc responsable del mateix fenomen que no pot deixar de produir-se enllà de les fronteres. La nació veïna ja no es contentarà amb replegar-se sobre si mateixa, adoptarà davant el meu país una actitud idèntica a la que el meu nacionalisme adopta davant el seu, procurant abaixar-lo, disminuir-lo, fer-lo impotent. A l'hora actual, la rapidesa dels canvis internacionals, la difusió de les notícies, les possibilitats de la informació són tan grans que les relacions entre les nacions adquireixen cada vegada més la sensibilitat de les relacions entre individus, i l'avenir, que, versemblantment, veurà augmentar-se encara la facilitat de les comunicacions, demostrarà que aquestes relacions obeeixen a les mateixes lleis.

Per a alçar les pàtries contra la meua, un últim pas pot ésser encara fet pel nacionalisme i aquest pas sempre és donat, tard o aviat, conscientment o no. L'egoisme nacional, en efecte, no pot acontentar-se d'ésser simplement la negació pràctica d'una caritat que tendeix de si a ésser universal. No hi ha acció humana que en algun grau no es reflecti i no tendeixi a fer del seu principi el seu fi. En prendre consciència de si mateix, aquest egoisme ve, doncs, necessàriament a negar els drets de la caritat a ésser universal. Aleshores, per a substituir aquesta divinitat destronada, no pot haver-hi per a ell altre déu que el Poble, la Nació, la Raça... El criteri de tot valor moral, de tota veritat històrica, de tot dret humà, no pot ésser de llavors endavant sinó el Bé del Poble, de la Nació, de la Raça, tal com el veuen els mestres i els teòrics d'aquest país. Aleshores també, per un contracop necessari, l'ideal de Caritat revelat pel Crist esdevé l'Enemic. Metzina jueva que corromp la sang pura dels avantpassats; ferment de divisió que cal expulsar, o, almenys, neutralitzar sota pena de mort...

Es fins a aquestes extremitats que el nacionalisme en tots els països porta el seu desenvolupament lògic. I és a fer-ne l'aliat d'aquest nacionalisme al que em conduïx insensiblement el meu amor exclusiu de la meua pàtria. Per ella, jo somniava tal volta el sacrifici total, fins a la sang, a l'exemple del Crist, i heus aquí que estic ara al costat d'aquests nous faritzeus — més jueus que els jueus de raça als quals detesten o expulsen —, i aprovant-los que posin per damunt de tot llur nació i que acceptin que un home, més d'un home, millions d'homes víctimes de la pròxima guerra, «morin pel Poble»!

Però la conseqüència d'aquest nacionalisme no és únicament de destruir en mi l'arrel sagrada del meu amor de la pàtria, és també d'alçar en el món totes les pàtries contra la meua, tant, que estic condemnat, en alguna manera, a voler la destrucció de totes elles per a salvar la meua. En efecte, si he vist de primer obrir-se una fossa a l'entorn de la meua pàtria des que el meu amor ha volgut simplement limitar-se, si he vist després aquesta fossa erigir-se d'armes apuntant contra la fossa adversa igualment armada quan l'amor de la meua pàtria ha volgut treballar positivament a estendre el seu poder, és ara la unió d'aquestes fortaleeses contra la meua el que realitza la deïficació de la meua nació. En prendre com a criteri de tot bé i de tot valor el bé del seu propi poble, aquest nacionalisme extrem destrueix pel mateix fet tot el que pot fer la unió dels pobles. Quan l'un d'ells es magnifica fins a tal punt, amenaça amb això sol tots els altres. Tots comprenen llavors que llur destí és d'ésser els esclaus d'aquest Poble-Déu... Sols que l'excés mateix de l'orgull suscita immediatament en ells una reacció de defensa. Deïficada, la meua nació esdevé de seguida per a les

altres el símbol mateix del mal que tendeix a destruir-les com a nacions. Per a efectuar llur unió, l'ideal d'un bé comú no hauria potser trobat en elles prou desinterès; però, puc tenir-ne la seguretat, l'amenaça d'un mal comú trobarà en elles prou egoisme per a fer-los realitzar el front comú i la unitat d'acció contra el país que representa per a totes elles llur negació.

Aquest és l'últim resultat de l'opció nacionalista: en limitar a les meves fronteres un impuls de caritat absolutament legítima en el seu origen, em condueix de fet a suscitar en les nacions veïnes un egoisme que creix a mesura que el meu amor, en lloc d'estendre's es replega sobre si mateix i que, a la fi, quan aquest refús plenament refractat ha esdevingut una deïficació de la meua nació, les fa coalitzar-se totes contra la meua pàtria.

El tragirament que induïa el pacifista a declarar la guerra als seus més pròxims troba aquí la seva rèplica: el nacionalista aconsegueix alçar les forces de tots contra la seva pròpia nació.

II. A LA RECERCA DE L'ACTITUD CRISTIANA

Així, he vist que a despit de llur puresa i de llur elevació, cadascun d'aquests dos amors—el de la pau com el de la pàtria—es canvia, des que és exclusiu, en el seu contrari. Ja que de tota manera no puc renunciar a cap dels dos, tinc la seguretat que l'ideal del cristià ha d'ésser d'unir-los, de fer-los coexistir tots dos en el meu cor, corregint i acabant l'un per l'altre. Però com definir aquest ideal?

«Estimar la seva pàtria fins al punt d'ésser capaç de morir per ella en una guerra justa. Estimar la pau també, fins al punt de consentir-li alguns sacrificis... Aplicar els grans principis: Justícia... Caritat...»

Heus aquí el que hom me'n diu ordinàriament i de què treu poca llum un temps com el nostre. Si no, ¿per què, com, hauria jo estat induït a emprendre aquest examen de consciència?

A la veritat, el que fa falta és menys el coneixement completament especulatiu de les veritats fonamentals que una ciència més concreta que permeti de traduir-les a la realitat. Però, com operar aquest pas? Quan els nostres físics o astrònoms moderns intenten aplicar les representacions habituals del temps i de l'espai al domini de l'ínfim o de l'immens, aquestes ja no els donen res de determinat. Anàloga sorpresa experimento quan provo de transportar els principis cristians familiars a la meua vida quotidiana en el pla de les qüestions internacionals: la caritat es redueix aleshores, em sembla, a un mot sense consistència ni aplicació possible, la justícia mateixa esdevé una regla tan plàstica que les pretensions més oposades s'acorden amb elles.

Per a resoldre llur dificultat, els físics han afegit a l'espai una dimensió! No m'és lícit d'ésser tan gosat davant de l'Esperit. Tot amb tot, puc encara «reflectir» aquests principis familiars, buscar en el més profund de mi mateix llur veritat, i si em donava compte que en el més íntim dels meus actes s'emmiralla la més immensa història de l'univers, potser no hauria de desesperar. Perquè a la llum d'aquesta unitat descoberta, i a condició de conservar-la sempre present en mi, podria sens dubte passar per una lenta gradació del pla de la meua vida quotidiana al dels problemes internacionals i trobar per als meus principis cristians una utilització real i precisa en aquest domini de l'immens.

Recolzats en l'exemple del Crist o dels seus sants, i ajudant-se amb els ensenyaments de la filosofia o de la teologia, innombrables tractats d'espiritualitat m'ensenyen a fer descendir poc a poc l'ideal cristià de la regió dels principis a la de la realitat quotidiana. Però tots, que jo ho sàpiga, no em dicten la meua conducta sinó en el marc de la vida individual. Cap no em descriu davant dels nostres problemes internacionals l'actitud del qui voldria veritablement «fer seus els sentiments del Crist».

És solament en la mesura que podré descriure una semblant actitud que aquest «examen de consciència» em donarà alguna llum i algun profit. Ni diplomàtic, ni membre del Consell de la Societat de les Nacions, no puc ni dec tampoc proposar solució concreta a cap problema determinat. Ni tan sols moralista de professió, no haig tampoc de definir les condicions més generals a les quals ha de satisfer tota solució per a integrar-se en un veritable ordre internacional, en la futura Cristiandat. Per a mi d'antuvi, a qui s'ha plantejat el problema agut del Pacifisme i del Nacionalisme, i per a tots aquells que en sentiran també l'acuitat, haig de procurar comprendre com els grans principis ben coneguts de tothom s'esquematitzen en lineaments més concrets que descriuen i prescriuen a l'ànima cristiana una actitud prou precisa davant d'aquests problemes immensos.

Tasca difícil i ben perillosa! Impossible amb tot de sostreure-m'hi, ja que no podré cooperar eficaçment a la solució concreta d'aquests problemes i a la instauració d'una veritable Cristiandat sinó en la mesura que hauré fet primerament llum en mi i que hauré instal·lat plenament, almenys en els meus pensaments, el Regne de Déu, *Adveniat Regnum Tuum*.

I. — Què és ésser «Persona»?

Ja que la Revelació cristiana vingué a crear una segona vegada el món, és d'ella que em cal partir per a provar de veure-hi clar.

En funció del problema que m'ocupa, puc definir-la bastant exactament així: ella ha dilatat fins a l'extrem els horitzons de la comunitat humana on tot «jo» es troba en la seva naixença i al mateix temps ha consolidat en grau màxim l'existència d'aquest «jo», element ínfim d'aquesta comunitat. Revelació de la Fraternitat universal en el Crist, revelació del valor absolut de cada home. Aquests són els dos pols entre els quals han d'orientar-se tots els nostres amors, tant el de la pau como el de la pàtria. Hom ha dit amb raó que el missatge del Crist ens havia revelat a nosaltres mateixos com a *persones*. I, en efecte, aquest terme és perfectament apropiat per a significar la doble qualitat oposada que ens dona el nostre destí sobrenatural: d'una part, en efecte, ens serveix per a indicar que cadascun de nosaltres adquireix, en raó d'aquest destí, un preu incommensurable amb tota la resta de la naturalesa, tant, que esdevé per a tots l'objecte d'un sobirà respecte, i d'altra part, és en aquest valor absolut comunicat pel Crist que la nostra llibertat troba el sol fi digne d'ella: realitzar entre nosaltres una perfecta comunitat. Però perquè la paraula «persona» no sempre deixar aparèixer la riquesa que enclou, demostrin amb una breu anàlisi històrica com aquesta mateixa riquesa capitalitza en alguna manera tota la de la història humana.

L'aparició del Crist en el si del poble jueu és un fenomen que, àdhuc per a un incrèdul, mereix una llarga meditació. Cap poble no ha posseït una unitat

social i cultural tan estricta com aquest. Cap, tampoc, que hagi nodrit mires tan universalistes com les seves. D'una banda l'individu hi està subordinat al destí de la raça fins a un punt extrem, perquè aquesta és Elegida de Déu. De l'altra, aquest poble, en virtut mateixa d'aquesta elecció, pretén a una dominació universal, cosa que el fa avorrir de tots els altres. Nacionalisme i proselitisme, dues característiques específiques del jueu que, en el segle primer, s'oposen violentament (4). El Crist apareix i mor víctima del seu missatge. Aleshores, com si l'antinòmia entre particularisme i universalisme hagués assolit un punt de ruptura, aquest poble, en alguna manera esclata... Sense perdre mai més llurs caràcters distintius, els seus elements són dispersats, escampats per tota la terra, mentre que de les ruïnes del Temple sorgeix una religió en la qual les tendències abans en conflicte estan conciliades. Gràcies al Crist, l'individu coneix una exaltació fins llavors desconeguda, ja que entra directament en relació amb la divinitat. I al mateix temps, en el Crist i per Ell, rep un Esperit de foc l'alè del qual fa fondre totes les distincions de races, de llengües, d'estats... En tant que nacional i social, el particularisme dels jueus queda consumit per a deixar lloc a una Fraternitat humana que realitza el seu ideal universalista.

Tot amb tot, com que aquest universalisme no és encara realitzat més que en esperança i els individus romanen diversos, particulars, sembla que l'antinòmia no hagi fet sinó estendre's i aprofundir-se en esdevenir el lot, no del sol poble jueu, sinó de tot home. Però aquesta antinòmia, que no tenia altra raó que permetre l'aparició del Crist enmig d'Israel, conserva la mateixa funció en el cor de l'home on s'és instal·lada. Perquè, *Aquell que és la nostra pau*, com Sant Pau l'anomena, no és solament mitjancer i reconciliador entre l'home i Déu. En conseqüència d'aquesta primera missió, ho és igualment en l'interior de la humanitat despedaçada per l'enemistat i dins mateix de cadascun de nosaltres on aquesta enemistat enfonsa les seves arrels. Vegem primerament Sant Pau la part del qual fou de tenir una més gran intelligència del «misteri» del Crist, explicar-nos com aquest, en el pla de la història universal, ha resolt l'antinòmia judaica. Ens serà fàcil després de retrobar al nostre nivell els elements d'aquesta solució. Del jueu hereu de la Promesa i del pagà estrany a aquesta, «d'aquests dos pobles, diu Pau, *Aquell que és la nostra pau no n'ha fet sinó un, ha enderrocat el mur de separació, l'enemistat, en haver abrogat en (la immolació de) la seva carn la Llei dels ordenaments de prescripcions (divisòries), a fi de fondre en si mateix tots dos en un sol home nou, posant pau, i de reconciliar l'un i l'altre en un sol cos, amb Déu, per la Creu, destruint per ella l'enemistat*». (Efes., II, 14-17.)

Aquest drama immens de l'univers es renova en tot moment en el més íntim dels meus actes i no es desenllaça mai sinó per la mateixa intervenció divina. En mi s'oposen sempre un pagà animat per la cobejança i un jueu que s'atrinxera darrera una llei, confiant en la seva justícia. I aquesta antinòmia té sempre el mateix sentit: permetre al cristià de néixer, de fondre en si mateix tots dos en un sol home nou... El mur de separació, l'enemistat d'on neix tota guerra és el

(4) En la seva recent i important obra *Le judaïsme palestinien au temps de Jesu-Christ*, el P. Bonsirven escriu a propòsit del fariseisme: «Així s'acusa més el particularisme jueu i s'enfondeix més infranquejable la fossa de la seva separació: la religió jueva apareix com la religió d'un grup tancat, d'una nació. Però aleshores, com acomplirà Israel la missió universalista de què està encarregat? Nosaltres copsem l'oposició creixent entre l'universalisme per destí d'Israel i el seu particularisme que incessantment va reduint-se: com trencar l'antinòmia?» (T. I., p. 71-72.)

meu egoisme propi; tan aviat vol, en nom de la seva cobejança, imposar a tots els altres les seves particularitats individuals com, després d'haver comprès el paper de la Llei que, per una part, les sanciona i les determina, em fa creure de bona gana que el meu «jo» sol és «elegit» enmig d'estrany a la promesa i que la Llei, tota la llei, és feta per a protegir-me i separar-me d'ells. Però, Aquell que és la nostra pau m'ensenya al contrari que tots són igualment cridats per Déu i que la meua justícia és passatgera, perquè el fi de la Llei és el Crist per a la justificació de tot home... Tant que per la seva Creu, a condició de destruir per ella en la meua carn l'enemistat, el mur de separació, podré a exemple seu, primerament, dintre meu, *fondre's* tots dos, el jueu i el pagà, en un sol home nou, després, enfora, *reconciliar* el jo i els altres per tal que no *formem* tots sinó un sol cos, amb Déu. En altres termes, en la mesura que jo viuré a exemple del Crist crucificat, refaré la unitat de la meua vida interior trencada per l'egoisme i, al mateix temps, esdevindrà mitjancer d'unitat en el món, destruint l'enemistat que divideix els homes. En aquesta perspectiva, les meves particularitats individuals ja no serviran per a oposar-me ni per a separar-me, seran, al contrari, el mitjà pel qual, sense deixar de distingir-me de tots, podré concórrer amb ells a no fer més que un cos, destinat a representar la glòria de Déu i a viure de la seva vida. Així, l'elecció que del poble d'Israel passa a través de l'Església, no difon l'antinòmia judaica sinó per a donar-li l'única i perfecta solució: la Creu del Crist. Per ella, tots adquireixen un valor infinit i cada u una «vocació» pròpia, tant, que el «jo» amb les seves particularitats individuals i per elles, esdevé una part irremplaçable d'un tot orgànic: Cos místic del qual el Crist és el Cap i nosaltres els membres.

És per referència a aquesta experiència veritablement «crucial» de la Humanitat que el nostre mot de «persona» ha adquirit un doble sentit: primerament, *subjecte de dret*, terme i principi de relacions jurídiques, element d'una comunitat; després, aplicat a aquest subjecte, ja no en tant que terme de relació, sinó en tant que relació mateixa, individualitat *encarregada d'un paper*, cridada a una funció en un conjunt representatiu, «figurant», «personatge».

En tots els sentits d'aquest mot, el Crist ha estat «persona»: representant de la humanitat culpable davant el judici de Déu i Fill encarregat, figurant-nos Déu, d'ensenyar-nos el nostre paper de fills de Déu. És a través d'Ell que la veu de Déu ha sonat a les nostres orelles i que la imatge de Déu s'ha fet visible als nostres ulls. I, al mateix temps, la seva mort en la creu ens descobreix el secret gràcies al qual podem a la nostra vegada esdevenir «persona»; morint a la nostra mala personalitat ens retrobarem a nosaltres mateixos units a tots en una obra de Bellesa i d'Amor.

La reflexió difusa en el llenguatge de tots els dies utilitza a cada instant els dos sentits d'aquest mot i llur relació dialèctica. «Ésser personal», és d'una part, no assemblar-se a ningú altre, ésser únic entre tots i per això hom subratlla les particularitats individuals que permeten de representar un paper. Però, d'altra part, «ésser persona», és també ésser igual a tots els altres, posseir la prerrogativa comuna a tots, i per això hom accentua l'element essencial que constitueix un subjecte de dret. *Persona* és, doncs, per al llenguatge corrent, tan aviat «ningú», tan aviat «tothom» i és sempre «algú» (5). I no és estrany que una reflexió

(5) Ací l'autor fa un joc, intraduïble a cap altra llengua, amb els significats del mot francès *personne*. — (N. del T.)

xió no pas religiosa faci ressaltar la relació dialèctica d'aquests diversos significats, demostrant que algú és «personal» en la mesura que, no essent primerament com ningú, sap sacrificar la seva mala personalitat, a fi d'esdevenir «impersonal», és a dir, a l'abast de tothom, funció de tothom, gràcies al qual obté la seva veritable i bona personalitat (6). Entre tots, el Crist és l'«algú» que semblant a «ningú», esdevé «Tot en tots».

II. Persona i personalitat moral, Família i Pàtria

Després d'aquesta breu anàlisi que m'ha fet descobrir en mi la unitat de l'íntim i de l'immens, i reconèixer el seu reflexe en els dos significats dialècticament lligats del mot «persona»: «subjecte de dret» i «personatge encarregat d'un paper», puc a partir del pla individual on tots aquests elements em són familiars, elevar-me per gradació fins al nivell on es plantegen els problemes internacionals.

En efecte, el meu jo, la meua personalitat, no és una abstracció. Tinc una història concreta, i si les meves determinacions individuals em separen dels altres m'uneixen també més íntimament amb tals o quals individus. Com que aquestes relacions són recíproques, es constitueixen grups entre el meu jo i «aquests altres», formant societats en funció d'aquestes relacions. D'aquests grups, el primer és la família: cèl·lula on he poc a poc pres consciència de mi mateix i on he crescut. Per bé que me la representi a l'origen com a societat única, nacional i religiosa, aquesta família inunda ara un àmbit infinitament més vast: la pàtria.

Ja he dit que la família m'apareix ara més aviat com la unitat dels llaços de la carn i de la sang entre individus, i la pàtria encara més com la unitat dels llaços culturals, però nombre de proporcions diverses són concebibles entre aquestes dues societats i han estat sens dubte realitzades en un o altre lloc en l'espai i el temps.

Abans de seguir endavant, mireu de prop el gènere d'unitat d'aquestes dues societats i llur gènesi.

Enfora, famílies i pàtries són grups d'individus que una necessitat de la naturalesa ha format i que, jurídicament, constitueixen unitats que hom anomena *personalitats morals*. Cèl·lula social inicial, la família ha estat la primera «personalitat moral». El concepte s'ha estès després a qualsevol altra associació de dret. Poc m'importa que els teòrics del dret es divideixin en realistes i en idealistes quan volen definir el que és una personalitat moral. No haig aquí de desempatar-los i conciliar-los, sinó trobar el sentit que aquest terme pot tenir per a mi.

Vistes des de dintre, aquestes dues societats m'apareixen com dos cercles

(6) Dostoïewsky escriu: «Una personalitat fortament desenvolupada, completament convençuda del seu dret d'ésser una personalitat, que ja no tem per ella mateixa, no pot fer res d'ella mateixa, és a dir, no pot servir per a cap més ús que per a sacrificar-se pels altres, a fi que tots els altres esdevinguin exactament iguals personalitats arbitràries i felices. És la llei de la naturalesa i l'home normal tendeix a assolir-la». (Citat per Gide, *Dostoïewsky*, p. 54-55.) Res més personal, de fet, que la filosofia i res més impersonal, de dret, ja que és la realitat total, és a dir, en el fons, si hom ho comprén bé, la raó universal, que pren consciència i dóna compte de si mateixa.» (Lachelier, *Bull. Soc. fr. de Philos.*, 1908, p. 183.) «Un gran artista no té més que una preocupació: esdevenir al més humà possible, millor dit: esdevenir banal. I, cosa admirable, és així com esdevé el més personal.» (A. Gide, *Billets a Angèle*, N. R. F., 1.er marc 1921.)

concèntrics dels quals el meu jo és el centre. Aquests dos cercles defineixen per a mi una sèrie de drets i de deures recíprocs i reflecten igualment les meves possibilitats d'acció. Així, jo dec assistència als meus pares, i puc comptar amb l'aplicació del dret nacional en tot el territori del meu país. Així mateix, en l'interior de la pàtria, la meua família té drets i deures envers ella, i el seu paper a representar: compta amb l'Estat per a assegurar la seva seguretat, i perpetua en la nació una tradició de probitat o d'abnegació... Si reconec a aquests «cercles» una personalitat moral, és, doncs, de primer, que em retrobo en ells tal com em conec com a persona: subjecte de dret i personatge encarregat d'un paper.

Però, mirant-ho de més prop, és també perquè llur «personalitat moral» m'apareix com a engendrada de la mateixa manera que la meua pròpia. Certament, la «naturalesa» ho ha preparat tot en el si de la família per tal que l'individu reconegui de primer antuvi, i abans mateix que sigui capaç d'escollir, que la unitat superior de què forma part a expenses d'una part, de la seva individualitat és malgrat això un complement, un perfeccionament de la seva pròpia persona. Tot amb tot, aquesta unitat no és manté sinó en la mesura que cada u ratifica lliurement l'ordre de la naturalesa. És, doncs, encara per un sacrifici voluntari dels membres que ella engloba que es constitueix aquesta unitat superior. Pare, mare, fills, són iguals com a «persones», però no es produeixen com a tals més que abandonant-se recíprocament alguns de llurs drets i acceptant de representar el seu paper propi en funció de la família de què formen part. Marit i muller bescanvien el dret de disposar de llur cos i de llur cor, pares i fills llurs deures d'educació i d'assistència. Cada un d'aquests renunciaments és una disminució de llur individualitat, però del sacrifici mutu dels individus resulta una unitat superior que aferma les bases de la vida personal dels seus membres i deixa a cadascú l'impuls de què necessita per a superar-se cada vegada més.

La personalitat moral de la meua família m'apareix, doncs, enterament semblant a la meua: cercle ideal que comprèn un conjunt de drets que defineixen el bé comú dels seus membres i que representa també un ideal superior que cada u ha de provar de realitzar. Però aquesta personalitat moral s'identifica més encara a la meua quan, en la seva oposició a d'altres famílies que formen unitats del mateix ordre, s'augmenta d'un element d'individualitat.

En efecte, la personalitat moral de la pàtria s'engendra de la mateixa manera que la de la família. Aquesta és en endavant l'element individual que ha de renunciar a alguns dels seus drets i acceptar d'acomplir una funció, de representar un paper en favor d'aquesta unitat més elevada. Pel contrari, en un grau superior, la pàtria, l'Estat, aconsegueix respecte de la família i dels seus membres la mateixa funció que aquesta referent als individus que la componen. Salvaguarda tutelar, de primer, dels subjectes de dret: el mateix que la família assegura l'educació de l'infant i respecta els seus drets, l'Estat assegura la seguretat del ciutadà i de la família que funda. Eixamplament de la difusió assegurada a la meua acció; així com la família transforma l'infant en adult, l'Estat converteix l'isolat en ciutadà. Participant de tots els meus compatriotes, puc recolzar-me en ells per a visar encara més lluny.

Vista esquemàtica, certament. Les relacions de l'individu, de la família i de la pàtria són infinitament complexes i aquestes personalitats morals poden revestir múltiples formes. Però l'esquema és prou exacte per a deixar-me veure

a cada grau la mateixa llei de formació, el mateix resultat. A l'origen, sempre al sacrifici voluntari d'una tendència natural — bona en si per a la individualitat isolada — en favor d'un bé comú a una pluralitat. Renúncia a un bé inferior, més individual, més sensible, per un bé superior, més general, més ideal. Fins i tot quan l'opció ha estat feta sense nosaltres, en el nostre nom, abans que la nostra reflexió hi hagi percebut una elecció, una satisfacció lliure no n'és menys sempre necessària. Tan prompte com aquest consentiment s'escau a retirar-se, immediatament s'afluixen els vincles de la família o de la pàtria. I d'altra part, a mesura que s'estrenyen aquests vincles, gràcies al sacrifici de l'individual, la «persona» — «jo» i «tothom» — en treu una força i una elevació sense mesura amb el sacrifici consentit.

Decididament, la «personalitat moral» està veritablement feta a la meua imatge. Formada de matèria, vivificada per un ideal espiritual, i objectivant-se en una representació que li confereix una individualitat amb relació amb un grau superior. La família és primerament aquest «primer sostre» format pels braços entrellaçats de l'home i de la dona que, agenollats es juren fidelitat; és més encara el seu amor, que cria una generació, i als ulls dels seus membres es simbolitza per la llar, el nom, el patrimoni. La pàtria, a la seva vegada, és primerament la terra dels nostres morts i llurs descendents, però també aquesta unitat de llengua, de cultura, d'història i de fe que els fa una ànima comuna i que troba la seva objectivació en la unitat de l'Estat.

En un mot, hom definiria potser exactament la personalitat moral dient que és la representació simbòlica d'un grup de les relacions espirituals que constitueixen l'estructura metafísica del món a través del qual la meua persona ha de produir-se, a través del qual haig d'esdevenir d'algú, tots (7). Els seus diferents graus són altres tants pisos que assignen a la meua individualitat un mínim de sacrificis i igual nombre d'etapes que obren a la meua persona una perspectiva més alta i més ampla.

III. — NACIÓ I COMUNITAT DE LES NACIONS

Em veieu arribat, per un progrés lent però continu, al nivell on es plantegen els problemes que han suscitat aquest examen de consciència. La meua nació m'ha aparegut com la «personalitat moral» que dilata els meus pensaments i les meves mires a l'envergadura del món. Jo no he dit — a l'hora actual, feia falta? — que aquesta «personalitat moral» s'investia a la seva vegada d'individualitat en virtut de les oposicions que trobava per part d'unitats idèntiques. Però una pregunta s'ofereix de seguida: ¿hi ha per damunt de la meua pàtria una unitat superior que sigui a les diverses pàtries el que és la meua pàtria a les diverses famílies?

La resposta no és evident. Sens dubte, veig al terme mateix del meu impuls espiritual i de les meves representacions simbòliques, com ho he reconegut per

(7) «Representació» no s'ha d'entendre aquí en el sentit ordinari «pintura intel·lectual d'un objecte absent». El mot «simbòlica» que li és afegit faria d'aquesta pintura una metàfora i finalment de la personalitat moral un ésser purament fictici, un ens de raó. Al contrari, representació significa per a mi allò que *fa present*, i simbòlic indica que aquesta presència és obtinguda per mitjà d'elements sensibles en els quals s'objectava aquesta realitat espiritual. Un exemple servirà a la vegada d'il·lustració i de tipus d'aquest coneixement: el Crist ens representa Déu. *Imago visibilis Dei invisibilis*.

altra banda al seu principi, el Cos místic del Crist, la Humanitat santa. Aquesta unitat suprema és el model, l'exemplar del qual participen totes les unitats subordinades que la preparen, n'estic persuadit (8).

Però, puc preguntar-m'ho, aquesta unitat suprema és capaç, en raó mateix de la seva transcendència, de fornir a les nacions el grau superior en el qual haurien de sacrificar una part de llur individualitat? En altres termes, entre les nacions i el Cos místic, ¿hi ha lloc per a una unitat nova que seria encara la del món sense ésser la de Déu, la de la humanitat sense ésser la de la humanitat santificada?

Les raons de dubtar-ne no són de negligir:

En efecte, les personalitats morals que havem estudiat s'han constituït no solament per la unió de diversos elements (individus, famílies) en una síntesi superior, sinó també per l'oposició d'aquesta unitat nova a d'altres del mateix ordre. I aquesta última condició no pot existir, sembla, quan hom ultrapassa l'ordre de la nació.

Sens dubte, hom pot concebre uns Estats Units de l'Europa oposant-se als Estats Units de l'Àsia o de l'Amèrica. Però en relació amb la pàtria, amb l'Estat, aquestes associacions d'Estats representen una unitat superior en extensió, no en naturalesa: Estats confederats més aviat que confederació d'Estats. Entre aquests Estats més grans subsistiria la mateixa oposició que entre Estats més petits, i la mateixa pregunta s'oferiria novament, idèntica, fins que s'arribés a la idea de la totalitat dels Estats. Ara bé, com que la comunitat de les nacions ha de comprendre aquesta totalitat, hom no veu que pugui mai tenir fora d'ella cap unitat del mateix ordre (8). És aquest un dèficit bastant important. Car — perquè dissimular-s'ho? — és pels xocs de l'oposició que obliguen els elements a organitzar-se per a defensar-se, més que pels lliures sacrificis consentits a un ideal superior, que s'engendren aquestes grans unitats socials com són la pàtria o les confederacions. Donat això, cal confessar-ho, aquesta comunitat de les nacions, coextensiva a la humanitat, sempre mancada d'oposició exterior, reduïda a organitzar-se únicament per l'esforç i la reflexió interior dels seus membres, sembla condemnada a no gaudir sinó d'una unitat bastant precària en comparació de la de la família o de la nació.

Endemés, fins i tot quan aquesta unitat pogués engendrar-se sense oposició externa, per la sola cohesió interna dels seus elements, li cal encara un ideal que li sigui exterior. En efecte, ho he vist, la personalitat moral de la família

(8) Per dir-ho de passada, és a aquesta unitat «mística» — personalitat moral sobrenatural — que caldria recórrer per descompartir i reconciliar els juristes, realistes i idealistes, que fora d'aquí procuren en va determinar l'ésser de la «personalitat moral». Hom objectarà: això seria explicar *clarum per obscurius*. Sens dubte, però és, segons diu Lagneau i molts altres, la definició mateixa de l'explicació filosòfica.

(9) Recórrer a una oposició entre habitants de la Terra i, per exemple, Martians, no resol pas més el problema que plantejem. Sens dubte, davant una invasió dels martians — per parlar un instant a la Wells — hauriem prest oblidat les nostres petites querelles per fundar una Societat de les Nacions terrena. Però el problema que plantejem no quedaria resolt... En efecte, si aquests martians eren per a nosaltres més que bèsties perilloses i llur invasió altra cosa que un flagell del gènere de la peste, si fos una veritable «guerra» el que haguéssim de sostenir contra ells, estariem obligats també a reconèixer-los per «homes»... I, en conseqüència, el mateix problema tornaria a plantejar-se, ja no per la Societat de les Nacions terrenes, sinó per la Societat de les Nacions planetàries... *et ita in infinitum!*

es defineix no solament per una oposició de fet amb d'altres famílies, sinó sobretot per un ideal que troba en la pàtria, pel paper que ha de representar-hi. El mateix succeirà amb la nació en relació amb la humanitat, si, almenys, aquesta no és un mite. Doncs bé, quin ideal podria proposar-se una comunitat de les nacions? És impossible d'eludir aquesta pregunta. He vist que tota constitució d'una unitat superior se'm presentava sota la forma d'una opció entre un bé inferior, relativament individual, i un bé superior, general, que es defineix a si mateix amb relació amb un bé encara més general. ¿Què podria ésser aquest bé més general que dirigís l'acció de la comunitat de les nacions i d'on resultés la unitat superior de la qual ens preguntem en aquest moment és possible? O, per fer la mateixa pregunta en termes més vius: ¿suposeu que les qüestions internacionals que ens preocupen tant, quedessin definitivament regulades per aquesta comunitat de les nacions, quin seria l'ideal la realització del qual hauria de perseguir? ¿Per a quins fins aquesta comunitat podria demanar nous sacrificis als seus membres i com hauria de promoure entre ells una més perfecta unió?

Ens trobem, aquest cop, en el límit de l'organització de la humanitat! Menys encara que totes les anàlisis precedents, la resposta a aquesta pregunta pot fer abstracció d'una fe, de la fe cristiana. La humanitat que s'organitza no pot tenir altre fi que la realització del reialme de Déu. O per contestar a la pregunta feta en termes vius, per jutjar del Bé comú de la Humanitat i orientar vers ell els esforços de les nacions, els caps d'aquesta comunitat instal·lada en la pau no podria referir-se, explícitament o no, més que a l'ideal pròpiament cristià.

Simple aplicació al nivell dels problemes internacionals d'allò que faig tots els dies, jutjant respecte la bonesa dels meus fins intermediaris referint-los al meu fi últim.

Però aquesta resposta, prou evident per a aquell qui té fe, té l'avantatge també de resoldre la doble dificultat que m'ha fet dubtar de la possibilitat d'aquesta «personalitat moral» suprema.

Per començar, la transcendència mateixa de l'ideal religiós, obstacle quan jo cercava una finalitat comuna a les nacions, satisfà, al contrari, les condicions d'exterioritat que ha de posseir, amb vistes a la comunitat de les nacions, el seu ideal.

Davant la revelació del Crist, el Bé de la humanitat s'escindeix en bé natural i bé sobrenatural, entre els quals resideix la irreductible oposició d'aquests dos ordres. El bé natural de la humanitat comprèn, doncs, simplement el conjunt de les condicions necessàries als diversos membres perquè puguin assolir llur fi sobrenatural. La comunitat de les nacions que hauria de promoure'l no ha de témer més que qualsevol altre Estat, de confondre's amb l'Església. La cristiandat d'altre temps, el millor assaig de realització d'això que nosaltres somniem actualment, tenia, també, dos caps: l'Emperador i el Papa. Aquests dos símbols del bé natural i del bé sobrenatural s'unien de vegades, per a la croada, per exemple, però també s'oposaven, per exemple en la qüestió de les investitures. Per perfecta que consideréssim la comunitat de les nacions, no hi ha, doncs, a témer confusió. La unió de la humanitat i de Déu, a qualsevol escala de magnitud que hom la consideri, s'operarà sempre a través d'una oposició

generadora d'identiques passions. Des del punt de vista del seu ideal, la personalitat moral de la comunitat de les nacions m'apareix, doncs, absolutament anàloga a la de la família i de la pàtria.

Però al mateix temps, aquesta intervenció, en alguna manera immediata, de l'ideal cristià per a la constitució de la comunitat de les nacions m'explica el caràcter de precarietat que conserva aquesta unitat suprema, caràcter que la diferencia de les unitats precedents i que m'ha fet dubtar un moment de la seva possibilitat.

En efecte, com que a aquest nivell cap oposició exterior — com seria algun perill martià — no pot ajudar les nacions a consentir els sacrificis que permetin de constituir la comunitat, és normal que l'existència d'aquesta personalitat suprema sembli per complet deixada a la bona voluntat dels seus membres, i a través d'ells, de la meua persona. Era ja el cas, en realitat, respecte de la família i de la nació, però menys clarament. Perquè llur existència m'apareix com anterior a la meua. He nascut en el si d'una família, en mig d'una pàtria, i els dictàmens jurídics sancionaven ja aquestes situacions de fet molt abans que jo hagués pogut discutir-les. Pel contrari, si la comunitat de les nacions existeix com un fet des que hi ha nacions, l'ordre jurídic que pretén sancionar-la és més jove que jo! Tant, que aquesta personalitat moral em sembla dependre, més que les precedents, de les voluntats arbitràries i contingents. Sens dubte, podrà venir temps en què la Societat de les Nacions, havent crescut, estarà més fortament organitzada; els antagonismes nacionals hi estaran pel mateix fet apaivagats, i la seva existència jurídica podrà aparèixer als ciutadans dels diversos pobles tan sòlida com, per exemple, la unitat alemanya als bavaresos i als renans, o fins com la unitat francesa als bretons.

Tot amb tot, quedarà sempre alguna diferència en desavantatge seu: mancada per sempre de l'oposat, de l'estranger, que seria capaç de forjar en el dolor els vincles de la seva unitat, l'existència d'aquesta comunitat de les nacions estarà irremeiablement a la mercè dels antagonismes i de les divisions dels seus membres.

A causa d'aquesta doble diferència: falta d'oposició exterior i ideal necessariament en funció del cristianisme, aquesta comunitat de les nacions veurà doncs la seva existència sempre infinitament més dependent de la bona voluntat dels seus elements, les nacions, que cap de les unitats precedents. Bona voluntat que consenti els sacrificis necessaris per fer-la ésser i desenvolupar-se i voluntat que no tindrà la seguretat d'ésser bona sinó en la mesura que, havent pres consciència de l'ideal sobrenatural, última raó d'ésser d'aquesta «personalitat moral», les nacions acceptaran, implícitament almenys, de perseguir aquesta finalitat.

Imposar a la comunitat de les nacions semblants condicions d'existència, quina candidesa! Equivaldria a dir que la Societat de les Nacions, tal com ha estat fundada i tal com existeix a Ginebra, hauria d'assemblar-se més a una Ordre religiosa que a una societat civil! I jo sento tots els qui han vist les coses de prop i que saben allò «com va»: Ginebra, una fira de nacions! Una batussa d'egoismes! Un instrument de domini de més en la mà de les grans potències!... I sé també totes les proves d'impotència que hom pot acumular en el seu passiu, quan s'ha tractat d'un bé comú que no interessava sino de

bastant lluny el bé particular d'aquestes grans potències: la Manxúria, el Chaco, etc.

Solament que, al costat d'aquesta «realitat», i formant també part de «la» realitat, d'aquella que oblidem de vegades els qui veuen les coses de prop, queda encara el fet de la naixença de la Societat de les Nacions i de l'esperança que ha despertat en els pobles. Així, doncs, potser no cal reflexionar llargament sobre aquesta naixença i aquesta esperança per descobrir-hi precisament l'aspecte religiós que la nostra anàlisi ens ha conduït a buscar i a posar en primer pla. Qui ha viscut el mal somni dels anys 1917 i 1918, podrà oblidar mai l'entusiasme amb què foren acollides tant l'entrada en línia dels americans que venien de l'altra banda de l'Oceà per combatre pel dret i la civilització, com la idea del Pacte que feren triomfar a l'hora de la victòria?

Sens dubte, la intervenció americana pogué ésser decidida per maniobres diplomàtiques, gràcies a habilitats d'espionatge i per motius bastant poc desinteressats. Coses totes que prevenen en definitiva de la lluita per la vida... Però que aquests maniobres i aquests motius estiguin obligats, per portar un poble a la lluita, a abillar-se de tan nobles ideals, és encara un homenatge que l'egoisme rendeix al desinterès. I qui sap si algun dia el resultat obtingut per aquesta mobilització de les consciències no ultrapassarà infinitament l'espera i les mires interessades de l'egoisme? L'Amèrica, diuen també, és la primera que renega de la ideologia del seu president Wilson que ha regalat a Europa el Pacte de la Societat de les Nacions. Pot ésser, però res no farà ara que els pobles, acabada la guerra, no hagin concebut l'ideal d'un món on les nacions renunciant a una lluita fratricida i folla, es reconguin com sotmeses a un ordre internacional que les ultrapassa i no puguin sense pecat recórrer a la guerra.

No fou més que un llampec! Acceptat. Afegim, si es vol, un llampec de bogeria en què els pobles com els individus no saben el que es fan. Immediatament seguit, per altra banda, de la represa dels regateigs i de la lluita entre egoismes nacionals. Però llampec que, en el si dels pobles, com en circumstàncies anàlogues en el si dels individus, diposita un germen vivent del qual els qui el porten ni tan sols coneixen la importància. Aquest germen no és solament el Pacte que obre el Tractat de Versalles, ni l'organisme de Ginebra. No és tan sols el treball fea a Ginebra referent als problemes que interessin el millor benestar de la humanitat, com són la tracta de blanques, el treball a les colònies — problemes i millor benestar que suposen precisament, per fer-ho observar de passada, la intervenció de l'ideal religiós cristià, ja que s'originen en una concepció del bé natural de la humanitat... Més que tots els resultats obtinguts, ja siguin considerables o ínfims, aquest germen és l'esperança que perdura en tots aquells que busquen elevar-se per damunt de les lluites immediates: un ordre internacional, millor que el nostre, és possible i serà. Adhuc en aquells qui han perdut l'esperança, el buit de la decepció és una prova que hi ha un lloc per a ocupar. I si una nova guerra venia a sotragar més rudament encara que la precedent el nostre món i a donar raó per un poc de temps a aquests derrotistes de la pau, ¿cal ésser profeta per a predir que de la immensitat mateixa dels mals renaixerien més vives i més exigents aquesta fe i aquesta esperança en una unitat orgànica dels pobles?

IV. — LA COMUNITAT DE LES NACIONS HA D'ÉSSER?

Els fets mateixos, ben examinats, no desmenteixen, doncs, el nostre anàlisi, més aviat el confirmen: la comunitat de les nacions, suprema personalitat moral en la qual la meua persona veu l'esfera última dels seus drets i dels seus deures en l'ordre humà i l'eixamplament màxim del seu paper, on pot existir, subsistir i desenvolupar-se sinó en la mesura que les nacions que la componen romanguin fidels al renunciament i a la persecució de l'ideal: condicions perquè neixi i duri tota personalitat moral.

Així considerats, els problemes internacionals que han provocat aquest «examen de consciència» ja no són exteriors a mi. S'integren en la meua vida religiosa més íntima. M'importa extraordinàriament de trobar respecte d'ells, com respecte de tot altre problema, l'actitud cristiana... I sens dubte, el poc que jo podré fer, encara que faci tot el que pugui, serà com no-res davant el torbellí humà del qual no sóc sinó un àtom entre infinitat d'altres! Què importa, àdhuc, si, en un avenir pròxim, la Societat de les Nacions de Ginebra — embrió, ho vull creure, de la comunitat de les pàtries tal com la imagino — és emportada com moltes altres institucions en un remolí del torbellí! En aquest fet no hi tinc res a veure, perquè és independent de mi. Allò en què tinc a veure i depèn solament de mi és l'actitud que vull adoptar respecte del que crec ésser el dret. Així, doncs, aquí també — és lògic — aquesta actitud requereix per començar de part meua una opció pertocant la pròpia existència d'aquesta comunitat en la qual veig l'organisme que ha de treballar per procurar llur bé comú i el símbol de la unitat de la Humanitat. Haig de desitjar que es realitzi per damunt de la meua nació? O, al contrari, haig de considerar com a illusori i nefast aquest ideal?

Per raons inverses, nacionalista i pacifista no creuen en aquest ideal. Enunciar breument llurs motius serà precisar al mateix temps el sentit de l'opció que m'és oferta i que em forçarà a definir, almenys en la seva orientació general, l'actitud d'ànima ideal, cristiana, que estic buscant.

Als ulls del nacionalista, la idea d'una comunitat de les nacions que englobi tota la Humanitat no és més que una utopia perillosa. Realista, la seva experiència li ha ensenyat que l'oposició externa és indispensable per a la formació d'una veritable unitat. Ara bé, ho he dit, d'aquesta oposició la humanitat està condemnada a no tenir-ne. La conclusió és que la Societat de les Nacions no indica en absolut la intervenció en la política d'un principi nou. Tot continua com en el passat... El que ha estat és el que serà. L'organisme de Ginebra pot canviar el mode de la lluita entre nacions, però no el fons. I tot el que sembla realitzar aquesta unitat de la humanitat no és en realitat sinó fantasma i enganyabadoes del qual haig de témer sempre que la meua pàtria sigui la víctima. En el món humà, no hi ha cap unitat superior a ella: la pàtria per damunt de tot!

Als ulls del pacífic, pel contrari, l'ideal d'una comunitat humana és la veritat de demà. Però aquest ideal no podrà realitzar-se mentre subsisteixin els obstacles i les barreres seculars que separen els homes. Idealista, creu que la pura força de cohesió humana serà prou a realitzar aquesta unitat, mentre desapareguin totes les fonts de divisions que famílies i pàtries mantenen. Per tant, una comunitat de les nacions no faria tampoc res de decisiu a favor d'aquesta unitat,

ja que contribuiria més aviat a consolidar allò que ha estat i ja no ha d'ésser... Si l'organisme de Ginebra té algun significat en la història del món, és únicament que prepara el dia que entre els homes no hi haurà lloc sinó per a la humanitat: la humanitat per damunt de tot!

Oposició comuna, de sentit invers, però perfectament lògica a partir dels punts de partida contraris. Està determinada, en efecte, per la doble opció que — ho he vist — ha fet exclusiu en l'un el seu amor de la pau, en l'altre el seu amor de la pàtria.

Ciudadà d'una nació i desitjós de la pau universal, no puc renunciar a cap d'aquests dos amors. Heus ací, doncs, l'alternativa que imposa a cadascun d'ells aquesta comunitat de les nacions, per forçar-los a completar-se l'un per l'altre, impedit-los alhora de convertir-se en llur contrari:

Al meu amor de la pàtria es presenta primerament aquesta alternativa:

O acceptar com un ideal necessari aquesta comunitat de les nacions amb tots els sacrificis que la seva realització pot suposar per a la meua pàtria, o rebutjar aquest ideal per quimèric i considerar la meua pàtria com per damunt de totes les altres, fi últim als meus ulls de l'ordre del món.

Al meu amor de la pau es presenta aquesta altra alternativa:

O treballar per realitzar aquesta comunitat de les nacions com la unitat orgànica superior que, lluny d'anorrear els seus elements, les diverses pàtries, al contrari les aferma; o treballar per suprimir totes les distincions i totes les unitats inferiors (pàtries, famílies...) per substituir-hi una comunitat única d'individus iguals i idèntics en llur humanitat.

Pacifistes i nacionalistes han escollit el segon membre de cadascuna d'aquestes dues alternatives.

Quant a mi, després d'haver vist que, per la seva elecció, l'amor de la pau, com l'amor de la pàtria es convertia en el seu contrari, i després d'haver analitzat a la llum de la Revelació les condicions de tota veritable personalitat, el meu deure de cristià és prou clar: escullo, al contrari, el primer membre d'aquestes dues alternatives, la primera de les quals defineix d'avui endavant l'ideal al qual haig de tendir; la segona, les condicions sota les quals podré realitzar-lo.

En fer això, com que accepto els dos amors del nacionalista i del pacifista, accepto també llurs dues consignes, però corregint-les l'una per l'altra: *La pàtria per damunt de tot...* sigui! Però també: *la Humanitat de tots, per damunt de qualsevol pàtria*, i per començar, de la meua!

La pàtria per damunt de tot: a condició de comprendre en aquest «tots», que és un neutre, no les altres «persones» sinó els altres ideals i les abstraccions més o menys irrealis en favor de què hom estaria temptat de suprimir la pàtria. Davant de tot això, la pàtria és, en efecte, una realitat concreta, la «personalitat moral» més alta de l'ordre humà; no pot tenir per damunt d'ella sinó aquesta comunitat de les nacions, i tot el que hom li oposa no és sinó abstracte impersonal.

Però per damunt de qualsevol pàtria, la *Humanitat de tots*: a condició de comprendre aquesta Humanitat de «tots», no com una suma, una collectivitat abstracta i impersonal, sinó com el feix de les existències personals de tots els homes que entren en contacte amb mi per mediació de la meua pàtria i de la llur. La Humanitat de tots així compresa representa en efecte per a mi l'ideal

més elevat, i sols aquest ideal pot ésser el fi de les «personalitats morals» subordinades de les pàtries.

La meua elecció està feta. Però no és una sort tirada una vegada per totes. Si, am baixò, queda determinada una orientació general, em resten encara per deduir les articulacions mestresses de la meua actitud davant els problemes que ofereix la realització concreta d'aquest ideal. Com un senyal molt llunyà, aquesta comunitat de les nacions em permet de prendre les meves alineacions entre pacifistes i nacionalistes. Però situar-se no basta, cal també caminar i amonjojar el camí fixant les metes de les etapes intermediàries.

Indubtablement, en el món en què estic, aquesta Comunitat de les Nacions no està encara pròxima a ésser realitzada: tot amb tot, ho he dit, el germen ha estat dipositat i viu. Vida ben fràgil, és veritat! La Societat de les Nacions establerta a Ginebra des de fa una quinzena d'anys, sembla més que mai pròxima a dissoldre's. Tant més quant, i sempre serà així, els seus membres obliden sempre més l'ideal humà i religiós que els ha reunit per no preocupar-se més que de la consecució de llurs fins propis! Tot amb tot subsisteix. La meua pregunta no és: no s'hauria pogut i hagut de fer altrament i millor?... Sinó, donat el que és, com ajudar a fer-ho progressar vers el que se m'ofereix com l'ideal de l'ordre internacional?

Per a molts dels meus contemporanis, ho sé, el bé comú dels pobles, la humanitat, la comunitat de les nacions, continuen essent etiquetes sense valor... Únicament, diuen, les ànimes generoses que viuen lluny de la realitat prenen per bona moneda aquestes nobles ensenyas, fixades en el frontispici del palau de la Societat de les Nacions! Aquest palau, per dintre, és un veritable mercat de les nacions. Els embolics i les baixeses de la política hi tenen camp lliure; els càlculs de l'egoisme hi dirigeixen tots els pensaments. Res, en fi, no s'hi mostra sinó el joc dels interessos que competeixen segons totes les regles habituals de la lluita per la vida: l'oferta i la demanda, el bluff i l'astúcia, l'atropell del dèbil i l'aplanament davant el poderós, i els cops de puny sobre les taules i l'estrepit de portes! Que aquesta sigui la realitat a simple vista..., ho crec volenter. Però em figuro també que, vistos de prop, el bellugueig de la matèria vivent i els canvis psicològics que tenen lloc en un embrió han de semblar bastant viils, desagradables i nauseabunds. ¿Què pensar d'aquells qui en deduirien que aquest germen està condemnat a la podridura, incapaç de desenvolupar-se, i sobretot radicalment impropí—encara que hagués abans de sofrir més d'una metamorfosi, o passar per llargs períodes d'una son semblant a la mort—per esdevenir algun dia un cos on es manifestarà l'esperit?

Hagi d'ésser el que sigui, la meua elecció, ho sé, inclou, com tota elecció, un acte de fe... Inútil de tornar enrera. Més val estudiar d'aquí en endavant les condicions que impediran certament aquest embrió de desenvolupar-se, com també les que ajudaran, al contrari, la seva vida a prendre arrencada, per apartar les unes i afavorir les altres dintre dels límits liliputienses on arriba la meua acció. Precisament, la llarga anàlisi de la «personalitat moral» que he hagut de portar a terme abans de veure clarament a què m'obligava el meu ideal de cristià, em permetrà encara, després de l'opció, de determinar les condicions essencials d'aquesta comunitat de les nacions.

Es tracta de la creació d'una personalitat moral. Doncs bé, entre els membres d'una família o d'una nació, ho he vist, l'existència d'aquesta «unitat» no

està salvaguardada més que si cada u reconeix en tots un *objecte de dret* que reclama, tant com ell mateix, un respecte absolut. En l'interior d'aquesta comunitat la màxima que ningú no haurà de violar serà doncs: no facis als altres el que no voldries que et fessin a tu. Amb això estarà assegurat un *ordre de justícia*.

Però, endemés, he vist que la vida d'una personalitat moral pot estar segura d'assolir el seu màxim, si cadascun dels seus membres es considera com *encarregat d'un paper* la grandesa del qual és funció del servei prestat a tots. La màxima, aquesta vegada positiva, que tots haurien d'adoptar per a llur acció serà: fes als altres el que voldries que et fessin a tu. Amb això estarà assegurat un *ordre de caritat*.

Així es troben totes nuades les articulacions principals de la meua actitud davant els problemes internacionals. Si, fidel a la meua elecció, vull que existeixin i es desenrotllin entre les nacions la unitat i la vida d'una comunitat, haig de voler també que regni entre elles un ordre de justícia i de caritat, condició d'un incessant progrés espiritual.

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

LA SANTA SEU DAVANT LES REPERCUSSIONS DEL CONFLICTE ITALO-ETIÒPIC. — D'ençà que ha esclatat el conflicte bèl·lic, el Sant Pare no ha tornat a fer sentir la seva veu que, segurament, no fóra escoltada; s'ha limitat a recomanar les pregàries per la pau i a exercir, discretament, la seva influència, moral i diplomàtica, a favor d'una conciliació que posi fi a les operacions militars, en comptes d'un sistema de sancions, excessivament rigorós, que podria agreujar i generalitzar el conflicte.

Per instigació de la diplomàcia vaticana, s'han fet, a Ginebra, certes gestions per tal d'obtenir que les sancions econòmiques comportin alguna excepció equitativa a favor de les institucions eclesiàstiques, de caràcter internacional, situades a Roma, en territori italià, la vida de les quals esdevindria molt difícil si se'ls aplicava amb rigor la prohibició de concedir qualsevol crèdit bancari en forma de préstec o altra, destinat directament o indirectament a col·lectivitats públiques o a persones físiques o morals establertes en territori italià.

Un delegat va plantejar la qüestió en la sessió del dia 14 d'octubre. El Sr. Vasconcellos, president del Comitè de coordinació, va trobar justa la demanda i va contestar que seria atesa mitjançant una declaració que exceptuaria de les sancions les institucions «de caràcter humanitari, per exemple la Creu Roja». El delegat va insistir perquè hi fossin compreses totes les entitats religioses de caràcter cultural i missioner.

La qüestió ja està resolta quant a la Ciutat del Vaticà, territori independent d'Itàlia, i quant a les altres possessions i institucions pontificies que, segons el tractat del Laterà, gaudeixen el privilegi d'extraterritorialitat. L'*Osservatore Romano*, del dia 1 de novembre, publicava aquesta nota oficiosa que demostra que les gestions del Vaticà han tingut èxit:

«Cal fer constar que la Santa Seu no ha deixat ni deixarà de tutelar l'existència i el funcionament de les institucions internacionals eclesiàstiques que floreixen a Roma i que prenen tanta part en la vida de l'Església; per això aprofitem l'ocasió per donar plenes seguretats als Ordinaris i als Superiors d'Ordes i Congregacions religioses que havien manifestat dubtes i vacil·lacions per trametre a Roma llurs alumnes l'any acadèmic que va a començar. Quant a la resta, la Santa Seu, puix que és

cosa que li pertoca directament, no deixarà de prestar la seva assistència especial en aquest afer, segons les necessitats del moment; per tant, cap del temors manifestats no té fonament. — M. R.

ACTITUD DE L'ESGLÉSIA ANGLICANA ENFRONT DEL MATEIX PROBLEMA. — L'Església anglicana ha celebrat un Congrés, inaugurat a Bournemouth el dia 5 d'octubre. Els caps de l'església oficial aprofitaren l'ocasió per manifestar llur conformitat amb la política seguida pel Govern anglès en el conflicte italo-etiòpic. El bisbe de Winchester, president de l'assemblea, deia en el discurs inaugural: «Jo estic cert que tots nosaltres reffermem el primer ministre i les declaracions que ha fet.»

L'arquebisbe de Cantorbery ha expressat la mateixa idea, amb més autoritat i més insistència: «Ens reunim en un dels moments més crítics de la història del món; tots sentim —crec que puc parlar en nom propi com en el vostre— una impressió de dolor i d'indignació; i com no hem de sentir-nos dolorosament afectats quan l'espectre de la guerra torna a presentar-se davant els nostres ulls com una horrenda realitat? Qui no s'indignarà —no puc resignar-me a emprar una expressió menys enèrgica— en veure que una gran potència europea, que ha signat el pacte de la Lliga i el pacte de París, tracta aquests compromisos amb cinic desdeny i emprèn una furiosa campanya contra un membre de la Lliga?».

Com es veu, l'església anglicana, conformant-se amb l'opinió general del poble, aprova i referma l'actitud del Govern anglès: cal fer respectar el Pacte, no per mitjà de sancions militars que provocarien la guerra europea, sinó per mitjà de sancions de caràcter econòmic.

Els catòlics anglesos s'esforcen a demostrar que el silenci del Sant Pare no és indiferència. L'arquebisbe de Westminster ho ha repetit en el seu discurs del dia 13 d'octubre: «Jo rebo a cada pas lletres signades i lletres anònimes excitant-me a parlar i a fer parlar el Papa.» Diu que Pius XI ha fet el que ha pogut per evitar la guerra i que, actualment, fa el que pot per aturar-la. També fa remarcar els perills que la invasió italiana fa córrer a tot el món, puix que tots els pobles de color, a l'Àfrica, a l'Amèrica i a l'Oceania, fan causa comuna amb els abissinis. Cal que les nacions europees revisin tot el sistema de mandats i cedeixin a Itàlia la part a què té dret, i que, després, sense violència, facin acceptar a Etiòpia llur tutela col·lectiva. — M. R.

EL CARDENAL VERDIER MANA FER PREGÀRIES PER LA PAU. — En el fascicle passat, vàrem reportar el manifest dels intel·lectuals catòlics francesos en pro de la pau: el Cardenal Verdier, arquebisbe de París, el completa en la lletra adreçada als seus diocesans el dia 9 de novembre.

Comença dient: «El tridu de Lurdes ha fet passar per damunt el món un gran corrent de confiança. Els fidels esperen que Déu, mogut per aquesta pregària única, per aquesta Missa de tres dies i tres nits, malgrat totes les amenaces, voldrà allunyar de nosaltres el terrible flagell de la guerra. Déu me'n guard de minvar aquesta confiança! Després de tot, si en les circumstàncies actuals, la França ha fet i fa encara tants d'esforços per a impedir el conflicte que ensagna una part del món o per a disminuir el seu rigor i la seva durada; si, en l'hora present, ella és el veritable campió de la pau, no deu l'honor d'aquesta missió incomparable a la pregària per la pau que, uns quants mesos enrera, feia tot el món a Lurdes?»

Recorda, després, que el Bisbe de Lurdes ha disposat que cada dissabte, a les vuit, se celebri, a la Gruta, una Missa per la pau; que ell fa el mateix, cada primer divendres, a la Basilica de Montmartre. Ara disposa que, d'ací endavant, cada divendres, a les vuit, començant el dia 15 de novembre, se celebri una Missa per la pau a l'altar major de la susdita Basilica. Recomana a les comunitats religioses, sobretot a les de vida contemplativa, que s'uneixin espiritualment a aquestes pregàries, i als rectors, que ho facin saber a llur feligresos i que procurin obtenir les oracions dels infants, que són tan acceptes a Déu.

Acaba dient: «Aquest gest mostrarà una vegada més al món que els francesos són els millors amics de la pau, i que l'Església Catòlica a exemple i sota la direcció del nostre gran Papa, procura mantenir, per tots els mitjans que estan al seu abast, la concòrdia i la unió entre els pobles.» — M. R.

UN JUDICI IMPARCIAL SOBRE LA PERSECUCIÓ DE MÈXIC. — L'any passat, l'*American Comitte on religious Rights and Minorities* va designar una comissió composta d'un protestant, un jueu i un catòlic perquè fes una enquesta sobre la llibertat religiosa a Mèxic. Amb data del 15 d'octubre passat, la susdita comissió va publicar una memòria amb el resultat de les seves investigacions en què declara que les lleis religioses vigents a Mèxic «són, no sols anticlericals, sinó subversives de tots els drets religiosos del llinatge humà.»

Planteja la qüestió de si semblants mesures podrien justificar-se com una defensa del poder civil contra les possibles intrusions del *clericalisme* i diu: «Quan la conseqüència de semblants lleis, anomenades de defensa, és la prohibició, pura i simple, de l'educació religiosa dels infants, la clausura de les esglésies i l'exili dels sacerdots en la major part dels districtes, no es tracta d'una separació racional entre el poder civil i l'eclesiàstic, sinó d'una veritable temptativa de destrucció.» La Comissió investigadora reprova, d'una manera especial, la llei de nacionalització dels béns eclesiàstics que va entrar en vigor el dia 30 de setembre, i contra la qual va protestar collectivament l'Episcopat mexicà el dia 7 d'octubre.

El President Càrdenas, però, segueix entestat a implantar el sistema d'educació socialista; per oposar-s'hi ha estat empresonat el president de la Lliga per a la defensa de la llibertat religiosa.

Mentrestant, els catòlics nord-americans s'afanyen debades perquè el president Roosevelt es decideixi a intervenir per tal que cessi la persecució. La intervenció que demanen els catòlics, ben entès, no és de caràcter militar: no volen sinó una declaració explícita i terminant que condemni els procediments opressius emprats pels dictadors que tiranitzen el poble mexicà.

Pel juliol passat, el president Roosevelt rebé la visita del Consell directiu dels Cavallers de Colom que li lliurà un memorial detallat sobre la persecució mexicana i es planyé que no hagués admès el Senat la moció del senador Borah relativa a la formació d'una enquesta oficial sobre el mateix assumpte. El president prometé als seus visitants que aprofitaria el primer discurs polític que pronunciés per fer una declaració precisant la posició del Govern nord-americà enfront del de Mèxic, amb l'esperança que aquest acte faria reflexionar als culpables i cessar la persecució.

Fins ara, no ha complert la paraula. Únicament, el dia 2 d'octubre, en un discurs pronunciat a San Diego sobre la neutralitat dels Estats Units, va fer una vaga al·lusió a la intolerància religiosa de certs governs. Per això els Cavallers de Colom han tornat a insistir en llurs pretensions en una lletra oberta que li han adreçat el dia 25 d'octubre. — M. R.

LA SITUACIÓ RELIGIOSA D'ALEMANYA. — *L'Osservatore Romano* dels dies 8 i 27 del mes de novembre passat dona una extensa informació sobre aquest tema, de la qual extractem les dades més interessants.

El fet culminant és el procés seguit contra el Rvdm. Pere Legge, bisbe de Meissen (Saxònia), acusat de contraband de divises, per haver pagat uns deutes contrets, a Holanda, per la seva diòcesi. Estaven processats pel mateix delictes, el Secretari, el Vicari General i d'altres funcionaris de la Cúria. El Bisbe protestà de la seva innocència al·legant que no portava personalment els afers administratius de la diòcesi. La sentència el condemna a una penyora de 100.000 marcs, dels quals se li'n rebaixen 40.000 per la presó preventiva soferta i, si no paga la resta, haurà de continuar empresonat tres mesos més. El Secretari, germà del Bisbe, és condemnat a cinc anys de treballs forçats i 140.000 marcs i el Vicari General a dos anys de presó i 50.000 marcs.

Pocs dies abans havien estat condemnats pel mateix delictes tres frares franciscans de la província de Turingia, a la qual es fa responsable del pagament de les greus penes pecuniàries imposades.

Quant a la resta, continua l'actuació metòdica i persistent, encaminada a agavellar tot el jovent alemany. El dia 27 d'octubre es va veure obligada a dissoldre's la Federació d'associacions universitàries alema-

nyes, els estatuts de la qual prohibien els duels anomenats mesures acadèmiques: en ocupar els nazis el poder, tenia 30.000 socis distribuïts en 125 grups, i ara, després d'adaptar-se al nou règim, no li ha quedat altre recurs que acordar la dissolució. L'Associació de joves catòlics, entitat completament apolítica, havia de celebrar, per Totsants la seva assemblea general, però va haver de desistir-ne perquè la policia imposava condicions inacceptables.

Per si no n'hi hagués prou, el partit dominant recorre a mesures d'ordre més pràctic. El dia 13 d'octubre, el *Völkischer Beobachter* publicava un edicte de la Cambra d'artesans de la Baviera septentrional disposant que, des de la primavera del 1936, ningú no podria acceptar cap aprenent ni aprenenta no inscrits a les associacions hitlerianes. Poc després declarava el ministre Wagner: «En l'esdevenidor no serà admès cap funcionari que no hagi rebut una formació juvenil nacional-socialista. És natural que hauria de regir la mateixa norma en tots els altres camps de la vida popular.» Qui, doncs, no sigui nacional-socialista, no té dret a menjar. Mentrestant, el ministre Kerl deia, a Limburg: «La llibertat de consciència és una cosa sagrada.»

Un dels fets que més criden l'atenció és la discrepància, entre les paraules dels capitosts nazis i llur actuació. Diu el ministre Goering: «L'Església erra quan ens acusa que la combatem.» I el ministre Kerl: «Tot nacional-socialista ha de donar mostres d'ordre i de disciplina: exigim que ningú no ataqüi les coses que es diuen religioses.» Però els atacs no cessen: un dels caps grossos del partit, en una assemblea magna celebrada a l'hipòdrom de Francfort, va gosar a dir: «Jesús fou gran, però Adolf Hitler encara n'és més.»

Diu el ministre Goering: «Menteix qui afirma que els principis del nacional-socialisme estan continguts en cap altre llibre fora del *Mein Kampf*. El Führer sempre ha distingit clarament entre les obres privades i les oficials. El *Mein Kampf* és el comentari del programa oficial. Cal que ho tinguin ben present els membres de l'Església.» Això sembla voler dir que el partit no fa seva la doctrina del *Mythus* de Rosenberg, condemnada pel Sant Ofici. En canvi, en posar la primera pedra del *Kongresshaus* (palau del Congrés) hi col·locaren, com a bases del III Reich, un exemplar del *Mein Kampf* i un altre del *Mythus*. — M. R.

ELS CATÒLICS FRANCESOS I LA POLÍTICA. — A les darreries de l'any passat, diversos Bisbes de França han recordat als fidels els principis sentats per l'Església sobre les relacions entre l'Acció Catòlica i l'Acció política. N'esmentarem alguns.

El 24 d'agost, el Bisbe d'Annecy va adreçar una lletra als seus diocesans de la *Fédération nationale catholique*, en la qual planteja la qüestió si els catòlics poden adherir-se a les *Lligues*. Diu que els catòlics poden afiliar-se a qualsevol partit polític no condemnat per l'Església, com ho són l'Acció Francesa, el socialisme i el comunisme. I afe-

geix: «El que dic dels partits polítics s'ha de dir, encara amb més raó, de les Lligues, puix que —diguin el que vulguin— aquestes Lligues: Creu de foc, Voluntaris nacionals, Joventut patriòtica, Solidaritat francesa, Francistes, no tenen caràcter polític, són agrupacions cíviques que cap partit no pot considerar seves. Aquestes Lligues no han estat condemnades per l'Església i ningú no les pot tractar com a tals, mentre els qui, juntament amb el Papa, tenen el dret de lligar i deslligar, de condemnar o no, això és, els Bisbes, no les hagin condemnades.» De totes maneres, recomana que els dirigents de l'Acció Catòlica no s'afiliïn a les Lligues per tal d'evitar la sospita que l'Acció Catòlica les afavoreix.

El 26 d'octubre, en l'assemblea de la *Fédération nationale catholique* de la diòcesi de Lille, va plantejar-se la qüestió si convenia deixar l'Acció Catòlica per entrar a les Lligues. El Cardenal Liénart responia negativament. «La tasca essencial de l'Acció Catòlica —deia— és de restaurar la societat cristiana. En la nostra època, hem de continuar treballant en la formació de la civilització basada damunt la justícia i la caritat que, des dels seus inicis, l'Església s'ha proposat establir i desenvolupar.» El Cardenal exposa els seus recels sobre la situació anormal creada per l'irreductible antagonisme entre les Lligues i el Front popular: «L'autoritat de l'Estat pertany al Govern: posant-se en el seu lloc, amb el pretext que és dèbil, els ciutadans s'exposen a afeblir-lo encara més... A més, aixecant, l'un contra l'altre, dos fronts oposats, hom s'exposa a desfermar la guerra civil, que és la pitjor de totes.» Acaba definint la tasca pròpia de l'Acció Catòlica i diu: «Tenim la nostra manera de treballar pel al bé comú. El nostre ideal és de restar al defora i al damunt dels partits que divideixen i de treballar a conquerir per al bé les ànimes de tots els nostres germans.»

El dia 4 de novembre, en la inauguració del curs de l'Institut Catòlic, Mons. Baudrillart va insistir, davant els joves, sobre la primacia de l'Acció Catòlica i va fer remarcar la insuficiència de l'acció política o social, totes soles: «Escolliu —deia— el partit polític que us estimeu més, mentre no sigui condemnat per l'Església. Poseu-vos, si voleu, al servei de la democràcia, però no us penseu que així salvareu la doctrina cristiana. Les lleis socials són lloables, però no us feu massa il·lusions sobre llurs resultats en el destí espiritual de la França. Jo no us diré que no us dediqueu a la política, puix que si no us ocupàveu d'ella, ella s'ocuparia de vosaltres, però, en cap cas, ella no implica la salvació definitiva, puix que la salvació està en l'ànima de cadascú. El que cal és purificar i recreianitzar les ànimes.» — M. R.

UN ANTIC PRESIDENT DEL CONSELL DE MINISTRES XINÈS, SACERDOT CATÒLIC. — En la diada de Sant Pere i Sant Pau, el pare Lou Tseng-Tsiang fou consagrat sacerdot a l'abadia belga de St. Andreas per l'antic delegat apostòlic a Xina, l'arquebisbe Mgr. Celso Costantini. Una representació oficial del Govern xinès assistí a aquesta cerimònia; el novell sacerdot

rebé cordials felicitacions del president de la República xinesa, generalíssim Tschang-Kai-Schek, del president del Consell de ministres xinès, del ministre xinès d'afers estrangers, del Cos Diplomàtic i de moltes altres eminents personalitats xineses.

Amb ocasió de la consagració del Pare Lou, l'«Osservatore Romano» publicà un petit resum sobre el curs de la vida l'aquest home singular fins al moment actual. Lou Tsieng-Tsiang és fill de Shanghai, estudià al col·legi Tong-Wenn de Pekín, i a l'edat de 19 anys, fou nomenat intèrpret de l'ambaixada xinesa a Rússia. Shu-King-Xen, l'ambaixador xinès a Petersburg, era un home de gran cultura i de sana moral i mostrà una gran estima per al seu jove col·laborador, venint a ésser-li un excellent preceptor paternal durant 6 anys. El mes de juliol del 1900, Shu-King-Xen fou executat per haver-se atrevit a dir la crua veritat a la faç del propi emperador de la Xina. L'heroica mort del mestre fou per Tseng-Tsiang un exemple lluminós i una lliçó eficaç per a tota la seva vida futura. Tseng-Tsiang romangué 14 anys a Petersburg, com a agregat, com a secretari de legació i com a conseller de legació. En 1906 fou nomenat ambaixador xinès a La Haia, i en 1907 representà la Xina en la Conferència de la Pau d'aquesta ciutat. Quatre anys després, Tseng-Tsiang tornava a Petersburg; com a ambaixador, però, solament pogué restar-hi un any, ja que la República xinesa, proclamada en l'endemig, el designà per al càrrec de ministre d'afers estrangers. En 1913, fou nomenat, a més a més, president del Consell. Durant 7 anys formà part del Gabinet republicà xinès; en 1918-1919, representà la delegació xinesa en les negociacions per la Pau de Versalles. En 1922, s'encarregà de la direcció de l'ambaixada xinesa a Berna, continuant en aquest càrrec fins al 1927. A l'any 1899, Tseng-Tsiang, que professava la religió protestant, havia contractat matrimoni amb una dama belga de la més alta societat, i aquest enllaç, que fou molt feliç, el portà a la conversió al catolicisme. Després de la mort de la seva esposa (1926), Tseng-Tsiang perdé tot interès per a la carrera diplomàtica i es retirà un any després a l'abadia belga St. Andreas, on prengué l'hàbit de benedictí. En 1933, féu la seva professió solemne i ara ha assolit el seu objectiu final, el sacerdoci. Els seus amics xinesos i mant diplomàtic estranger visitaven sovint el pare Lou en la seva solitud claustral i els visitants s'admiraven de trobar-lo tan feliç i content, però, al mateix temps, tan compenetrat amb els destins del seu poble. El Pare Lou també d'ací en endavant tindrà especialment cura del bé espiritual dels seus compatriotes. — *L. S. Sp.*

CULTURA GENERAL

ELS 80 ANYS DEL GRAN HISTORIADOR ALEMANY FINKE. — Encara que potser un xic tard, no podem deixar de comentar l'arribada a octogenari

del gran savi catòlic alemany Enric Finke, historiador de fama universal i eminentíssim professor, oi més, quan aquests vuitanta anys representen una vida fecunda i exemplar com a home, com a catòlic i com a mestre, i la plenitud d'una actuació científica rarament superada en els nostres temps.

Nascut en un humil poblet de la Westfàlia, esdevingué professor a la Universitat de Münster, i d'ací es traslladà a la de Friburg de Brisgovia, on ha viscut sempre, i d'on ha irradiat la seva formidable actuació i el seu mestratge internacional.

Diguem ací, tan sols, algunes coses respecte aquests dos caires, d'investigador i de mestre. Com a investigador, Finke ha pogut rebre molt bé el qualificatiu de «peregrí d'arxius», puix gairebé tota la seva vida ha estat un peregrinatge pels arxius del Centre i Oest d'Europa; no pas, però, en una tasca de pura investigació i publicació de documents. Finke fità els ulls en l'Edat Mitjana europea i sabé copsar-la en un sentit totalitari, formant una unitat a desgrat de totes les escissions i diferències; i endut així per la punya d'estudiar els grans temes de la història medieval, els grans esdeveniments i institucions que representaren moments decisius i assenyalaren nous camins a la marxa del món occidental de l'Edat Mitjana, anà cercant pels diversos arxius — grans i petits — de les nacions europees tots aquells materials que tinguessin — fora i a part d'un interès regional o nacional — una valor immediata per a la història del món, per al coneixement de les estretes relacions de la cultura occidental, que representés una valuosa aportació a l'estudi de fets, èpoques d'interès universal. La publicació de les «Actes del Concili de Constança», els seus treballs sobre l'Ordre del Temple, sobre Bonifaci VIII, St. Vicenç Ferrer, i tants altres — la majoria relacionats amb història eclesiàstica i amb el gran cisma — ens mostren bé prou la magnitud de la seva obra.

Fou, precisament així, anant a la recerca de materials per tots els arxius europeus, que vingué a casa nostra, per primera vegada, en 1893, i de llavors ençà, ha repetit aquest viatge fins a vint-i-tantes vegades, totes elles fructíferes per a la nostra història i la seva influència en la història universal, al punt que Finke s'ha convertit, no ja en el primer dels hispanistes, sinó en un dels primers historiadors i investigadors nostres, puix que nostre el podem considerar ja. Solament de temes hispànics, la seva bibliografia assenyala ja cap a 60 estudis, treballs o monografies, destacant-se els referents a temes o assumptes de la Corona d'Aragó, especial objecte de les seves investigacions. L'arxiu de la Corona d'Aragó, de Barcelona, ha ofert a l'il·lustre historiador la mina inesgotable on ha pogut abundosament i fructífera, durant les repetides estades a casa nostra (més de vint, com deïem suara), aprofitant les vacances escolars de la Universitat on exerceix el seu mestratge. Els resultats han estat esplèndids. Esmentem, tan sols, els tres volums d'«*Acta Aragonensia*», consulta indispensable als estudiosos de la nostra història medieval, i que constitueix una manifestació esclatant de la plenitud magistral de Finke. L'autor ens posa de relleu en aquesta obra la importància del nostre Arxiu, i com aquest esdevé un dels més rics d'Europa, especial-

ment en documentació del segle XIII i XIV. Així mateix són notabilíssims els estudis *Relacions de l'Església Catòlica i Catalunya en la segona meitat de l'Edat Mitjana* (publicat a *Analecta Sacra Tarraconensia*, 1925); *La política eclesiàstica dels reis d'Aragó* («Revista Jurídica de Catalunya», 1929); sobre *Arnau de Vilanova a la Cort de Bonifaci VIII* («Boletín de la Academia de Buenas Letras», 1901-1902), sobre *Relacions dels Reis d'Aragó ab la literatura, la ciencia y l'art en els segles XIII i XIV* (traduïda per J. Rubió a «Estudis Universitaris Catalans», 1910), i molts altres. Finke està tan compenetrat de la nostra història, que en la resta dels treballs, o li han estat suggerits per materials hispànics, o aquests li han despertat nous pensaments i li han obert més amples horitzons (especialment en «*La Dona a l'Edat Mitjana*», «*L'Estat i l'Església abans de la Reforma*», «*El Gran Cisma*»); ell mateix remarca aquesta dependència en algunes de les seves obres.

El complement tant o més apreciable d'aquesta seva actuació i estudi de la nostra història el constitueix la formació d'un nucli o escola de distingits hispanistes que segueixen i continuen l'obra del mestre, assegurant-ne la indispensable i necessària prossecució. Els doctors Joan Vincke i Fritz Baer, entre altres, són ja coneguts a casa nostra com autors de meritíssims treballs sobre temes hispànics, especialment el primer, constant i assidu investigador al nostre Arxiu de la Corona d'Aragó; així mateix són ja diversos els organismes i publicacions alemanyes, destinats a estudi d'història espanyola, que esmentarem més avall: tot nascut per l'impuls i l'obra d'Heinrich Finke.

No és d'estranyar, doncs, que davant la merescuda fama d'investigador i insigne medievalista que es guanyà ben prompte aquest historiador, s'acollissin a la seva càtedra i acudissin a rebre els seus ensenyaments, un gran nombre d'estudiosos espanyols, dedicats als estudis històrics. I és aquest un altre caire de la personalitat de Finke, no menys apreciable que el de la investigació personal. Avui es compten ja per dotzenes els professors i catedràtics de les nostres Universitats, que d'una manera o altra poden dir-se deixebles seus, i innumbrables els que han passat per la seva càtedra i treballat en els «seminaris» a la Universitat de Friburg. Això, sense comptar els alumnes i deixebles d'Alemanya i altres nacions, que es compten per centenars, de tots els quals, solament els que ha introduït al Doctorat passen ja de la xifra de 200.

Des de fa temps, però, al nom de Finke va estretament unida tota l'activitat de la Societat Görres (Görresgesellschaft), de la qual Finke és president des del 1924. Constitueix aquesta una prestigiosa agrupació de les figures del camp catòlic intel·lectual, dividits en seccions de Filosofia, Dret, Literatura, Història, Arqueologia, etc., essent en totes elles copiosíssima la seva activitat. A ella es deuen importants publicacions, revistes, anuals, i la fundació de centres i instituts científics en diverses regions on s'envien pensionats alemanys a realitzar estudis i investigacions. Una de les seves publicacions, iniciada i dirigida per Finke, està dedicada a estudis hispànics (la *Spanischen Forschungen der Görresgesellschaft*), de la qual han sortit ja vuit volums des del 1928, conte-

nint interessants estudis sobre temes d'història i cultura espanyola, deguts a eminents investigadors estrangers i també de casa nostra.

En ocasió de complir els vuitanta anys — i com a tribut d'una vida exemplar i fecunda —, Finke ha rebut homenatges i respectes vinguts de tot arreu, testimoniant la gratitud i afecte d'innombrables centres, grups i sectors de totes les nacions europees. No podia faltar l'aportació de Catalunya, i certament que, val a dir-ho, aquesta ha esdevingut ben reeixida i digne del que havia de representar. La Biblioteca Balmes ha dedicat un volum de l'«*Analecta Sacra Tarraconensia*» a *Miscellània Finke*, aplegant un bell conjunt de monografies amb documents, deguts als més il·lustres historiadors i investigadors de casa nostra, que fou ofrenat al gran mestre en el dia aniversari del seu naixement, acompanyat d'una sincera i entusiasta felicitació de gran nombre de persones, centres i institucions, admiradors de la seva magnífica i insuperable actuació en pro, especialment, de la nostra cultura. — J. M.ª F. R.

MOVIMENT SOCIAL

EL «STACHANOVISME» A RÚSSIA. — El senyor Voroschilov, comissari del poble per a la Defensa i nomenat aquests dies mariscal, ha declarat en una arenga que l'exèrcit roig segueix amb atenció el desenvolupament del sistema de producció anomenat Stachanov, per mitjà del qual s'ha aconseguit d'augmentar considerablement la producció en fàbriques i tallers. El sistema, segons ell, serà aplicat també a la instrucció militar. L'exèrcit té ja qui-sap-los milers de stachanovistes i l'Estat procurarà d'aplicar el sistema Stachanov a totes les branques de les activitats industrials, agrícoles i militars. Referent a l'stachanovisme diu la «*Novoe Slovo*», 10-11-1935:

«El més conegut, però alhora el més menyspreat, de tots els individus de la U. R. S. S. és, en aquests darrers temps, un tal Stachanov, miner d'ofici. El seu rostre lleig i inexpressiu, de boca ampla i llavis molsuts, es veu reproduït ara en tanta profusió com les fotografies de Lenin o Stalin en els seus millors temps. Poc podia sospitar Stachanov que esdevindria l'iniciador d'una nova i especial propaganda soviètica. No fa gaire, encara, era un simple miner a la conca del Donetz; avui dia se'l considera no tan sols l'ideal dels miners, sinó també dels treballadors en general. Stachanov reeixí a sobrepassar 5 vegades la capacitat de rendiment normal d'un miner. Això podia haver restat un assumpte personal de Stachanov. Però les autoritats soviètiques armaren a l'entorn

del seu nom un rebombori que eixordà tot Rússia. No s'acabà, naturalment, sense nous «Stachanovs». Així la fàbrica d'automòbils de Gork donà a conèixer un ferrer que en un jornal produí 127 peces en lloc de les 80 peces reglamentàries, batent així àdhuc el rècord americà. Es trobaren obreres que ateniën 100 telers en comptes de 50, etc. A aquests treballadors no solament se'ls lloa com a models enfront dels altres, sinó que s'exigeix de cada obrer que no quedi enrera d'aquests exemplars «recordmen.»

Il·lustra clarament l'ambient i la situació «moral», que ha creat aquest sistema d'esprémer fins al màxim el suc dels treballadors, l'aparició ara ja quasi diària d'assassinats en massa de stachanovs, d'atemptats contra llurs vides, com també sabotatge encobert i a voltes francament obert de les masses treballadores, i per contra, desterraments, arrestos i condemnes per als contraris del stachanovisme. En una paraula, la repetició de l'acostumada història soviètica: tot contrari del stachanovisme, per objectives que siguin les seves raons, és declarat enemic de la classe.

La «Deutsche Allgemeine Zeitung» apuntava l'altre dia que, si el stachanovisme hagués estat una creació dels capitalistes, no deixarien els comunistes de dedicar-li a dolls impropis dels més florits de llur diccionari partidista, com «sangonera», «crueltat vergonyosa dels patrons», «comportament infame envers el treballador», etc. Els bolxevics enlairen els stachanovistes a la categoria d'herois, però el qui no accepta el bolxevisme sols s'admira del grau d'insensibilitat — i de diletantisme — amb què els dirigents del «paradis soviètic» fan llurs experiments amb els treballadors.

L'abolició dels vals i la introducció de preus únics empitjorà considerablement la situació de les masses treballadores, ja que els articles doblaren, triplicaren i àdhuc quintuplicaren de sobte llurs preus. Això fou, junt amb molts altres fenòmens, un gran motiu de descontentament per part del poble, i ara hom vol enfrontar a tot això el stachanovisme, el qual, segons idea dels dirigents, ha d'ensenyar a les masses la manera d'aconseguir un augment de guanys. Però si s'arribés àdhuc a doblar el rendiment del treballador soviètic, aquest hauria conquerit un jornal que representaria tan sols el 40 per 100 del nivell de sous d'avantguerra. — A. S. P.

LA CALAMITAT MUNDIAL DE L'ATUR FORÇÓS. — En un número de juliol de «Schönere Zukunft», el doctor Franz Sturm de Viena tracta del problema dels sense feina en un interessant article, del qual extraïem algunes consideracions: És cert que les darreres estadístiques dels sense feina mostren en alguns països un tomb notori vers un millorament, però això no varia gaire el fet que milions de mans obreres sense feina continuen igual ara que abans essent el gran problema del nostre temps. Consideri's tan sols la xifra dels joves menors de 25 anys que es troben avui dia sense feina al món: són set milions. ¿És que no podrà haver-hi un camí de sortida per a aquesta malaurança?

Els pèrits més entesos en política econòmica i social han estudiat el problema, han presentat propostes i han donat parers. Gairebé incessantment els diferents governs, les corporacions econòmiques i les societats internacionals deliberen sobre aquesta qüestió. S'han fet ja moltes proves per a posar-hi remei: s'han escurçat les hores de treball, s'ha implantat el servei voluntari, s'ha donat feina per part de l'Estat, s'han pres mides per tal d'evitar els sous dobles, s'ha estimulat l'economia privada, etc. I el resultat? No han assolit fins ací una proporció justa, ni pel que es refereix al nombre dels sense feina, ni per l'activitat, el treball mental, els esforços de reglamentació esmerçats en aquest sentit. Quan es reuní, no fa gaire, a Ginebra la Conferència Internacional del Treball per a posar-se d'acord sobre la possibilitat de la implantació de la setmana de 40 hores i sobre els mètodes de lluita contra la manca de feina del jovent, potser ací o allà lluí una petita espurna d'esperança. Amb tot, les notícies que ens anaren arribant sobre el curs dels treballs de la Conferència no donaven lloc a fer-se massa grans il·lusions. En el millor dels casos, s'arribarà a una solució que frenarà potser un xic la força imperativa de la massa dels sense feina.

Si hom vol fer-se una idea mitjanament clara de tota la tragèdia i la misèria de l'atur forçós, no hem de fer més que considerar les conseqüències econòmiques, morals i religioses que deu reportar a un pobre pare de família el fet de trobar-se forçat a sostenir-se ell i els seus durant anys i anys, vacant, i solament gràcies als migrats subsidis que cobren els sense feina, o potser sols a les almoines de persones caritatives. No fa gaire, la «Croix» de París duia un article que ressenyava sumàriament les tràgiques conseqüències que la manca de treball reporta al jovent. Apuntarem les principals: Conseqüències materials: privacions, misèria, manca d'alimentació i de vestit, dificultat per a trobar allotjament. Conseqüències corporals: sota-alimentació, brutícia, manca d'higiene, decandiment físic, malaltia. Conseqüències professionals: manca d'ocasió de practicar amb constància l'ofici, pèrdua del sentit pel treball en general. Conseqüències morals: inactivitat, isolament, defallença, desmoralització. Conseqüències familiars: empobriment de la família, restricció de les condicions de vida, malentesos mutus, desavinences, disputes. Conseqüències socials: destrucció de la força espiritual del treballador, formació d'una nova classe social, esperit revolucionari envers la societat i els seus òrgans responsables.

També un manifest adreçat a la Conferència Internacional del Treball per l'Associació de Joventuts Cristianes Treballadores del món llança una nova llum damunt del problema dels sense feina. Entre altres coses diu: «L'ofici que aprenguérem ja no ens permet de guanyar-nos la vida honradament. La nostra vàlua professional es va fonent sempre més i més, estant com estem condemnats a la inactivitat. Diàriament ens esforcem en va per trobar una col·locació. Totes les portes resten tancades. Junt amb la inseguretat del proper futur, la nostra misèria creix irrefrenablement i les nostres privacions esdevenen més amargues de dia en dia. Per molt que ens hi resistim, es va apoderant sempre més i més de nosaltres el descoratjament i la desesperació. Els pocs que tenien el propòsit

de fundar una llar pròpia han de desistir de llurs plans. ¿Qui pot descriure l'anorreament de mils i mils de companys que des que acabaren els estudis es troben condemnats a aquella horrible vagància, les fatals conseqüències de la qual coneix tothom? No som ni ganduls ni vagabunds. Demanem que ens tornin com més aviat millor a les nostres màquines, als nostres arreus, a la nostra feina.»

En general, l'aspecte que menys s'ha tingut en compte en aquest problema és la influència que opera l'atur forçós damunt de l'esperit religiós i la moral de les víctimes, com tampoc no es concedeix prou importància al gran i decisiu paper que les energies religioses són cridades a jugar en la lluita contra l'atur forçós. Sota el guiatge de Mgr. Beaupin, diferents organitzacions nacionals i internacionals han fet virar d'una manera molt meritòria, l'atenció de l'opinió pública mundial especialment vers aquest aspecte de la qüestió. Adreçaren una memòria al president de la Conferència Internacional del Treball, on es deia aproximadament: Sense la col·laboració de les forces religioses i morals, el problema dels sense feina no podrà ésser dominat. Certament, no es pot exigir que la Conferència Internacional s'ocupi directament i immediatament de les qüestions de referència, però és un deure de la Conferència d'influir les diferents delegacions en aquest sentit. És absolutament necessari que en tots els països flagel·lats per l'atur forçós del jovent, sigui respectada i protegida la llibertat de consciència de la joventut, que l'escola desenrotlli la seva missió educativa ja amb mires a una possible manca de treball, que es tingui cura d'una correlativa instrucció post escolar i que les forces morals i religioses puguin exercir tota llur influència benefactora a favor dels joves sense feina. S'ha de partir del principi que la feina no és sols un mitjà per a assegurar-se la vida, un mitjà per fer diners, ans bé també un deure que Déu ha imposat als homes. Sols a mida que es reïxi a guardar a les joventuts sense feina dels greus perills religiosos i morals que la vagància forçada comporta, es farà possible dominar els problemes socials i econòmics de demà.

Veritablment, el material que ens brinda l'atur forçós per a estudis de consciència no és gaire més petit que el que ofereix als pèrits político-econòmics. Ací es tracta realment del destí de dos continents: Europa i Amèrica. Ningú que tingui consciència de la responsabilitat del dia d'avui i del demà, no pot desinteressar-se de la qüestió. Es tracta de fer entrar en joc tots els poders intel·lectuals, morals i tècnico-organitzadors per a poder arribar a dominar aquest flagell de Déu de l'atur forçós, que és molt més greu que les epidèmies de l'Edat Mitjana. I el doctor Sturm acaba dient que el que deixi de fer-se avui en aquest sentit no podrà recuperar-se el dia de demà. — *L. S. Sp.*

REVISTA DE PREMSA ESTRANGERA

1935, ANY D'ELECCIONS. — De la «Bassler Zeitung», de Basilea:

«L'any que acaba de passar ha estat incontestablement el de les eleccions i els plebiscits. Durant l'any s'han celebrat 20 consultes electorals en 14 països del món. Com a fet característic, pot dir-se que el resultat de totes aquestes eleccions i plebiscits ja s'havia donat per descomptat abans de celebrar-se la consulta electoral. Només una d'aquestes eleccions acabà amb la desfeta del Govern que l'havia organitzada: al Canadà, on el gabinet conservador del senyor Bennett fou derrotat pels liberals. La llista de les diverses consultes populars celebrades l'any 1935, classificades per categories, és la següent:

Plebiscits:

Sarre (gener).

Grècia (octubre).

Eleccions legislatives:

Hongria (abril).

Txecoslovàquia (maig).

Iugoslàvia (maig).

Grècia (juny).

Polònia (setembre).

Dinamarca (octubre).

Anglaterra (novembre).

Eleccions senatorials:

Iugoslàvia (febrer).

Txecoslovàquia (maig).

França (octubre).

Eleccions per al Consell Nacional:

Suïssa (octubre).

Eleccions provincials:

Holanda (abril).

Eleccions municipals:

França (maig).

Holanda (juny).

Memel (setembre).

Anglaterra (parcials, novembre).

Eleccions presidencials:

Portugal (febrer).

Els resultats obtinguts en aquestes consultes populars han estat els següents:

Eleccions sense canvi polític:

Eleccions presidencials a Portugal (febrer): el president Carmona fou reelegit per una majoria de més del 90 per 100.

Eleccions parcials senatorials a Iugoeslàvia (febrer): victòria del bloc governamental.

Eleccions legislatives a Hongria (abril): victòria del Govern.

Eleccions per a la constitució del Consell Nacional de Suïssa (octubre): cap canvi notable.

Eleccions a Memel (setembre): cap canvi notable.

Eleccions amb triomf de dretes:

Plebiscit del Sarre (gener): triomf del hitlerisme.

Eleccions legislatives a Grècia (juny): 62 per 100 dels vots favorables a Tsaldaris. Abstenció de l'oposició.

Eleccions generals a Txecoslovàquia (maig): èxit del partit de Heinelein, en el qual militen els membres de la minoria alemanya txeca.

Plebiscit a Grècia (octubre): 95 per 100 dels vots, favorables a la restauració.

Eleccions municipals parcials a Anglaterra (novembre): lleuger avenç dels conservadors.

Eleccions provincials a Holanda (abril): els nacional-socialistes guanyen 39 llocs.

Eleccions amb triomf d'esquerres:

Eleccions municipals a França (maig).

Eleccions legislatives a Iugoeslàvia (maig): l'oposició obté 67 mandats.

Eleccions municipals a Holanda (juny): lleuger avenç dels socialistes i comunistes.

Eleccions legislatives a Polònia (setembre): més de 50 per 100 d'absencions.

Eleccions legislatives al Canadà (octubre): esclatant victòria dels liberals.

Eleccions legislatives a Dinamarca (octubre): avenç dels socialistes.

Eleccions senatorials a França (octubre): avenç del Front Popular.

Eleccions legislatives a Anglaterra (novembre): els socialistes guanyen 94 llocs. — L. J.

LA POSICIÓ DELS PARTITS POLÍTICS EGIPCIIS. — Com és sabut, tots els partits egipcis han format un front únic, que ha tingut veritables repercussions polítiques, especialment en allò que fa referència a la posició d'Egipte davant d'Anglaterra. Sobre aquesta resulta molt interessant el següent article d'Abu Iussef El-Kadi, al periòdic egipci «Al Ahram»:

«Als cercles anglesos s'ha seguit amb una gran atenció tot el nostre moviment polític encaminat a la concentració dels partits egipcis, i ho han vist, naturalment, amb no gaire bons ulls. S'ha arribat fins a l'extrem de posar-se en contacte amb algunes personalitats polítiques egípcies de

totes les tendències, a fi de conjurar-les a no formar part del bloc. Totes s'hi negaren, i participaren als emissaris que els partits egipcis formarien el bloc, mentre no s'haguessin realitzat les aspiracions del poble i de la nació; per tant, també es negarien a formar part de cap govern.

L'Alt Comissari britànic comunicà al seu Govern les impressions rebudes, i demanà instruccions necessàries per tal d'impedir la formació de l'entesa projectada. Per tant, Egipte ha vist com Anglaterra tem la unió de tota l'opinió pública egípcia. És evident que un cop realitzat l'acord, com l'any 1926, Anglaterra tornarà a la seva política d'amistat. Per altra banda, si l'any 1926 els partits polítics jutjaren que les circumstàncies eren prou greus i la situació prou excepcional per realitzar la unitat d'acció, les circumstàncies actuals són més greus i la situació present més excepcional encara.

Egipte es veu amenaçat avui dia amb una guerra que li faria suportar enormes sacrificis en homes i en diners; corre el perill de veure Alexandria convertida per sempre més en base naval per a la flota anglesa; a més, d'ençà del nomenament de sir Miles Lampson, Egipte es veu amenaçat en la seva independència.

D'aquests fets es desprèn que la gravetat de la situació actual no pot ésser comparada en res a la del 1926, menys greu.

Per altra banda, algunes personalitats influents reiteraren llurs demandes prop dels diferents dirigents polítics, per a la conclusió d'una unitat d'acció entre llurs partits, o al menys un acord que coordini momentàniament llurs punts de vista per a una finalitat única a aconseguir. Si bé aquestes bones intencions trobaren algunes reticències en alguns, no deixaren de trobar un franc encoratjament i una plena adhesió en altres.»

Per altra banda, el diari «Al Mussauer», d'El Caire també, ha publicat un extens estudi sobre les manipulacions que Anglaterra està fent a Egipte, i especialment sobre el projecte de creació de la base naval d'Alexandria. L'article, que és escrit en tons veritablement separatistes, acaba amb el següent paràgraf:

«En una paraula: pressentim que Anglaterra, sentint el perill que amenaça el seu Imperi — perill causat per les pretensions italianes — no estarà tranquil·la fins que hagi convertit Alexandria en una de les anelles de la cadena de fortificacions que fa la seguretat del seu Imperi. Aquesta és la política d'Anglaterra! Què li oposarem nosaltres? Els nostres cabdills polítics tenen la paraula!»

L'actitud egípcia posterior, ja és coneguda: la realització total del front únic i la restauració de la Constitució del 1923, que estava en suspens. — L. J.

LA INVASIÓ DEL NORD DE XINA PELS JAPONESOS. — El «Manchester Guardian», usualment ben informat de les qüestions de l'Extrem Orient, ha publicat el següent article sobre la invasió japonesa a la Xina del nord:

«Les tropes japoneses s'han concentrat a la frontera del Manxukuo,

un general japonès destitueix els governadors provincials de Pequín, i el Govern de Nanquín es troba davant d'un ultimàtum japonès; en aquestes condicions es proclama l'«autonomia» de la Xina del nord. Encara s'ignora la superfície exacta dels territoris destinats a ésser sotmesos al Japó, perquè a l'Extrem Orient, l'art de fer negociacions és molt refinat, i mai no hi ha manera de fer declaracions netes i categòriques.

Sembla, en concret, que es vol agrupar les cinc províncies del nord: Txahar, Suiyuan, Hopei, Xansi i Xantung en un sol Estat autònom, que serà quasi tan gran com tot Manxukuo. De totes maneres, seria possible que per de moment els japonesos s'acontentessin amb Hopei i Txahar. Les províncies de Txahar i Suiyuan es troben al nord de la Gran Muralla; abans formaven part de la Mongòlia interior. Les altres tres pertanyien ja a Xina i formaven el districte de l'antiga capital, Pequín.

Tal com feren llavors de la invasió de Manxúria, els japonesos cercaran ara una justificació diplomàtica a llur actitud; però aquesta vegada, això encara serà més difícil. El Govern de Nanquín no ha estat mai popular ni poderós a la Xina del nord, que ha continuat essent feu dels «senyors de la guerra».

Un d'aquests caps, el general Sung Txei-San, que actualment té el comandament en les guarnicions de Pequín, i de Tientsin, és un gran partidari dels japonesos. Hi ha hagut algunes revoltes de camperols a la regió de Pequín, amb la proclamació de consells autònoms. Però només eren manifestacions del malestar general, impulsat i cultivat pels agents japonesos. En canvi a les províncies mongoles de Txahar i de Suiyuan, es troba un veritable moviment autonomista, que tant va dirigit contra Xina com contra el Japó, i que no té cap relació amb la idea predominant a la Xina del nord.

Si aquesta empresa es veu definitivament coronada per l'èxit, el Japó haurà donat un gran pas endavant, vers la seva hegemonia a l'Extrem Orient, i vers la creació d'un gran imperi continental a l'Àsia. Aquests dos objectius, encara que siguin diferents, estan íntimament units. Al començament, l'imperialisme japonès fou purament naval. La seva política continental no fou formulada per primera vegada, fins l'any 1915, en les 21 demandes dirigides a Xina. L'acceptació parcial d'aquestes demandes permeté al Japó d'adquirir una situació privilegiada a Xina, situació que, després, no deixà de consolidar i desenvolupar. Després d'haver pres Corea en l'època en què la seva potència només era naval, el Japó s'apoderà, el 1931, de quatre províncies a la Manxúria, i desafià les altres potències perquè li ho impedissin. El món no acceptà el repte, i el 1933, el Japó ajuntà el Jehol a Manxúria, i donà al conjunt el nom de Manxukuo. Al mateix temps, els exèrcits japonesos passaren la Gran Muralla, i imposaren al Govern de Nanquín l'armistici de Tangku. D'aquesta forma, el Japó creà una gran zona desmilitaritzada sotmesa al seu control, i adquirí (segons la interpretació japonesa) el control dels districtes de Pequín i de Tientsin.

Però l'exèrcit japonès no s'acontentà. El gener del 1935, una part del Txahar anà a arrodonir el territori del Manxukuo. El juny darrer, els japonesos obligaren el Govern de Nanquín a cedir-li el control de quasi

tot el Txahar i del Hopei. Foren retirades les tropes del Govern central, es nomenaren governadors favorables als japonesos i s'aboliren els Consells militars del Kuomintang. En aquell moment, el Japó començà a afavorir el moviment autonomista, però no li calgué prémer gaire, perquè el Govern de Nanquín cedi de seguida a les seves pretensions. Tres mesos més tard, foren presentades noves demandes: els japonesos exigien l'extensió de la zona desmilitaritzada, l'abolició dels Consells xinesos polítics i militars, i el nomenament de nous consellers japonesos. Aquesta vegada, el Govern xinès no cedi tan aviat; però el Japó utilitzà novament l'arma de l'autonomisme, darrera la qual es troba l'exèrcit de Kwantung, l'argument essencial del qual és amenaçar amb la invasió.

No és gaire probable que Xina pugui resistir. Si el general Txang Kai Xec inicia un moviment militar per reprimir el moviment autonomista, com pot fer-ho de dret, provocarà la invasió japonesa. Els japonesos trobaran de seguida el pretext en la resistència xinesa. Una oposició per part d'Anglaterra, dels Estats Units o de la Societat de Nacions, no és gaire més probable que l'any 1931. Doncs, el Japó podrà fer el que voldrà. Tindrà la possibilitat de deixar un nou Estat d'una independència relativa, sota el control de consellers japonesos i sota l'amenaça en l'exèrcit de Kwantung, i que formarà un bloc econòmic amb Manxukuo. De fet, aquestes províncies quedaran unides en tot o en part al Manxukuo, posades sota la sobirania de l'emperador Pu-Yi, marioneta japonesa col·locada sobre el tron de Pequín. O potser s'agruparan les províncies purament mongoles en un Estat separat, amb l'esperança d'afegir-hi aviat la Mongòlia exterior, que actualment es troba sota la influència dels Soviets. Els dirigents espirituals de l'exèrcit japonès creuen que només amb un sistema d'Estat «tampons», aparentment independents, podran tallar l'accés de la influència soviètica a l'oceà Pacífic.» — L. J.

LES INFORMACIONS DE LA GUERRA ETIÒPICA. — «Le Petit Meridional», de Montpeller, ha publicat aquest irònic comentari:

«Se'ns diu que als diaris i a les agències angleses d'informació, els costa molt car tenir llurs lectors al corrent dels esdeveniments militars d'Etiòpia.

Així, l'agència Reuter despèn unes 1,200 lliures esterlines (43,200 pessetes aproximadament) setmanals. Els «News Chronicle» fa despeses enormes pel mateix motiu; i el diari il·lustrat londinenc «Daily Sketch», despèn, solament en transports de fotografies per avió, unes 53,500 pessetes per trimestre. La transmissió de fotos li ve a costar de 4 a 5 lliures per clixé.

En total, la guerra etiòpica ha causat fins ara a la premsa anglesa despeses per valor de més de 8 milions i mig de pessetes, i com que, malgrat l'augment de venda, el dèficit continua essent seriós, podria molt ben ésser que les hostilitats s'acabessin més aviat del que sembla... al menys en les pàgines dels diaris anglesos.

El més sorprenent de tota aquesta qüestió és que tot i els diners que es llancen, s'estigui tan mal informat sobre les operacions: n'hi ha prou que Londres anunciï una victòria etiòpica, perquè Roma la desmenti.

Si es diu que han resultat morts vint askaris i ferits quatre italians (sense oblidar l'avió abatut i les 12 metralladores preses als italians), aquesta notícia queda transformada de seguida a Roma, i són 20 abissinis morts i quatre de ferits, etc.

Segons si ens arriba de Londres o de Roma, un mateix combat és una victòria o una derrota.

En el cinema mateix, ningú no està d'acord, perquè les pel·lícules que se'ns donen seran tot el que es vulgui menys una cosa clara.

Qui té raó? Qui no en té? Qui avança? Qui recula? Qui guanya? Qui perd? Misteri!

La veritat deurà saber-se dintre de deu anys... i encara!

Per això hom es pregunta si no seria millor que la premsa anglesa (i també la francesa), comptat i debatut, estalviés diners.» — *L. J.*

EL CANVI D'ACTITUD D'ANGLATERRA. — Del «Manchester Guardian»:

«De font autoritzada, les informacions de la qual no poden ésser posades en dubte, obtenim la següent explicació de la humiliant capitulació del Govern britànic, davant de les condicions de pau elaborades a París.

El senyor Laval anuncià el dissabte dia 7 de desembre al senyor Hoare — en una forma molt semblant a un ultimàtum — que França no volia sentir parlar més de l'embarg sobre el petroli, i demanà a sir Samuel que renunciés per la seva banda a aquesta sanció. El senyor Laval, que acabava de rebre el senyor Cerrutti, ambaixador d'Itàlia a París, es declarà convençut que en el cas en què Anglaterra i els països productors de petroli proclamessin l'embarg, Mussolini arrossegat cap a la «débâcle» a Abissínia i a Itàlia, podria iniciar molt bé un atac contra la flota britànica.

Contràriament a certes informacions, Laval no declarà de cap manera a Hoare que el Govern francès es veuria en l'obligació de retirar la seva promesa d'ajut a la flota britànica. Al contrari, Laval afirmà que el Govern francès mantindria les seves promeses, però insistí sobre la naturalesa necessàriament limitada de l'ajut que la flota francesa podria concedir a Anglaterra, àdhuc amb la millor voluntat del món.

França posà de manifest que els ports francesos de la Mediterrània no estan organitzats per rebre els grans vaixells de guerra anglesos; d'altra banda, la mobilització de la marina francesa necessitaria no menys de quinze dies, espai de temps molt perillós davant d'esdeveniments greus.

En aquestes condicions, no seria convenient que França i Anglaterra

intentessin d'elaborar un pla de solució pacífica susceptible de satisfer no la Societat de Nacions, sinó el senyor Mussolini?

... Així fou com sir Samuel Hoare accedi a aquelles sorprenents proposicions de París.» — L. J.

FA MARXA ENDARRERA, ITÀLIA? — A principis del mes de desembre, la «Gazzetta del Popolo», de Torí, deia que «Itàlia no deixarà les armes fins que siguin un fet aquestes reivindicacions»:

«1. — La seguretat en les seves colònies de l'Àfrica oriental. Sobre aquest punt, les proposicions de París són molt incompletes; a més, en concedir un port al Negus, donen a aquest la possibilitat d'armar-se encara més.

2. — La certesa de poder completar la nostra economia deficitària. Per a això, les proposicions no ofereixen elements concrets, i caldrà que se'ns donin molts aclariments. En efecte, el territori l'explotació econòmica del qual se'ns dona queda sota la sobirania del Negus, la qual cosa pot fer sorgir serioses complicacions.

3. — Una zona de població destinada a rebre i fer viure l'excedent en la nostra població.

En tot, es vol fer del Negus l'àrbitre de la situació europea i el tutor del Pacte de Ginebra: és una cosa no solament grotesca, sinó àdhuc humiliant.»

En canvi, a darrers del mateix mes, després d'alguns èxits militars abissinis, el mateix diari deia:

«Existeixen tres formes per obtenir colònies:

1. — Mitjançant una redistribució dels mandats i de les primeres matèries (solució que no podrà ésser estudiada abans de 20 anys).

2. — Mitjançant la conquesta de les colònies que no pertanyen a certs països europeus (solució que encara mereix les simpaties d'Itàlia).

3. — Mitjançant una nova guerra a Europa, per tal com el qui perd una guerra a Europa, perd també les seves colònies.

No oblidem que la guerra a Europa ha de fer-se en el moment que nosaltres considerem oportú, i no en el moment ni en les condicions que desitgin els nostres adversaris. El poble italià, trempat per tres anys i mig de guerra i per una revolució, sap esperar serenament la seva hora, i cap decepció no podrà rompre la seva resistència. Una decepció no faria més que reforçar en el nostre poble la voluntat de resistència per arribar fins a la fi.»

Referint-se a aquest comentari, l'agència Havas deia:

«Aquestes paraules escrites pels diaris italians revelen un estat d'esperit que no és precisament un senyal de confiança i de serenitat. Els observadors estrangers segueixen amb el major interès les reaccions dels cercles autoritzats italians davant de les notícies de la guerra a l'Àfrica oriental. No es dissimula a Roma que el resultat dels darrers fets militars, gràcies als quals els etiòpics han obtingut alguns èxits, aconseguint

àdhuc de fer retirar els italians d'una regió tan cobejada com és el Tèmbien, ha produït un estat de nerviosisme que amb prou feines poden dissimular els optimismes oficials.»

Per la seva banda, «Il Messaggero» ha parlat d'un possible fracàs de l'expedició africana, i ha volgut demostrar a l'opinió pública de França i d'Anglaterra que aquest eventual fracàs tindria repercussions sobre totes les races blanques.

«Quins serien — escriu l'esmentat diari — les incalculables conseqüències de la humiliació d'Itàlia en profit d'una raça negra? En primer lloc, aquest fracàs plantejaria a Europa, i als altres continents, greus problemes, la solució dels quals seria perillosa i difícil per a la raça blanca.» — *L. J.*

EL NEOPAGANISME AL TERCER REICH. — La premsa alemanya i d'altres països d'Europa ha publicat extenses informacions de la festa pagana de la Primavera, que tingué lloc a Alemanya el dia que els cristians celebren la Pasqua de Pentecostès. No volem privar els nostres lectors d'una informació tan suggestiva, i els la servim segons un telegrama de l'agència oficiosa alemanya D. N. B. (Deutsche Nachrichten Büro), que han publicat una colla de diaris europeus. Diu així l'esmentada informació:

«Ha tingut lloc a tot Alemanya la festa dedicada a la Primavera, els ritus principals de la qual són l'encantament del beç i la dansa del foc. En els boscos de pins i beços de prop de Berlín es reuniren els neopagans, deixebles de Zoroastre, a fi de retre culte al símbol de la Primavera, culte i símbol que figuren en la mitologia germànica. Per ordre del cap dels neopagans ha estat plantat l'Arbre de Maig, una mena de màstil guarnit amb branques de beç. Els reunits entorn de l'Arbre de Maig han tocat antigues melodies amb flautes primitives, mentre les noies que assistien a la cerimònia entonaven «lieds», chorejats per l'assemblea.

Després, el cap dels neopagans pronuncià una allocució a honor de la Primavera i del moviment nazi. Acabà amb tres «Heil Hitler!», que foren entusiàsticament contestats per tots els reunits. Després, la multitud s'escampà pel bosc.

A la nit, tingué lloc la Festa del Foc. La multitud es reuni entorn d'una gran foguera, enmig de cants primitius, i tenint tots una torxa a la mà. Després d'una invocació a la flama, la resplendor de la qual ha d'il·luminar el pensament alemany, i l'escalfor n'ha d'inflamar la sang, es procedí a la lectura d'un missatge escrit pel cap del moviment neopagà alemany, Wilhelm Hauer, missatge que en aquell moment era llegit en totes les reunions semblants que se celebraven arreu d'Alemanya.

El mateix orador invocà la flama i el foc a favor de la realització de l'obra del Tercer Reich. Proclamà la voluntat dels neopagans de treballar per al Reich. Una altra vegada cridà tres voltes «Heil Hitler!», que fou contestat amb gran entusiasme per tots els presents, amb el

braç estès. Seguiren després els cànctics i els «lieder», mentre la foguera s'extingia.

Després, un dels reunits pronuncià una mena de sermó, en to molt solemne, i saltà per damunt del caliu de la foguera. Tots l'imitaren.

Finalment, el cap de la cerimònia tirà al foc un ninot de palla, tot negre, que simbolitza «l'obscurantisme cristià». Aquest acte fou celebrat amb grans rialles i aclamacions per part de la multitud.

En aquest moment, es donà el crit d'«Àustria, desperta!», i la cerimònia es donà per acabada.»

Per la seva banda, l'òrgan de la Santa Seu, «L'Osservatore Romano», en donar compte d'aquestes cerimònies paganes, condemna severament les pràctiques que s'estan introduint entre els alemanys, i posa de relleu que aquest neopaganisme significa un retrocés de milers d'anys, totalment incompatible amb l'alt sentiment de progrés de què vol vanar-se el règim nacional-socialista alemany. — L. J.

LA DIVINITAT DEL PODER DEL MIKADO. — En aquesta Revista de Premsa Estrangera ja hem parlat alguna altra vegada de l'agitació produïda al Japó per les teories del professor Minobé Tatsukixi, que constitueixen un atemptat contra les creences tradicionals nipones. Ara, el prestigiós setmanari londinenc «The Observer» ens en dóna nous detalls:

«Durant bastants mesos la vida política i intel·lectual ha estat dominada al Japó per un moviment *herètic*, extremadament significatiu. Es tracta de la teoria del professor Minobe Tatsukixi. Comparada als nostres corrents revolucionaris, aquesta teoria sembla quasi anodina, i molt llunyana de tota violència. I tot i això no ha deixat de produir profundes controvèrsies jurídiques i parlamentàries a Toquio i ha excitat els esperits fins a un punt que demostra la força extraordinària que té la tradició en aquell país.

Durant dècades senceres, Minobe Tatsukixi ha estat una autoritat indiscutida en matèria de Dret constitucional, al Japó. Però de fa algun temps, començà a definir, en la seva càtedra universitària, les prerrogatives exactes de l'emperador; lluny de discutir o solament criticar aquestes prerrogatives, bastant amples, el professor Minobe es posà a atribuir-los un paper en certa manera abstracte, i especialment, començà a considerar el Mikado simplement com una mena de «Kikan», és a dir: un instrument encarregat d'executar les disposicions constitucionals i mancat de l'aureola tradicional, deguda sobretot a la teoria, molt viva encara al Japó, de l'origen diví de la dinastia.

Les idees del professor Minobe aixecaren contra ell tots els elements militars, aristòcrates i antiparlamentaris. Especialment els militars, es manifestaren veritablement irritats, car estan acostumats a afirmar fidelitat únicament a l'Emperador i no a l'Estat abstracte.

Al Parlament, les discussions sobre les teories del professor, foren extremadament vives, i àdhuc arribaren a estar a punt de produir una

crisi ministerial per tal com el ministre de la Guerra, fortament influenciat pels elements nacionalistes, amenaçà amb dimitir si el Govern no desqualificava el professor Minobe.

Actualment l'agitació sembla calmada. El professor ha estat destituït de la seva càtedra. D'altres mesures repressives demostren, a més, que l'esperit nacionalista superexaltat continua essent un factor potent al Japó, encara que en els moments actuals no arribi al seu punt culminant, com a l'època dels esdeveniments de Manxúria i Shanghai.» — L. J.

UNA «BÍBLIA GERMÀNICA». — «A Stuttgart acaben de publicar — diu el Daily Telegraph, de Londres — una «Bíblia germànica». L'òrgan oficial del «Deutsche Glaubensbewegung» (moviment de la fe alemanya) presenta aquesta Bíblia com «el llibre confessional dels alemanys», igual en importància al Credo apostòlic. Fixeu-vos en el text d'aquest nou Credo:

«Crec en l'home, amo poderós de totes les coses i de totes les forces de la terra. Crec en l'alemany, l'altre fill estimat de Déu, concebut sota el cel nòrdic, nascut entre la mar i els Alps, perseguit pels papistes i els mammonistes, vençut, oprimat i enfonsat en la misèria, condemnat a tots els inferns, però ressuscitat, després d'uns anys de desesperació, de misèria i de mort nacional, a la vida espiritual de Bach i de Goethe. Situat al costat del seu germà de Nazaret i a la dreta del Pare Etern, tornarà a baixar a la terra com un Salvador per fer ressucitar els sepultats, morts i vius. Amén.» — L. J.

PREGUEM PELS NOSTRES DIFUNTS

A tots els nostres lectors demanem en el Crist una oració per l'ànima del nostre subscriptor Sr. Ricard Viera de Valls, que ens ha precedit en el senyal de la fe i dorm el son de la pau.

Cada mes, LA PARAULA CRISTIANA fa dir una missa en sufragi dels seus difunts amics i afavoridors i de llurs prop-parents.
